

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

---

*Σχολή Επιστημών Οικονομίας και Δημόσιας Διοίκησης
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Κατεύθυνση: Νομικός Πολιτισμός - Δημόσιο & Ιδιωτικό Δίκαιο*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ανδρομάχη Μαρκαντωνάτου- Σκαλτσά

Μαρία Βησσαράκου
ΑΜ: 7116Μ072

Αθήνα 2017

Συντομογραφίες

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Α.Π.Δ.Π.Χ.	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
αρ.	άρθρο
βλ.	βλέπε
Δ.	Δίκη (νομικό περιοδικό)
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔιΔικ	Διοικητική Δίκη (νομικό περιοδικό)
ΔΙΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (νομικό περιοδικό)
ΔΜρρ	Διοικητική Μεταρρύθμιση (νομικό περιοδικό)
ΔΣΑΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
ΔτΑ	Δικαιώματα του Ανθρώπου (νομικό περιοδικό)
εδ.	εδάφιο
ΕΔΔΔ	Επιθεώρησης δημοσίου δικαίου και διοικητικού δικαίου (νομικό περιοδικό)
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ενδ.	ενδεικτικά
επ.	επόμενα
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και άλλα
κ.ά.	
ΚΔΔ/σίας	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
μτφ.	μετάφραση
ν./Ν.	νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (νομικό περιοδικό)
ν.π.δ.δ.	νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
ν.π.ι.δ.	νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου

Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ό.π.	όπως παραπάνω
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	παράγραφος
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Σ. ή Συντ.	Σύνταγμα
Το Σ.	Το Σύνταγμα (νομικό περιοδικό)
ΣΕΚ	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
σελ.	σελίδα
Σ.τ.Ε.	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	Τράπεζα νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας
υποσημ.	υποσημείωση
Φ.Ε.Κ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧΘΔΕΕ	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας περιεχομένων

Συνομογραφίες

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγικά Στοιχεία	3
1. <i>Η έννοια της Διοίκησης</i>	3
1.1. Η έννοια της Δημόσιας Υπηρεσίας.....	3
2. <i>Η διοικητική διαδικασία</i>	4
3. <i>Αρχές που διέπουν τη διοικητική διαδικασία</i>	5
3.1. Η αρχή της νομιμότητας.....	5
3.2. Η αρχή του δημοσίου συμφέροντος.....	5
3.3. Η ευρύτερη προστασία του διοικουμένου	5
3.3.1. Η αρχή της διαφάνειας ή φανεράς δράσης της Διοίκησης.....	6
3.3.1.1. Η αρχή της διαφάνειας στην εθνική έννομη τάξη	7
3.3.1.2. Η αρχή της διαφάνειας στη διεθνή έννομη τάξη	8
3.3.1.3. Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη.....	8
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	10
1. <i>Από την αρχή της διαφάνειας στο δικαίωμα πληροφόρησης</i>	10
1.1. Οι έννοιες της «ανοιχτής Κοινωνίας» και της «ανοιχτής Διοίκησης»	10
1.2. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση στα πλαίσια του κοινωνικού κράτους δικαίου.....	11
2. <i>Το διεθνές και ενωσιακό υπόβαθρο του δικαιώματος στην πληροφόρηση</i>	11
2.1. Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ΕΣΔΑ	11
2.2. Η πληροφόρηση στην ευρωπαϊκή κοινωνία.....	12
3. <i>Το δικαίωμα στην πληροφόρηση στην ελληνική έννομη τάξη</i>	14
3.1. Τα χαρακτηριστικά του δικαιώματος.....	15
3.2. Γενικές αρχές διοικητικού δικαίου.....	16
3.3. Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος	17
3.3.1. Τα άρθρα 2 παρ.1 και 5 παρ.1 του Συντάγματος	17
3.3.2. Το άρθρο 10 παρ. 3 του Συντάγματος.....	17
3.3.2.1.Κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης του αρ.10 παρ.3 Συντάγματος	19
3.3.3. Το άρθρο 5Α παρ. 1 του Συντάγματος	20
3.3.4. Το άρθρο 5Α παρ. 2 του Συντάγματος	21
3.3.4.1. Τα άρθρα 9, 9Α και 19 του Συντάγματος.....	22
3.3.5. Τα άρθρα 14 παρ.1 και 15 παρ.2 του Συντάγματος	22
3.3.6. Το άρθρο 20 του Συντάγματος	23
3.4. Η νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος	25
3.4.1. Η θεμελίωση του δικαιώματος πριν τη θέσπιση του ΚΔΔ/σίας	25
3.4.2. Ο Ν.1599/1986 και ο Ν.2690/1999 (ΚΔΔ/σίας).....	26
3.5. Εννοιολογική Προσέγγιση.....	29
3.5.1. Οι φορείς και οι αποδέκτες του δικαιώματος.....	29
3.5.2. Εννοιολογική προσέγγιση των εγγράφων	30
3.5.3. Οι έννοιες «έννομο συμφέρον» και «εύλογο ενδιαφέρον»	32
3.5.4. Η άσκηση του δικαιώματος και η υποχρέωση της Διοίκησης	35
3.5.5. Περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης.....	37
3.5.5.1. Απόλυτοι Περιορισμοί.....	37
3.5.5.2. Σχετικοί Περιορισμοί.....	39

3.6. Το δικαίωμα πληροφόρησης σε λοιπές διατάξεις και νομοθετήματα	40
3.7. Βασικές νομολογιακές θέσεις	42
3.7.1. Νομολογία ΣΤΕ.....	42
3.7.2. Γνωμοδοτήσεις Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.....	44
3.7.3. Συμβολή Συνηγόρου του Πολίτη	46
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	48
1. Παρουσίαση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών στοιχείων	48
2. Το διεθνές και ενωσιακό υπόβαθρο του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών στοιχείων	49
2.1. Κατοχύρωση από τη διεθνή κοινότητα	49
2.2. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	50
3. Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος	53
3.1. Το άρθρο 9Α του Συντάγματος	54
4. Η νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος- Νόμος 2472/1997.....	55
4.1. Το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής του νόμου	57
4.2. Προσέγγιση των σημαντικότερων ορισμών του Ν.2471/97	57
4.3. Τα χαρακτηριστικά της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων	61
4.3.1. Λοιπές προϋποθέσεις νομιμότητας.....	62
4.4. Η ρύθμιση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων	63
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	66
1. Η προβληματική συνύπαρξης των δύο δικαιωμάτων στην πράξη	66
1.1. Η πρόσβαση σε έγγραφα του ιδίου του υποκειμένου.....	67
1.2. Η πρόσβαση σε έγγραφα με προσωπικά δεδομένα τρίτου	69
1.2.1. Οι εξαιρέσεις του άρθρου 5 ΚΔΔ/σίας.....	70
1.2.2. Οι περιορισμοί του Ν.2472/1997	70
1.2.3. Οι προσπάθειες επίλυσης της σύγκρουσης.....	71
2. Βασικές νομολογιακές θέσεις.....	74
2.1. Νομολογία Συμβουλίου της Επικρατείας.....	74
2.2. Νομολογία Νομικού Συμβουλίου του Κράτους	75
2.3. Θέσεις Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	76
3. Μεθοδολογικά εργαλεία στάθμισης των δύο δικαιωμάτων	79
3.1. Η αρχή της αναλογικότητας.....	80
3.2. In concreto στάθμιση ανάλογα την εκάστοτε περίπτωση ή κριτήριο του δημοσίου προσώπου	81
4. Θεσμικές εγγυήσεις για την προστασία του διοικουμένου	83
4.1. Η εισαγγελική παραγγελία	84
4.2. Η διοικητική προστασία.....	85
4.3. Η δικαστική προστασία	86
4.4. Η προστασία σε ενωσιακό επίπεδο	86
Επίλογος	87
Βιβλιογραφία	90
Αρθρογραφία	92
Ιστολόγια	94
Κατάλογος αποφάσεων ΣΤΕ	95
Κατάλογος γνωμοδοτήσεων ΝΣΚ	96
Κατάλογος αποφάσεων ΑΠΔΠΧ	98
Κατάλογος νομολογίας ΕΔΔΑ και ΔΕΕ	99
Παράρτημα Κατηγοριών Προσωπικών Δεδομένων	100

Πρόλογος

Η αρχή του Κράτους Δικαίου (αρ.25 Συντάγματος) αποτελεί το υπόβαθρο κάθε ευνομούμενης χώρας και η προστασία των διάφορων πτυχών της προτάσσεται ως πάγιος στόχος κάθε έννομης τάξης. Ειδικότερη έκφανση αυτής αποτελεί η αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης, η οποία συμπορεύεται με το θεμελιώδες δικαίωμα της πληροφόρησης του αρ. 5Α του Συντάγματος και επιτυγχάνεται μέσω του ειδικότερου δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα (αρ. 10 παρ.3 Συντ. και αρ.5 ΚΔΔ/σίας). Η διαφάνεια των κρατικών εργασιών, και δη της διοικητικής διαδικασίας, πρέπει να προβάλλεται και να προστατεύεται πολύπλευρα, και συνακόλουθα, να μην θυσιάζεται στο βωμό άλλων δικαιωμάτων που τυγχάνει να συρρέουν με αυτή. Η σχέση του πολίτη-διοικουμένου με τη Διοίκηση είναι καθημερινή και πολύπλοκη και, ειδικά στις μέρες μας, πρέπει η τελευταία να κερδίζει συνεχώς την εμπιστοσύνη του προς αποφυγή συγκρούσεων.

Παράλληλα, η κοινωνία του 21^{ου} αιώνα, στην οποία διαβιούμε, χαρακτηρίζεται και ως *Κοινωνία της Πληροφορίας* λόγω της αναμφίβολα γενικευμένης έξαρσης χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας. Επομένως, η κοινωνική ζωή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την διάδοση προσωπικών δεδομένων μέσω της εύκολης και ταχύτατης ανταλλαγής κειμένων και εικόνων. Τα προσωπικά δεδομένα δεν είναι απλά στοιχεία ελεύθερης διακίνησης. Αυτά χαρακτηρίζουν το άτομο και αν είναι ευαίσθητα μπορούν συχνά να οδηγήσουν στην ταυτοποίησή του. Ορισμένα δεδομένα, εντούτοις, με τη δημοσιοποίησή τους μπορούν να οδηγήσουν στη διαπόμπευση του ατόμου καθώς στην κοινωνία μας πολλά στοιχεία θεωρούνται κατακριτέα (ποινικές διώξεις, προβλήματα υγείας, σεξουαλική ζωή). Η αξία του ανθρώπου (αρ. 2 Συντ.) δεν μπορεί να υποβιβάζεται κατ' αυτόν τον τρόπο και ο καθένας να αποτελεί αντικείμενο της πληροφοριακής διαδικασίας. Αυτός είναι και ο λόγος που το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού κατοχυρώθηκε συνταγματικά στο αρ. 9Α του Συντάγματος.

Αυτά τα δύο συνταγματικής ισχύος δικαιώματα «έρχονται αντιμέτωπα» στην καθημερινή συνεργασία του πολίτη με την Διοίκηση. Κάποιος, ζητώντας πρόσβαση σε ένα διοικητικό έγγραφο, αποκτάει πρόσβαση και σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και του ίδιου και τρίτων προσώπων. Σε ποιό βαθμό η πρόσβαση θεωρείται θεμιτή και αποδεκτή από όλους ώστε να μην παραβιάζονται τα θεμελιώδη δικαιώματα κανενός; Στην αναπόφευκτη σύγκρουση των δικαιωμάτων θα πρέπει να υπερισχύει πάντα το ένα, ή υπάρχει δυνατότητα εναρμόνισης και των δύο; Σε αυτή την εκπόνηση θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστεί αυτή η προβληματική που αντιμετωπίζει το διοικητικό δίκαιο. Αρχικά, θα προσεγγισθεί το δικαίωμα της

πληροφόρησης και έπειτα το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης μέσα από το ισχύον νομικό πλαίσιο σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Ακόμη, θα παρουσιαστεί μεθοδολογικά το ζήτημα της συνύπαρξης των εν λόγω δικαιωμάτων και, καταλήγοντας, θα αποδοθούν συνοπτικά οι τρόποι με τους οποίους ο διοικούμενος μπορεί να αποφύγει την καταστρατήγηση των δικαιωμάτων του.

Εισαγωγικά Στοιχεία

1. Η έννοια της Διοίκησης

Για την ομαλή παρακολούθηση του παρόντος εκπονήματος από τον αναγνώστη, σκόπιμο είναι να διευκρινιστούν ορισμένοι εισαγωγικοί όροι του Διοικητικού Δικαίου. Αρχικά, η έννοια της *Διοίκησης* απαντάται τόσο στο δημόσιο όσο και στο ιδιωτικό δίκαιο και υποδηλώνει την άσκηση ορισμένης δραστηριότητας για τη διευθέτηση ιδίων ή ξένων υποθέσεων δημοσίας ή ιδιωτικής φύσεως.¹ Με τη λειτουργική έννοια, διοίκηση είναι η διενέργεια νομικών πράξεων και υλικών ενεργειών για την επιδίωξη ενός σκοπού και ταυτίζεται με το σύνολο των προσώπων που έχουν αρμοδιότητα να την ασκούν.²

«*Δημόσια*» χαρακτηρίζεται η Διοίκηση όταν είναι συνυφασμένη με το Κράτος και τα όργανα αυτού. Ο βασικός στόχος της «ορθής» Δημόσιας Διοίκησης είναι η γρήγορη, αποτελεσματική και απρόσκοπτη εξυπηρέτηση των διοικουμένων της, δηλαδή η άμεση ή η έμμεση ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος. Πρόκειται για ένα όργανο προγραμματισμού δημιουργίας ευημερίας για το κοινωνικό σύνολο αλλά και το κάθε άτομο ξεχωριστά.³

1.1. Η έννοια της Δημόσιας Υπηρεσίας

Προκειμένου να τεθεί σε ισχύ ο στόχος αυτός συγκροτούνται τα κατάλληλα όργανα-διοικητικοί μηχανισμοί. Τα όργανα αυτά εντάσσονται στην ευρύτερη-οργανική έννοια της Δημόσιας Διοίκησης στην οποία περιλαμβάνονται όλες οι Δημόσιες Υπηρεσίες πλην του Κοινοβουλίου και των Δικαστηρίων. Με άλλα λόγια, πρόκειται για ένα συστηματικό σύνολο οργάνων που ανήκουν στην εκτελεστική εξουσία του Κράτους και τα οποία είναι επιφορτισμένα με τη διεκπεραίωση όλων των υποθέσεων των πολιτών, σαν μέσο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό εκάστοτε Κράτους.

Φορείς της Δημόσιας Υπηρεσίας είναι καθεαυτό το Δημόσιο και τα δημόσια νομικά πρόσωπα. Παράλληλα, εδώ εντάσσονται και δημόσια νομικά πρόσωπα των οποίων η οργάνωση και λειτουργία διέπεται από κανόνες ιδιωτικού δικαίου.

---

¹ *Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εισαγωγή-Θεμελιώδεις Έννοιες, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013, σελ:55

² *Σπηλιωτόπουλος Ε.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι-14^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ:11

³ *Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εισαγωγή-Θεμελιώδεις Έννοιες, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013, σελ:56-57

2. Η διοικητική διαδικασία

Παλαιότερα, η νομοθετική εξουσία ανέθετε την οργάνωση και τις δραστηριότητες της Δημόσιας Διοίκησης στο Δημόσιο και σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.⁴ Τη σήμερον ημέρα, λόγω της ανάγκης διεύρυνσης των ενεργειών της Δημόσιας Διοίκησης⁵, αυτές ανατέθηκαν και σε νομικά πρόσωπα που λειτουργούν βάσει ιδιωτικού δικαίου αλλά δομούνται με περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου.⁶

Για την οργάνωση του ίδιου του Δημοσίου και τη σχέση των οργάνων του με τους διοικουμένους πρωτοστάτησε ο Ν.1599/1986 «*Σχέσεις κράτους- πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις*»⁷. Αυτόν ακολούθησε ο Ν.2690/1999⁸, γνωστός ως «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας», ο οποίος αποτελεί τον αρτιότερο οδηγό για το Δημόσιο, τους Οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου⁹ όσον αφορά στην στελέχωσή τους, στον τρόπο λειτουργίας τους, στις δεσμεύσεις τους απέναντι στους πολίτες κ.ά.

Όπως αναλύει η *Ευ.Πρεβεδούρου*¹⁰, ως «διοικητική διαδικασία» θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη διαδικασία παραγωγής μίας διοικητικής πράξης, όπως αυτή ορίζεται στο αρ. 2 ΚΔΔ/σίας.¹¹ Ειδικότερα, τα διοικητικά όργανα οφείλουν να ενεργούν αυτεπάγγελτα και εντός ορισμένων προθεσμιών, ανεξαρτήτως δέσμιας αρμοδιότητας ή διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης. Εάν δεν τίθεται σχετική προθεσμία εκ του νόμου, η ενέργεια συντελείται εντός ευλόγου χρόνου, ο οποίος δεν ξεπερνά το τρίμηνο. Εντούτοις, δεν ισχύει η αυτεπάγγελτη ενέργεια όταν ο νόμος προϋποθέτει αίτηση του διοικουμένου ή δικαστική απόφαση για την έναρξη της διοικητικής διαδικασίας.

---

⁴ Νομικά πρόσωπα των οποίων η οργάνωση και λειτουργία διέπονται από τους ειδικούς κανόνες του διοικητικού δικαίου, αφού τα όργανα αυτών ασκούν δημόσια εξουσία.

⁵ Σχετικό είναι το αρ. 106 παρ.2,3,4 Σ., στο οποίο δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής της Διοίκησης και σε άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής με την κρατική συμμετοχή σε επιχειρήσεις.

⁶ *Σπηλιωτόπουλος Ε.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι-14¹ έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ:13-15

⁷ ΦΕΚ 75, τ.Α' / 11-6-1986

⁸ ΦΕΚ 45, τ.Α' / 9-3-1999

⁹ Για το πεδίο εφαρμογής του νόμου, βλ. άρθρο 1 ΚΔΔ/σίας

¹⁰ Βλ. Διαδικασία παραγωγής της διοικητικής πράξης (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο – Διάγραμμα 07-04-2014) στο www.prevedourou.gr

¹¹ Αρ.2 ΚΔΔ/σίας, (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 παρ.1 του Ν 3242/2004) «Με την επιφύλαξη του άρθρου 3, τα διοικητικά όργανα οφείλουν να προβαίνουν, αυτεπαγγέλτως, στις ενέργειες που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις εντός των οριζόμενων, σχετικών, προθεσμιών. Σε περίπτωση που δεν προβλέπεται σχετική προθεσμία, η ενέργεια συντελείται εντός ευλόγου χρόνου, ο οποίος δεν μπορεί να υπερβεί το τρίμηνο.» Το άρθρ. 2 αντικαταστάθηκε ως άνω από την παρ. 1 άρθρ. 5 Νομ. 3242

3. Αρχές που διέπουν τη διοικητική διαδικασία

Οι αρχές με βάση τις οποίες οφείλει να λειτουργεί η Δημόσια Διοίκηση πηγάζουν από την ευρύτερη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου (αρ. 25 παρ.1 Συντ.) σε συνδυασμό με την αρχή σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (αρ.2 Συντ.) Το Κράτος είναι υποχρεωμένο να ενεργεί «δίκαια», διαφυλάττοντας το κύρος των νόμων και των αρχών που έχει θεσπίσει το ίδιο για την ομαλή συνεργασία με τους διοικουμένους του. Επιπλέον, έχει την υποχρέωση να προάγει την εμπιστοσύνη τους μέσω της διαφάνειας και της ισότητας προς όλους.

3.1. Η αρχή της νομιμότητας

Η διοικητική δράση βασίζεται στους γραπτούς κανόνες δικαίου (εθνικού και διεθνούς δικαίου), τις γενικές αρχές του δικαίου, τη νομολογία και το έθιμο. Το σύνολο αυτών απαρτίζουν το «μπλοκ νομιμότητας»¹², το οποίο είναι υποχρεωμένη η Διοίκηση να ακολουθεί και τίθεται ως όριο της διακριτικής της ευχέρειας. Η αρχή αυτή είναι απόρροια της λαϊκής κυριαρχίας και της ειδικότερης αρχής της αντιπροσώπευσης. Απαντάται ευθέως ή εμμέσως στα αρ. 26 παρ.1 και 2 Σ., 43 Σ., 50 Σ., 95 παρ.1 Σ.¹³

3.2. Η αρχή του δημοσίου συμφέροντος

Η Διοίκηση οφείλει εξίσου να διαφυλάττει το δημόσιο συμφέρον των διοικουμένων της. Πρόκειται για την ωφέλεια που αποκομίζει το κοινωνικό σύνολο από μία διοικητική πράξη. Όπως είναι επόμενο, κάθε δημόσιο συμφέρον που έρχεται σε αντίκρουση με κάποιο ατομικό συμφέρον υπερτερεί έναντι του τελευταίου για χάρη της ευρύτερης κοινωνικής ευημερίας. Εντούτοις, ο περιορισμός αυτός ενός ατομικού δικαιώματος θα πρέπει να μην υπερβαίνει τα επιτρεπτά συνταγματικά όρια (π.χ. αρχή της αναλογικότητας). Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος είναι γενική αρχή που συνάγεται από όλο το πνεύμα της νομοθεσίας αλλά δη από το Σύνταγμα. (αρ. 4 παρ.3 Σ., 33 παρ.2 Σ., 103 παρ.1 Σ. κ.ά.)¹⁴

3.3. Η ευρύτερη προστασία του διοικουμένου

Η διοικητική δράση, κινούμενη στα όρια της νομιμότητας των πράξεών της προσπαθώντας να ικανοποιήσει το δημόσιο συμφέρον, οφείλει παράλληλα να κατοχυρώνει και την προστασία των πολιτών της. Όπως αναφέρει ο *Επ.*

---

¹² Σπηλιωτόπουλος Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι-14^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ:88

¹³ Σπηλιωτόπουλος Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, ό.π., σελ:89

¹⁴ Μαρκαντωνάτου-Σκαλισά Ανδρ., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, ό.π., σελ:189

Σπηλιωτόπουλος¹⁵ τα μέσα προστασίας του διοικουμένου είναι πολυποίκιλα: α) η αρχή της ισότητας των διοικουμένων, β) η αρχή της χρηστής διοίκησης, γ) η αρχή της αναλογικότητας, δ) η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, ε) το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης, στ) η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων, ζ) η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, η) η αρχή της διαφάνειας ή της φανεράς διοίκησης κ.ά.

3.3.1. Η αρχή της διαφάνειας ή φανεράς δράσης της Διοίκησης

Βάσει του θέματος της παρούσας ανάλυσης, σχετικά με το δικαίωμα της πληροφόρησης κατά την διοικητική διαδικασία, είναι δόκιμο η αρχή της διαφάνειας να προσεγγιστεί αναλυτικότερα, καθώς το δικαίωμα αυτό συνιστά εκπλήρωσή της.¹⁶

Η αρχή της διαφάνειας έχει ως συνταγματικό υπόβαθρο την αρχή του Κράτους Δικαίου και την αρχή της νομιμότητας που προαναφέραμε.¹⁷ Αναπτύσσεται σε δύο σκέλη: από τη μία, επιβάλλει την φανερά δράση της Διοίκησης απέναντι στον λαό από τον οποίο πηγάζουν όλες οι εξουσίες, και από την άλλη, επιδιώκει τη θεμελίωση σχέσης εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα στον πολίτη και στη Διοίκηση. Σύμφωνα με το αρ. 1 παρ.3 Σ.¹⁸ ο λαός είναι ο κυρίαρχος σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Αυτό κατοχυρώνει συνταγματικά ότι όλες οι εξουσίες, συνάμα και η διοικητική δραστηριότητα, θα πρέπει να ενεργούν με γνώμονα το Λαό ο οποίος θα πρέπει να λαμβάνει γνώση της δράσης αυτής.

Με τον τρόπο αυτό, εκπληρώνεται η συνταγματική εγγύηση της αρχής της διοικητικής διαφάνειας. Η Διοίκηση υποχρεώνεται να πληροφορεί τον πολίτη ο οποίος δεν είναι πλέον υπόδουλος των αυθαιρεσιών της, όπως συνέβαινε παλαιότερα. Η θέση του στη διοικητική διαδικασία κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος συμμετοχής και συνεργασίας. Λόγω του επιπέδου ευημερίας στο οποίο έχουν κατορθώσει να φθάσουν οι σημερινές κοινωνίες, οι πολίτες αναζητούν σήμερα τη διαφάνεια των διοικητικών πράξεων. Ενδιαφέρει περισσότερο η ισότητα και η ποιότητα των ενεργειών της εκάστοτε εξουσίας και όχι τόσο η ποσότητα.

Επομένως, ο Λαός αποκτά κυρίαρχο ρόλο, λαμβάνει αποφάσεις και είναι σε

---

¹⁵ Σπηλιωτόπουλος Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, ό.π., σελ:96-97

¹⁶ Βλέπε ενδ. και Λαζαράτος Π., Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, Δ. 25, 1994, σελ:445 επ.,

¹⁷ Βλ. περί διαφάνειας Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:394 Επίσης, την υπ' αριθμ. 1/09-02-2010 γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα, www.dpa.gr.

¹⁸ Βλ. αρ. 1 παρ.3 Σ. «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα».

θέση να ελέγξει ο ίδιος τη Διοίκηση μέσω της φανεράς δράσης της. Αυξάνεται το αίσθημα εμπιστοσύνης του και παράλληλα μειώνονται οι διαμάχες τόσο μεταξύ διοίκησης και διοικουμένου όσο και μεταξύ των πολιτών. Στον διοικούμενο άμεση επενέργεια έχει κάθε διοικητική πράξη και λιγότερο μία πολιτική πράξη. Κι αυτό διότι η πολιτική εξουσία λαμβάνει αποφάσεις, ενώ η διοικητική είναι αυτή που προχωράει στην υλοποίησή τους. Κατά συνέπεια, μία διοικητική πράξη αποκτά διαπλαστικό χαρακτήρα για το κοινωνικό γίγνεσθαι, γι' αυτό το λόγο πρέπει να διέπεται από διαφάνεια.¹⁹

Αξιοσημείωτο είναι ότι μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 η διαφάνεια αντιμετωπίζεται ως μέσο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και όχι αυτοτελώς, διότι αυτό πρεσβεύει και η διεθνής κοινότητα λόγω των ασυνήθιστα υψηλών επιπέδων του φαινομένου.²⁰

3.3.1.1. Η αρχή της διαφάνειας στην εθνική έννομη τάξη

Στην ελληνική έννομη τάξη πολλές φορές η αρχή της διαφάνειας κατοχυρώνεται με ρητό ορισμό. Για παράδειγμα, στη διάταξη του αρ.14 παρ.9 Σ., σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, η διαφάνεια συνιστά μαζί με την πολυφωνία συνταγματικό σκοπό η επίτευξη του οποίου επιτρέπει περιορισμούς στο ιδιοκτησιακό καθεστώς αυτών. Επίσης, στο αρ. 29 παρ.2 Σ. που αφορά στα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων και των βουλευτών αποτυπώνεται η προσπάθεια προώθησης της διαφάνειας ως μέσο αντιμετώπισης της διαφθοράς. Ακόμη, στο αρ. 102 παρ.5 Σ. ορίζεται ότι το Κράτος πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α. προκειμένου να λειτουργούν υπό καθεστώς διαφάνειας.²¹

Ειδικότερα, η δημοσιότητα των συνεδριάσεων της Ολομέλειας και των Τμημάτων της Βουλής, που κατοχυρώνεται στο αρ. 66 παρ.1 Σ., αναδεικνύει τον απώτερο στόχο της διαφάνειας στα πλαίσια της νομοθετικής εξουσίας. Παράλληλα, προβλέπεται και η παρουσία ακροατών στις συνεδριάσεις βάσει του αρ. 56 παρ. 3-11 του Κανονισμού της Βουλής.²² Η δημοσιότητα στη δράση της δικαστικής εξουσίας και

¹⁹ Μακροδημήτρης Α., Δημόσια Διοίκηση : στοιχεία διοικητικής οργάνωσης, Δ' έκδοση, εκδόσεις. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ.140 επ

²⁰ Ραΐκος Δ., Δημόσια Διοίκηση και διαφθορά, από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ: 421, και Βενιζέλος Ευ., Συνταγματική αυτοσυνειδησία ή αναθεωρητικός οίστρος σε Κοντιάδη Ξ., Πέντε χρόνια μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, σελ:987 επ. και στο (<https://www.evenizelos.gr/books-studies/studies/revisionconstitution.html>)

²¹ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία- Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2006, σελ:13-17

²² Ραΐκος Αθ., Συνταγματικό Δίκαιο, τόμος Ι, εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2002, σελ:565-568

συνάμα η διαφάνεια των εργασιών της κατοχυρώνονται στο αρ. 93 παρ. 2 Σ. με το οποίο επιβάλλεται η ενημέρωση της κοινής γνώμης για την εξέλιξη μία δίκης.²³

3.3.1.2. Η αρχή της διαφάνειας στη διεθνή έννομη τάξη

Η έννοια της διαφάνειας έχει αποκτήσει μυθικές διαστάσεις λόγω και του ρόλου της στην καταπολέμηση της διαφθοράς διεθνώς. Προκειμένου να υπάρξει αντίσταση απέναντι σε κάθε είδους αυθαιρεσία της Διοίκησης αναπτύχθηκε δέσμη εγγυήσεων διαφάνειας τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο.²⁴

Ο όρος «transparency» (μτφ. διαφάνεια) απαντάται στα περισσότερα κείμενα διεθνών συνθηκών. Ιδιαίτερη σημασία για τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης απέκτησε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της διαφθοράς, το πρώτο ολοκληρωμένο νομικό κείμενο που προβλέπει την ανάπτυξη μηχανισμών για την προώθηση της διαφάνειας. Ένα παράδειγμα επίρρωσης της διαφάνειας σε διεθνές οικονομικό επίπεδο αποτελεί η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου του 1947, βάσει της οποίας τα μέρη οφείλουν να δημοσιοποιούν τις κανονιστικές τους πράξεις. Το ίδιο επιτάσσουν και Συμφωνίες για το διεθνές εμπόριο. Παράλληλα, στο Διεθνές Δίκαιο Περιβάλλοντος προβλέπεται ότι οι υποχρεώσεις των κρατών πρέπει να διέπονται από διαφάνεια.²⁵

Ακόμη μία έκφανση της διαφάνειας σε διεθνές επίπεδο αποτελεί ο καθορισμός του τρόπου λειτουργίας των Διεθνών Οργανισμών. Ειδικότερα, προβλέπεται η ενεργή συμμετοχή των μερών και της κοινωνίας των πολιτών στις συνεδριάσεις των οργάνων και στα όργανα λήψης αποφάσεων.²⁶

3.3.1.3. Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη

Η πρώτη νύξη σχετικά με την ενίσχυση της διαφάνειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο έγινε στη σχετική Δήλωση²⁷ που επισυνάφθηκε στην Τελική Πράξη της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Έπειτα, στα πλαίσια της συναφθείσας Συνθήκης του Μάαστριχτ,

²³ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, ό.π., σελ:18-19

²⁴ Ράϊκος Δ., Δημόσια Διοίκηση και διαφθορά, από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ: 418

²⁵ Καραγεώργου Β., Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Όψεις μιας αναδυόμενης νομικής αρχής, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013, σελ:8 επ.

²⁶ Καραγεώργου Β., Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, ό.π., σελ:13-16

²⁷ Η δήλωση όριζε: «η Συνδιάσκεψη θεωρεί ότι η διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ενισχύει τη δημοκρατικότητα των οργάνων, καθώς και την εμπιστοσύνη του κοινού στον διοικητικό μηχανισμό. Γι' αυτό το λόγο η Συνδιάσκεψη προτείνει να υποβάλλει η Επιτροπή στο Συμβούλιο έκθεση σχετικά με τα μέτρα που αποσκοπούν να διευρύνουν την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες που διαθέτουν τα όργανα.»

θεσπίστηκε ο θεσμός του *Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή*, ο οποίος έχει ως βασική αποστολή του την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. Συγκεκριμένα, αποσκοπεί στη διερεύνηση περιπτώσεων κακοδιοίκησης της δράσης των οργανισμών της Ένωσης, ενισχύοντας έτσι τον διαφανή χαρακτήρα τους.²⁸

Μετά την παρέλευση ενός έτους από τη σύναψη της Συνθήκης του Μάαστριχτ έλαβε χώρα η *Διοργανική Διάσκεψη*, στην οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εξέδωσαν Κοινή Διακήρυξη σχετικά με τη δημοκρατία και τη διαφάνεια με την οποία επικύρωσαν εκ νέου την πρόθεσή τους για προώθηση της διαφάνειας, παρουσιάζοντας παράλληλα και τις προτάσεις τους για τον σκοπό αυτό.²⁹

Έπειτα, με την υιοθέτηση της Συνθήκης του Άμστερνταμ, θεσπίστηκε το άρθρο 255 ΣΕΚ (νυν αρ. 15 ΣΛΕΕ) με το οποίο προβλέφθηκε ρητά η πρόσβαση των ευρωπαϊών πολιτών στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σημαντικός οίωνός για την προώθηση της αρχής της διαφάνειας. Βάσει του άρθρου αυτού εκδόθηκε και ο Κανονισμός 1049/2001 για την ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών της Ένωσης στα έγγραφα.³⁰

Συνεχίζοντας, η Διακήρυξη του Λάακεν, που αποτέλεσε σημαντικό βοήθημα στην προσπάθεια «συνταγματοποίησης» της Ε.Ε., εμπεριείχε άμεσες και έμμεσες αναφορές για την ενίσχυση της διαφάνειας. Περαιτέρω, το Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης περιελάμβανε ειδική διάταξη που ρύθμιζε τη διαφάνεια των εργασιών των οργάνων της Ένωσης και διέυρνε ακόμα περισσότερο τον μέχρι πρότινος τρόπο πρόσβασης στα κοινοτικά έγγραφα. Η πιο πρόσφατη «τόνωση» της αρχής της διαφάνειας πραγματοποιείται με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία ενσωμάτωσε σημαντικό μέρος του προαναφερθέντος Σχεδίου της Συνταγματικής Συνθήκης.³¹

---

²⁸ *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, ό.π., σελ:19-20

²⁹ *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, ό.π., σελ:21

³⁰ *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, ό.π., σελ:22

³¹ *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, ό.π., σελ:24

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κύρια έκφανση της αρχής της διαφάνειας που αναπτύχθηκε προηγουμένως αποτελεί το δικαίωμα πληροφόρησης του πολίτη, ως απαραίτητο στοιχείο ενεργής συμμετοχής του στη διαμόρφωση της πολιτειακής βούλησης. Χαρακτηριστικά, μάλιστα, είναι τα λεγόμενα του *Peter Eigens*³², προέδρου της Transparency International,³³ « η διαδικασία αποκατάστασης της εμπιστοσύνης των πολιτών στους δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς συνέχεται οπωσδήποτε με την πρόσβαση στην πληροφόρηση και την ενίσχυση της διαφάνειας».³⁴

1. Από την αρχή της διαφάνειας στο δικαίωμα πληροφόρησης

1.1. Οι έννοιες της «ανοιχτής Κοινωνίας» και της «ανοιχτής Διοίκησης»

Η Διοίκηση έχει τη δυνατότητα και την υποχρέωση να παρέχει στον διοικούμενο κάθε δημοσιευτέα πληροφορία είτε αυτή κρίνεται χρήσιμη είτε όχι. Η πληροφόρηση δεν πρέπει να σχετίζεται μόνο με το στάδιο της εξωτερικής δράσης της Διοίκησης, αλλά θα πρέπει να επιτυγχάνει την επικοινωνία-διάλογο με τον διοικούμενο, ώστε εκείνος να κατανοήσει τις διοικητικές διαδικασίες ακόμη και σε χρονικό διάστημα προηγούμενο της εκδήλωσης της διοικητικής δράσης.³⁵

Στις μέρες μας έχει επικρατήσει η έννοια «*ανοιχτή ή φανερή Διοίκηση*», χαρακτηρισμός που προσδιορίζει τον τρόπο λειτουργίας της. Η Διοίκηση θα πρέπει να δέχεται τη δημόσια κριτική των πολιτών με στόχο να γίνεται πιο αποτελεσματική. Προϋπόθεση για κάτι τέτοιο αποτελεί η φανερή δράση της έτσι ώστε όλοι να γνωρίζουν τις εκδιδόμενες αποφάσεις της, καθώς και τον τρόπο και τον σκοπό που αυτές εκδόθηκαν. Σε αυτό τον σκοπό συμβάλει, επίσης, η προώθηση της «*ανοιχτής Κοινωνίας*». Αυτού του είδους η κοινωνία είναι ελεύθερη να ασκεί κριτική σε θεσμούς και ιδέες μέσω του ορθολογικού διαλόγου και βασισμένη στη δική της νόηση. Είναι απαλλαγμένη από στερεότυπα και παγιωμένες καταστάσεις και τα μέλη της επιδιώκουν την κοινωνική άνοδο και συμμετοχή στα κοινά. Εφόσον, λοιπόν, η

---

³² Ο *Peter Eigens* ίδρυσε το 1993 το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο της Διεθνούς Διαφάνειας (ΔΔ), μια μη κυβερνητική οργάνωση που προωθεί τη διαφάνεια και τη λογοδοσία στη διεθνή ανάπτυξη, με έδρα το Βερολίνο, αναλαμβάνοντας ο ίδιος πρόεδρος και διατηρώντας τη θέση αυτή μέχρι το 2005. Η διεθνής αυτή οργάνωση δρα σήμερα σε περισσότερες από 90 χώρες

³³ Μπφ. «Διεθνής Διαφάνεια», η οργάνωση που ίδρυσε ο *P. Eigens*

³⁴ *Peter Eigen*, στο *Global Corruption Report 2003, special focus: Access to Information* σε *Ράϊκος Δ.*, Δημόσια Διοίκηση και διαφθορά, από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ: 418

³⁵ *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Ανδρ.*, Η Προστασία του Διοικουμένου –Βασική Αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, σελ .20

Κοινωνία λειτουργεί φανερά κατ' επέκταση και η Διοίκηση, που αποτελεί οργανικό κομμάτι της, θα πρέπει να διακρίνεται από το στοιχείο της δημοσιότητας και η ασκούμενη σε αυτή κριτική να γίνεται βάσει συγκεκριμένων και δημοσιοποιημένων κριτηρίων.

Κατά συνέπεια, ο ενημερωμένος πολίτης δύναται να ασκεί έλεγχο στη Διοίκηση, να προτείνει λύσεις αλλά και να αντιστέκεται σε κάθε μορφής αυθαιρεσία που γίνεται αντιληπτή. Η «ανοιχτή Διοίκηση» επιδιώκει την ελεύθερη ροή πληροφοριών από και προς αυτήν συμβάλλοντας: α) στη δημοκρατική διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων των πολιτών και β) στην αποτελεσματική άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους (όπως της παροχής έννομης προστασίας).³⁶ Όπως γίνεται αντιληπτό, το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποδεικνύεται «κοινωνικό» δικαίωμα πρόσβασης στην ίδια τη διοικητική διαδικασία.

1.2. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση στα πλαίσια του κοινωνικού κράτους δικαίου

Το δικαίωμα πληροφόρησης ερείδεται καταρχήν στην ευρύτερη αρχή της νομιμότητας, η οποία αποτελώντας τον πυρήνα του σύγχρονου κοινωνικού Κράτους Δικαίου ενσωματώνει ένα ευρύτερο σύνολο κανόνων δικαίου που οριοθετούν τη διοικητική δραστηριότητα. Η πληροφόρηση αποτελεί εγγυητική δικλείδα της εφαρμογής της νομιμότητας καθώς επιτρέπει σε κάθε πολίτη να επεμβαίνει στη δράση της Διοίκησης και να εξυπηρετεί τα συμφέροντά του. Προστατεύεται, έτσι, ο πολίτης ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου υπό τις κρατικές εγγυήσεις. Αποδέκτης της επιταγής του πλαισίου της νομιμότητας είναι όλα τα όργανα και των τριών εξουσιών, πέραν των διοικητικών οργάνων.³⁷

2. Το διεθνές και ενωσιακό υπόβαθρο του δικαιώματος στην πληροφόρηση

2.1. Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ΕΣΔΑ

Το δικαίωμα πληροφόρησης απασχόλησε και την διεθνή κοινότητα από πολύ νωρίς. Ήδη το κείμενο της Παγκόσμιας Διακήρυξης για τα ανθρώπινα δικαιώματα του ΟΗΕ³⁸, Δεκέμβριος 1948, στο άρθρο 19³⁹, κατοχυρώνει την απρόσκοπτη αναζήτηση

---

³⁶ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία- Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2006, σελ:1-4

³⁷ Λαζαράκος Γρ., ό.π., σελ:56-57

³⁸ Για το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης βλ. <http://www.ohchr.org>

³⁹ Βλ. αρ. 19 Οικουμενικής Διακήρυξης: «Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το

και διάδοση πληροφοριών.

Το πρωταρχικό διεθνές κείμενο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστο. Στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και κυρίως στην παρ.1⁴⁰ γίνεται λόγος για την ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών στα πλαίσια ελεύθερης έκφρασης. Αναφέρεται ότι οι πληροφορίες πρέπει να μεταφέρονται άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών περιορίζοντας για πρώτη φορά, το 1950, κάθε δημόσια αρχή στην απολύτως αναγκαία παρεμβολή στη διάδοση των πληροφοριών.⁴¹ Από την ΕΣΔΑ, που επανακύρωσε η χώρα μας με το Ν.Δ.53/1974, επηρεάστηκε και ο εθνικός μας νόμος 2690/1999 (ΚΔΔ/σίας).⁴²

Ακόμη, αναφορά στην πληροφοριακή ελευθερία γίνεται και στο αρ.19 παρ.2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.⁴³

2.2. Η πληροφόρηση στην ευρωπαϊκή κοινωνία

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, παρότι ιδρύθηκε έχοντας οικονομικές σκοπιμότητες, προχώρησε και στη θέσπιση δικαίου της ένωσης για την πληρέστερη λειτουργία της. Η πρώτη Οδηγία 90/313/ΕΟΚ σχετίζεται με το δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, δίνοντας το δικαίωμα στους μαχόμενους για το περιβάλλον να αιτούνται άδεια για την πρόσβασή τους σε σχετικά έγγραφα.

Σχετικά με την παρούσα ανάλυση, το 1993 εξεδόθη η Απόφαση 93/730/ΕΚ σε μία προσπάθεια να προσδιοριστούν οι αρχές με βάση τις οποίες το κοινό θα έχει πρόσβαση στα έγγραφα της Επιτροπής και του Συμβουλίου.⁴⁴ Αυτό το είδος του κώδικα συμπεριφοράς υιοθετήθηκε από την Επιτροπή με την απόφαση 94/90/ΕΚΑΧ,ΕΚ,Ευρατόμ (αποσαφήνιση με την 94/C67/03), και από το Συμβούλιο με

δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.»

⁴⁰ Βλ. αρ. 10 παρ.1 ΕΣΔΑ « Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.»

⁴¹ Βλ. σχετικά Υπόθεση *TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT* κατά Ουγγαρίας στο ΕΔΔΑ (Αρ. Προσφυγής 37374/2005

⁴² *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.*, Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:168, επίσης βλ. *Λαζαράκος Γρ.*, ό.π., σελ:55

⁴³ Βλ. αρ.19 παρ.2 ΔΣΑΠΔ « Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.»

⁴⁴ *Σκουρή Π.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ΝοΒ 2006, σελ:620

την απόφαση 93/731/ΕΚ. Το Κοινοβούλιο προχώρησε στην υιοθέτηση αργότερα, το 1997.⁴⁵ Εντούτοις, η απόφαση του Συμβουλίου αποτέλεσε αντικείμενο αίτησης ακυρώσεως από τις Κάτω Χώρες ενώπιων του ΔΕΚ (νυν ΔΕΕ).⁴⁶ Επιχείρημα των εναγόντων ήταν, πρώτον, ότι ο συμφωνημένος κώδικας συμπεριφοράς πλήττει την θεσμική ισορροπία των Οργάνων καθώς δεν περιλαμβάνει το ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και, δεύτερον, ότι δεν δύναται το Συμβούλιο να υιοθετεί μέτρα σχετικά με την έννομη κατάσταση τρίτων επικαλούμενο μία διάταξη της Συνθήκης σχετική με τον εσωτερικό του κανονισμό. Το ΔΕΚ απέρριψε την αίτηση ακυρώσεως με την αιτιολογία ότι «η αρχή της διαφάνειας αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, κοινή στις συνταγματικές ή νομοθετικές παραδόσεις των κρατών-μελών και αναγνωρισμένη από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Εφόσον ο νομοθέτης δεν έχει λάβει μέτρα για την εξασφάλιση της αρχής αυτής, κάθε όργανο οφείλει να την εφαρμόζει με τα μέσα που διαθέτει προς διασφάλιση της χρηστής διοικήσεως κατά την εσωτερική τους λειτουργία».⁴⁷ Η νομολογία του ΔΕΚ⁴⁸ επεσήμανε έντονα τη σχέση της αρχής της διαφάνειας με την πρόσβαση στα έγγραφα και τον δημοκρατικό χαρακτήρα των θεσμικών οργάνων πριν ακόμα ρυθμιστεί κανονιστικά το εν λόγω δικαίωμα.

Συντακτικά πλέον, με την προσθήκη από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ του άρθρου 255 ΣυνθΕΚ⁴⁹, κατοχυρώθηκε το δικαίωμα των πολιτών στην πρόσβαση των κοινοτικών εγγράφων και στο αρ.253 ΣυνθΕΚ⁵⁰ υιοθετήθηκε ότι τα σχετικά μέτρα θα

⁴⁵ Χατζόπουλος Β., Η αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δ. 31, σελ:928

⁴⁶ Βλ. Υπόθεση C-58/94, Συλλ. I-2169, ΔΕΚ/30-4-1996 «Βασίλειο των Κάτω Χωρών κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Προσφυγή ακυρώσεως - Ρύθμιση σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου.», στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content>

⁴⁷ Χατζόπουλος Β.,ό.π.,σελ:929

⁴⁸ Βλ. Υπόθεση C-353/99 P, Συλλ. I-9565, «Απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Δεκ 2001. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως κατά Heidi Hautala. Αίτηση αναιρέσεως - Δικαίωμα προσβάσεως του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου - Απόφαση 93/731/ΕΚ του Συμβουλίου - Εξαιρέσεις από την αρχή της προσβάσεως στα έγγραφα - Προστασία του δημοσίου συμφέροντος στις διεθνείς σχέσεις - Μερική πρόσβαση.», στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content>

⁴⁹ Βλ. αρ. 15 ΣΛΕΕ (πρώην αρ.255 ΣΕΚ) στο <http://eur-lex.europa.eu>: «1.Προκειμένου να προωθήσουν τη χρηστή διακυβέρνηση και να διασφαλίσουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οι οργανισμοί της Ένωσης διεξάγουν τις εργασίες τους όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά. 2.Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνεδριάζει δημόσια, καθώς και το Συμβούλιο όταν συσκέπτεται και ψηφίζει επί σχεδίου νομοθετικής πράξης. 3. Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος, με την επιφύλαξη των αρχών και των προϋποθέσεων που θα καθορισθούν σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο. Οι γενικές αρχές και τα όρια, εκ λόγων δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, που διέπουν αυτό το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα, καθορίζονται, μέσω κανονισμών, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Καθένα από τα θεσμικά ή λοιπά όργανα ή οργανισμούς εξασφαλίζει τη διαφάνεια των εργασιών του και εισάγει, στον εσωτερικό του κανονισμό, ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα δικά του έγγραφα, σύμφωνα με τους κανονισμούς που αναφέρονται στο δεύτερο εδάφιο...(…)»

⁵⁰ Βλ. αρ.253 ΣυνθΕΚ: «Οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις που εκδίδονται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, καθώς και οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις του

λαμβάνονται με τη διαδικασία της συναπόφασης. Ακολούθησε ο Κανονισμός 1049/2001/ΕΚ⁵¹ βασιζόμενος στο αρ.255 ΣυνθΕΚ, και ειδικότερα στην παρ.2 όπως αναφέρεται στο προοίμιο. Αυτός καθόριζε τις γενικές αρχές και τα όρια άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης, είχε ως στόχο να διευκολύνει την πληροφόρηση, προέβλεπε κάθε είδος εγγράφου που μπορεί να κοινοποιηθεί στους πολίτες και εφαρμόζεται σε όλα τα έγγραφα που έχει στην κατοχή του το κάθε όργανο. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι ότι πολίτης δεν οφείλει να επικαλεστεί τους λόγους για τους οποίους επιθυμεί την πρόσβαση σε έγγραφα, αλλά ούτε και να τεκμηριώσει την ύπαρξη ειδικού εννόμου συμφέροντος.⁵² Ο Κανονισμός αποτέλεσε σημαντικό νομικό βοήθημα αλλά επικρίθηκε για το γεγονός ότι απευθυνόταν στα τρία σημαντικότερα όργανα της ένωσης. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας θεσπίστηκε το αρ. 15 ΣΛΕΕ⁵³, διορθώνοντας την παράλειψη αυτή, και απελευθερώθηκε το δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα θεσμικά όργανα.⁵⁴ Το 2006 άρχισαν κάποιες συζητήσεις περί αναθεώρησης του Κανονισμού 1049/2001 λόγω της έκδοσης του Κανονισμού 1367/2006 περί εφαρμογής των διατάξεων της Σύμβασης του Aarhus σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφορία και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων.⁵⁵

Στο νεότερο θεσμικό κείμενο, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν παραλείφθηκε να προστατευθεί η ελευθερία έκφρασης, λήψης και μετάδοσης πληροφοριών, στο άρθρο 11 παρ.1 αυτού.⁵⁶ Εξάλλου, στον Χάρτη περιλαμβάνονται τα σημαντικότερα δικαιώματα που χρήζουν ενωσιακής προστασίας. Το ειδικότερο δικαίωμα της πρόσβασης στα ενωσιακά έγγραφα τυγχάνει κατοχύρωσης στο αρ.42 του Χάρτη⁵⁷ και εντάσσεται στην κατηγορία των δικαιωμάτων που συνδέονται με την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη.⁵⁸

3. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση στην ελληνική έννομη τάξη

Πληροφόρηση είναι η παροχή κάθε σημαντικής ή όχι πληροφορίας που έχει

Συμβουλίου ή της Επιτροπής, πρέπει να αιτιολογούνται και να αναφέρονται στις προτάσεις ή γνώμες που απαιτούνται κατά την παρούσα συνθήκη.»

⁵¹ Για το πλήρες κείμενο του Κανονισμού βλ. <http://www.europarl.europa.eu>

⁵² *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Όψεις μιας αναδυόμενης νομικής αρχής, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013, σελ:186 επ.

⁵³ Βλ. παραπάνω υποσημ. υπ' αριθμ.49.

⁵⁴ *Καραγεώργου Β.*,ό.π., σελ:175 επ.

⁵⁵ Βλ. Κανονισμός(ΕΚ) αριθμ.1367/2006 στο <http://eur-lex.europa.eu>

⁵⁶ Βλ. αρ. 11 παρ.1 ΧΘΔΕΕ « Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.»

⁵⁷ Βλ. αρ.42 ΧΘΔΕΕ: «Κάθε πολίτης της Ένωσης καθώς και κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος.»

⁵⁸ *Καραγεώργου Β.*,ό.π., σελ:182

αποδέκτη τον διοικούμενο. Το δικαίωμα πρόσβασης σε κάθε είδους πληροφορία αποτελεί έκφραση της αρχής του Κράτους Δικαίου και της αρχής της νομιμότητας, όπως αυτές ορίζονται στο αρ. 25 παρ.1 Συντ. Στη θεμελιώδη αρχή της διαφάνειας ανταποκρίνονται οι διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 Σ., 5Α Σ., 13 Σ. και 10 παρ.3 Σ. που αφορούν στο δικαίωμα πληροφόρησης.

Η πληροφόρηση σαν έννοια εκλαμβάνει δύο μορφές: α) αυτή της απλής πληροφορίας που διαδίδουμε στα πλαίσια της καθημερινής επικοινωνίας, β) αυτή της πληροφόρησης στα πλαίσια της ανάπτυξης της Κοινωνίας της Πληροφορίας στην οποία πρέπει να συμμετέχουν όλοι και ισομερώς. Το δικαίωμα πληροφόρησης εμπεριέχει το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών στοιχείων, απαραίτητο για την ανάπτυξη αυτή.

Οι νέες πρόσθετες συνταγματικές διατάξεις των άρθρων 5Α παρ.1 και παρ.2 Σ. επιδιώκουν να ρυθμίσουν αυτές τις δύο μορφές πληροφόρησης ανάγοντάς τες σε αυτοτελή δικαιώματα και χαρίζοντας τους πλέον ξεχωριστή διάταξη πέραν του άρθρου 5 Σ. Από τη μία, πρόκειται για το δικαίωμα στην πληροφόρηση (παρ.1) και, από την άλλη, για το δικαίωμα πρόσβασης στα ηλεκτρονικά δίκτυα διακίνησης της πληροφορίας (παρ. 2).

3.1. Τα χαρακτηριστικά του δικαιώματος

➤ Το δικαίωμα πρόσβασης του διοικουμένου στα διοικητικά έγγραφα αποτελεί *δημόσιο* δικαίωμα, καθώς διέπεται από κανόνες δημοσίου δικαίου και από την πλευρά των δημοσίων σχέσεων που αναπτύσσονται υφίσταται φορέας κρατικής εξουσίας που ενεργεί κυριαρχικά.⁵⁹ Εντάσσεται, κατά τον συνταγματικό νομοθέτη, στα επονομαζόμενα *δικαιώματα διαδικασίας*.⁶⁰ Παράλληλα, ανήκει στην κατηγορία των *ατομικών* δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα αυτό στην εξουσιαστική του σφαίρα και μπορεί να αξιώνει αποχή της κρατικής εξουσίας από την παρεμβολή σε αυτό - αρνητικό περιεχόμενο δικαιώματος (*status negativus*⁶¹) Το άτομο μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα και ελεύθερα και απαγορεύεται η κρατική εξουσία να το εμποδίζει.⁶²

➤ Ανήκει στην κατηγορία των *κοινωνικών* δικαιωμάτων (*status positivus*),

---

⁵⁹ Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1979, σελ: 18 επ.

⁶⁰ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:76

⁶¹ Βλ. θεωρία του Jellinek, σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα αυτά διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α) *status negativus*, β) *status activus*, γ) *status positivus*

⁶² Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:16 επ.

καθώς το δικαίωμα πρόσβασης δημιουργεί και θετική αξίωση προς την πολιτεία να ενεργεί παρέχοντας υπηρεσίες, εν προκειμένω παρέχοντας πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία. Συνδυάζει στοιχεία και ατομικού και κοινωνικού δικαιώματος λόγω της παράλληλης κρατικής υποχρέωσης που εκδηλώνεται.⁶³ Εξάλλου, μεταξύ ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων υπάρχουν σχέσεις αλληλεξάρτησης και αλληλοσυμπλήρωσης, η λεγόμενη «παραπληρωματικότητα» των δικαιωμάτων (status mixtus).⁶⁴

➤ Το δικαίωμα ενημέρωσης του διοικουμένου μπορεί να χαρακτηριστεί και ως *πολιτικό* δικαίωμα (status activus). Κατόπιν της πρόσβασής του στα διοικητικά στοιχεία, του δίνεται η δημοκρατική δυνατότητα συμμετοχής στη διαμόρφωση των κρατικών λειτουργιών ικανοποιώντας και την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Έτσι, ο πολίτης ασκεί τον δικό του έλεγχο νομιμότητας στη διοικητική διαδικασία επιτυγχάνοντας τη φανερή και χρηστή διοίκηση.⁶⁵

3.2. Γενικές αρχές διοικητικού δικαίου

Αρχικά, το δικαίωμα πληροφόρησης και, ειδικότερα, το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία δεν έβρισκε συγκεκριμένο συνταγματικό ή νομοθετικό έρεισμα. Εμμέσως συναγόταν από την γενική αρχή της διαφάνειας που έπρεπε να διαπνέει τη Διοίκηση, η οποία και αυτή με τη σειρά της αποτελεί έκφραση της αρχής του Κράτους Δικαίου⁶⁶, της αρχής της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης⁶⁷, όπως προελέχθη. Οι αρχές αυτές αποτυπώνονται στο αρ. 25 Σ. και καθορίζουν τα επιτρεπόμενα όρια άσκησης της διοικητικής δράσης.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, ένα από τα ανώτερα δικαστήρια της χώρας μας, οδηγήθηκε πολλάκις στη θεμελίωση του δικαιώματος του καθενός στην πληροφορία μέσω της αρχής της φανερής διοικητικής δράσης. Συνηθισμένη είναι η αναφορά αυτής ως «γενική αρχή του δικαίου»⁶⁸ Χαρακτηριστική, είναι απόφαση 794/1986 ΣτΕ στην οποία αναφέρεται ότι « κατά γενική αρχή του δημοσίου δικαίου, οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν, έπειτα από αίτηση των διοικουμένων, να τους

⁶³ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:17

⁶⁴ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:45 επ.

⁶⁵ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:17-18, επίσης Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ., Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ: 165

⁶⁶ Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ:76

⁶⁷ Μακρυδημήτρης Α., Δημόσια Διοίκηση : στοιχεία διοικητικής οργάνωσης, Δ' έκδοση, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ.34 επ.

⁶⁸ Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ., Γενικές Αρχές στη νομολογία του ΣτΕ και του ΔΕΚ, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2007, σελ:49

χορηγούν έγγραφα και άλλα στοιχεία που προκύπτουν από τα τηρούμενα αρχεία της υπηρεσίας εφόσον αυτό επιβάλλεται για την επιδίωξη ικανοποίησης συγκεκριμένου εννόμου συμφέροντος».⁶⁹

Περαιτέρω, η σημασία της θέσπισης του δικαιώματος συνδέεται με την δημοκρατική αρχή της λαϊκής κυριαρχίας του άρθρου 1 παρ. 1 του Συντάγματος και, ειδικότερα, με την συνταγματική αρχή της δημοσιότητας της δράσης των κρατικών οργάνων, καθώς αυτή επιτυγχάνεται με τη δυνατότητα του διοικουμένου να μπορεί να λαμβάνει γνώση στοιχείων της διοικητικής διαδικασίας.

3.3. Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος

3.3.1. Τα άρθρα 2 παρ.1 και 5 παρ.1 του Συντάγματος

Πριν την αναθεώρηση του 2001, η υποχρέωση της Διοίκησης να γνωστοποιεί στους ενδιαφερόμενους τα στοιχεία πάνω στα οποία έχουν έννομο συμφέρον άμεσα και έμμεσα αντικατοπτρίζεται στην αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου, όπως κατοχυρώνεται στο αρ.2 παρ.1 Σ.: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.», σε συνδυασμό με το αρ.5 παρ.1 Σ.: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.[..]» Το Κράτος σεβόμενο την ανθρώπινη αξία οφείλει να προστατεύει τα δικαιώματα του ατόμου παρέχοντας του την απαραίτητη ενημέρωση και συμμετοχή στη διοικητική διαδικασία.

3.3.2. Το άρθρο 10 παρ. 3 του Συντάγματος

Στο άρθρο 9 του Συντάγματος του 1952⁷⁰, το δικαίωμα του αναφέρεσθαι ενσωμάτωνε και το δικαίωμα πληροφόρησης, και η διοίκηση υποχρεούταν να απαντήσει με ταχύτητα σε έκαστη προσφυγή προς αυτήν.

Στο Σύνταγμα του 1975 θεσπίστηκε στο άρθρο 10 παρ. 3 Σ.⁷¹ ότι η Διοίκηση έχει την υποχρέωση να απαντά σε αιτήσεις για παροχή πληροφοριών, εφόσον

---

⁶⁹ Βλ. επίσης ΣΤΕ 2217/1963, ΣΤΕ 2196/1969, ΣΤΕ 2506/1985 κ.ά. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁷⁰ Βλ. αρ.9 Σ. 1952: «Έκαστος ή και πολλοί ομού έχουν το δικαίωμα, τηρούντες τους νόμους του Κράτους, ν' αναφέρονται εγγράφως προς τας αρχάς, υποχρεουμένους εις ταχείαν ενέργειαν και έγγραφον απάντησιν προς τον αναφερόμενον κατά τας διατάξεις του νόμου. Μόνον μετά την τελικήν απόφασιν της προς ην η αναφορά αρχής και τη αδεία ταύτης επιτρέπεται η ζήτησις ευθυνών παρά του υποβάλλοντος την αναφοράν δια παραβάσεις εν αυτή υπάρχουσες.»

⁷¹ Βλ. αρ.10 παρ.3 Σ. 1975: «Η αρμόδια αρχή υποχρεούται να απαντά σε αίτηση πληροφοριών, εφόσον αυτό προβλέπεται από τον νόμο»

προβλέπεται από τον νόμο. Παρότι, λοιπόν, δεν υφίστατο ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος πληροφόρησης, το άρθρο αυτό απέδιδε έναν τόνο κατευθυντήριας επιταγής στα αρμόδια όργανα και έτσι έδινε τη δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να προσδιορίζει ο ίδιος κάθε φορά το είδος, το περιεχόμενο και την έκταση της πληροφόρησης.⁷² Η αρμονική ενσωμάτωση της υποχρέωσης παροχής πληροφόρησης μέσα στην παρ. 3 του άρθρου 10 αποτελεί *lex specialis* και τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της έκδοσης ενός άλλου νόμου.⁷³

Συνεπώς, προκύπτει ρητά ότι η υποχρέωση της διοίκησης περιορίζεται στα πλαίσια που θα ορίσει ο νόμος δημιουργώντας ένα είδος επιφύλαξης υπέρ αυτού. Η επιφύλαξη αυτή θεωρείται γενική διότι δεν αναφέρονται ειδικές προϋποθέσεις για τον παράγωγο νόμο.⁷⁴

Αντιθέτως, έχει διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη του Π. Δαγτόγλου, ο οποίος θεωρεί ότι η διάταξη είναι κενή περιεχομένου και ο νομοθέτης δεν την χρειάζεται προκειμένου να υποχρεώσει τη διοίκηση να απαντά στις αιτήσεις των πολιτών.⁷⁵

Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, η παρ.3 του αρ. 10 Σ.⁷⁶ τροποποιήθηκε έτσι ώστε η παροχή πληροφοριών από τη Διοίκηση να μην εξαρτάται από άλλον νόμο αλλά να επιβάλλεται με τρόπο γενικό. Το δικαίωμα πρόσβασης καθίσταται «τέλειο», καθώς αποτελεί πλέον επιταγή προς τη Διοίκηση και όχι απλή υπόδειξη.⁷⁷ Σε αντίθεση με την προηγούμενη διάταξη, η νέα αναθεωρημένη δεν περιέχει γνήσια επιφύλαξη υπέρ του νόμου απλά γίνεται αναφορά στον νόμο μετουσιώνοντάς τον σε εξουσιοδότηση, ως επεξήγηση - διεύρυνση του προστατευόμενου δικαιώματος της πληροφόρησης.⁷⁸ Ενδεχόμενη κατάργηση του σχετικού (εξουσιοδοτικού) νόμου, δεν συνιστά ματαίωση της αντίστοιχης συνταγματικής επιταγής. Με άλλα λόγια, θεσπίζεται άμεση υποχρέωση της διοίκησης και ο σχετικός νόμος εξειδικεύει ακόμη περισσότερο την καθορισμένη προθεσμία των

⁷² Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:19

⁷³ Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α., Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:168 επ.

⁷⁴ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:20-21

⁷⁵ Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Α', εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991, σελ:440 επ.

⁷⁶ Βλ. αρ.10 παρ.3 Σ. 2001: «*Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει.*»

⁷⁷ Τάχος Α., Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία κατά τον Ν.1599/86, ΕΔΔΔ 1986, σελ:290 επ.

⁷⁸ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:22

εξήντα ημερών ανάλογα με τις ανάγκες που ανακύπτουν. Αν, όμως, ο νομοθέτης επιλέξει να μην εκδώσει κάποιο νόμο για να εξειδικεύσει τη διάταξη, τότε η συνταγματική προθεσμία τίθεται απευθείας σε εφαρμογή.⁷⁹ Τυχόν εξαιρέσεις που επιτρέπουν στη Διοίκηση να αρνηθεί την πρόσβαση σε διοικητικά στοιχεία πρέπει να προβλέπονται σε ειδικούς νόμους

Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη, ότι στην αναθεωρημένη διάταξη εισάγεται επιφύλαξη υπέρ του νόμου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο νόμος που ορίζεται δεν αφορά στον περιορισμό του δικαιώματος αλλά προβλέπεται ως αναγκαίος για την πραγματική υλοποίηση του εν λόγω δικαιώματος.⁸⁰

Για πρώτη φορά ο αναθεωρητικός νομοθέτης κατοχύρωσε συνταγματικώς ρητά το δικαίωμα παροχής πληροφόρησης το οποίο έως τότε συναγόταν έμμεσα από μία σειρά διατάξεων.⁸¹ Το δικαίωμα πρόσβασης, εντάχθηκε στο αρ.10 Σ., συνδεδεμένο με το γενικότερο δικαίωμα της αναφοράς, δηλαδή του δικαιώματος του διοικουμένου να απευθύνεται προς τη Διοίκηση, το οποίο κατοχυρώνεται στην πρώτη παράγραφο. Στην ουσία, η πληροφόρηση της παρ.3 αποτελεί αναγκαία, λογική και νομική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος αναφοράς στη Διοίκηση των παρ.1 και 2 και άλλων συνταγματικών δικαιωμάτων.⁸²

3.3.2.1. Κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης του αρ.10 παρ.3 Συντάγματος

Ο αναθεωρητικός νομοθέτης προέβλεψε στο β' εδάφιο της παρ. 3 την υποχρέωση χρηματικής ικανοποίησης του διοικουμένου εφόσον η Διοίκηση παράνομα δεν ικανοποιήσει το αίτημά του σχετικά με τη χορήγηση διοικητικών στοιχείων. Με την πρόβλεψη αυτή το δικαίωμα πρόσβασης αποκτά την ισχύ δημόσιας επιταγής, η παράβαση της οποίας επιφέρει δυσμενείς για τη Διοίκηση έννομες συνέπειες.

Ειδικότερα, μέχρι πρότινος προβλεπόταν η καταβολή ειδικής αποζημίωσης στον αιτούντα κατόπιν της θέσπισης του Ν.1943/1991 και του άρθρου 5 παρ.7 αυτού.⁸³ Με το άρθρο 25 του Ν. 4210/2013⁸⁴, «*Ρυθμίσεις Υπουργείου Διοικητικής*

---

⁷⁹ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:393

⁸⁰ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, ό.π., σελ:75 επ

⁸¹ Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ:720 επ.

⁸² Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α., Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:162

⁸³ Βλ. αρ.5 Ν.1943/1991 και ειδικά παρ.7: «*Σε περίπτωση που δεν τηρούνται οι προθεσμίες του παρόντος άρθρου ή οι προθεσμίες των αποφάσεων της παρ. 4, καταβάλλεται από τον οικείο φορέα στον αιτούντα πολίτη, ανεξάρτητα από το δικαίωμά του για αποζημίωση, κατά τις σχετικές περί αστικής*

Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις» καταργήθηκαν οι ρυθμιζόμενες στο άρθρο 5 παρ. 7-10, 12 και 13 του Ν.1943/1991. Σήμερα, εκτός των διοικητικών δυνατοτήτων προστασίας των Ν. 3242/2004 και Ν.4057/2012, οι πολίτες μπορούν να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης σύμφωνα με τα άρθρα 105-106 ΕισΝΑΚ, εφόσον συντρέχουν οι προβλεπόμενες στις εν λόγω διατάξεις προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης της αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ.⁸⁵

3.3.3. Το άρθρο 5Α παρ. 1 του Συντάγματος

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση, μετά την αναθεώρηση του 2001, «έλαβε την τιμητική θέση» που του αρμόζει και κατοχυρώνεται ρητά πλέον στο αρ. 5Α του Συντάγματος.⁸⁶ Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συναγόταν ήδη ερμηνευτικά από τις διατάξεις των αρ. 14 παρ.1 και 15 παρ.2 του Σ.⁸⁷ Αλλά πιο ειδικά το δικαίωμα αυτό έβρισκε έρεισμα στην «ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και κοινωνική ζωή της Χώρας» του αρ. 5 παρ.1 Σ. Όπως επισημάνθηκε, στη σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας δεν νοείται ανάπτυξη προσωπικότητας και συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή δίχως επαρκή πληροφόρηση. Απαραίτητο προαπαιτούμενο για την εύρυθμη οργάνωση μίας τέτοιας κοινωνίας αποτελεί η ελευθερία πρόσβασης σε αυτή. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτελεί μία γενικότερη διάταξη αυτής του αρ. 10 παρ.3 Σ. σχετικά με την πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, σε μία προσπάθεια να ρυθμίσει όλο και περισσότερες περιπτώσεις της καθημερινής κοινωνικής συμβίωσης.⁸⁸

Στο άρθρο αυτό κατοχυρώνεται ένα γενικότερο δικαίωμα πληροφόρησης, που έχει επικρατήσει με τον όρο «δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης», δηλαδή δικαίωμα του ατόμου στην πληροφορία και παροχή εξουσίας να αποφασίζει το ίδιο σχετικά με τον τρόπο χρήσης των προσωπικών πληροφοριών που το αφορούν. Συνεπώς, το δικαίωμα πληροφόρησης του άρθρου 5Α Σ. επικυρώνει τη συνταγματική προστασία του δικαιώματος της γνώσης των διοικητικών στοιχείων.⁸⁹ Γι' αυτό ο

ευθύνης διατάξεις, χρηματικό ποσό από 5.000 έως 200.000 δραχμές, όπως ειδικότερα ορίζεται στην επόμενη παράγραφο..»

⁸⁴ Βλ. Ν.4210/2013 (ΦΕΚ τ.Α' 254/21-11-2013)

⁸⁵ Βλ. σχετικό άρθρο «Κατάργηση της διοικητικής διαδικασίας αποζημίωσης του άρθρου 5 του Ν. 1943/1991 (άρθρο 25 του Ν. 4210/2013)» στο www.prevedourou.gr

⁸⁶ Βλ. αρ. 5Α παρ.1 Σ.: «Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.»

⁸⁷ Παραράς Π., Σύνταγμα και ΕΣΔΑ, εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2001, σελ. 52

⁸⁸ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:419

⁸⁹ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες

συντακτικός νομοθέτης κατοχύρωσε ρητά στο νέο άρθρο 5Α Σ. το δικαίωμα του καθενός στην αναζήτηση, συλλογή και λήψη πληροφοριών και στην απρόσκοπτη πρόσβαση σε οποιαδήποτε πηγή πληροφοριών είτε ιδιωτικού είτε δημοσίου τομέα.⁹⁰ Ακόμη, δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στην διττή «αποστολή» του άρθρου: α) προστασία του δικαιώματος του πολίτη στην πληροφόρηση, β) υπόδειξη προς τη Διοίκηση της υποχρέωσής της για εξυπηρέτηση του διοικουμένου.

Από την άλλη μεριά, η ελευθερία πρόσβασης αναγράφεται ως απρόσκοπτη αλλά όχι και απεριόριστη. Στο β' εδάφιο της παρ.1 του αρ. 5Α Σ. προσδιορίζονται τα όρια άσκησης του εν λόγω δικαιώματος. Τα όρια αυτά πρέπει να επιβάλλονται με νόμο και να είναι απολύτως αναγκαία βάσει του κριτηρίου της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας του αρ. 25 παρ.1Σ.

3.3.4. Το άρθρο 5Α παρ. 2 του Συντάγματος

Στη σύγχρονη κοινωνία, λόγω της τεχνολογικής έκρηξης, παρέχονται όλο και πιο σύγχρονες δυνατότητες συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών. Παράλληλα, η χρήση και αξιοποίηση κάθε πληροφορίας την καθιστά πλέον εμπορεύσιμο προϊόν συναλλαγής με οικονομική αξία. Επομένως, πληροφορίες αναφερόμενες σε συγκεκριμένο άτομο ή ομάδα ατόμων χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης. Τη νέα αυτή κοινωνική διάσταση διασφαλίζει το αρ. 5Α παρ.2 Σ.⁹¹, στο οποίο καθιερώνεται ένα γενικό δικαίωμα συμμετοχής στις λειτουργίες του κυβερνοχώρου.⁹² Ειδικότερα, το ίδιο το Κράτος έχει την υποχρέωση να διευκολύνει την πρόσβαση στις ηλεκτρονικές πληροφορίες, στη μεταφορά τους ή τη διάδοσή τους. Αλλά, παράλληλα, υποχρεούται να λαμβάνει μέτρα για την πρόληψη ανισοτήτων, καθώς όλοι ανεξαιρέτως θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στις ίδιες πηγές πληροφόρησης υπό τις ίδιες συνθήκες.⁹³

Στις μέρες μας, η προσωπικότητα του ατόμου αναπτύσσεται μέσα στην Κοινωνία της Πληροφορίας και ως εκ τούτου είναι απαραίτητη η συνταγματική προστασία της για την αποφυγή του κινδύνου να συντριβεί και να διασυρθεί μέσω του παγκόσμιου ιστού και της διάδοσης προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων. Η

νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:24

⁹⁰ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία- Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2006, σελ:58-59

⁹¹ Βλ. αρ. 5Α παρ.2 Σ.: «Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.»

⁹² Κοντιάδης Ξ., Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ:198

⁹³ Λαζαράκος Γρ., ό.π., σελ:60

οριοθέτηση των άρθρων 9, 9Α και 19 Σ. από τον νομοθέτη αποσκοπεί ακριβώς σε αυτή την πρόληψη. Διότι είναι αναμφίβολα αναγκαία η πρόσβαση σε οποιαδήποτε πληροφορία, αρκεί βέβαια να μην παρεμβαίνει στον σκληρό πυρήνα άλλων δικαιωμάτων.

3.3.4.1. Τα άρθρα 9, 9Α και 19 του Συντάγματος

Άξια αναφοράς είναι η θέσπιση της επιφύλαξης που αναγράφεται στο άρθρο 5Α Σ. σχετικά με την τήρηση των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19 Σ. Τα άρθρα αυτά εμπεριέχουν συνταγματικούς περιορισμούς του δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφόρηση αποτρέποντας την απεριόριστη και αλόγιστη αποδοχή και διάδοση πληροφοριών. Επομένως, ιδιαίτερη σημασία έχει αποδοθεί στο δικαίωμα πληροφόρησης, αλλά αμείωτης αξίας αναδεικνύεται και ο αντίστοιχος περιορισμός αυτού. Άλλωστε, αυτό μαρτυρείται, κυρίως, από το γεγονός ότι ο αναθεωρητικός νομοθέτης επέλεξε να τοποθετήσει τους περιορισμούς αυτούς σε ευδιάκριτη θέση αναγράφοντάς τους ρητά σε διαχωρισμένα άρθρα, και όχι στο αρ.5Α Σ.

Το εν λόγω δικαίωμα στην πληροφόρηση περιορίζεται μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. Η προστασία δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων άπτεται κυρίως της προστασίας του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου (αρ. 9 Σ.), της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (αρ. 9Α Σ.) και του απορρήτου των επιστολών (αρ. 19 Σ.). Τα τρία περιοριστικά άρθρα στέκονται σαν *αντιστάθμισμα* ανάμεσα στο ευρείας έκτασης πληροφοριακό δικαίωμα του αρ. 5Α και στο λεγόμενο δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης που αυτά κατοχυρώνουν.

3.3.5. Τα άρθρα 14 παρ.1 και 15 παρ.2 του Συντάγματος

Πριν την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, το δικαίωμα της πρόσβασης των διοικουμένων σε πηγές δημόσιας πληροφόρησης συναγόταν έμμεσα από το γράμμα των διατάξεων των άρθρων 14 Συντ.⁹⁴ και 15 Συντ.⁹⁵

---

⁹⁴ Βλ. αρ.14 παρ.1 Σ.:«Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.»

⁹⁵ Βλ. αρ.15 παρ.2 Σ.:« Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της

Το άρθρο 14 Σ. κατοχυρώνει την ελευθερία του τύπου. Εντούτοις, η έννοια «τύπος» εκλαμβάνεται με διαφορετικό νόημα στην παρ. 1 και στην παρ. 2 αυτού. Στην πρώτη παράγραφο, προσιδιάζει στη μέθοδο παραγωγής του λόγου, στη γραφή και στην εικόνα ανεξαρτήτως από τον σκοπό διάδοσης της πληροφορίας. Αντίθετα, η δεύτερη παράγραφος αναφέρεται σε οποιοδήποτε έντυπο πληροφοριών που προορίζεται για διάδοση. Το εξεταζόμενο δικαίωμα πληροφόρησης συνδέεται εμμέσως με την παρ.1 της διάταξης αυτής. Βέβαια, η παράγραφος αυτή προσιδιάζει περισσότερο στο ειδικότερο δικαίωμα της πρόσβασης στα έγγραφα, το οποίο είναι έκφανση του δικαιώματος πληροφόρησης. Με άλλα λόγια, στην ευρεία έννοια «τύπος» είναι δυνατόν να συμπεριληφθεί και κάθε έγγραφο, ακόμη και διοικητικό, και κατά συνέπεια μπορούμε στην παρ. 1 του αρ. 14 Σ να βασίσουμε το δικαίωμά μας.⁹⁶

Στο αρ. 15 παρ.2 Σ. καθιερώνεται μία εκ των ανεξάρτητων αρχών, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.). Ο ρόλος του έγκειται στην άσκηση άμεσου κρατικού έλεγχου στην ραδιοφωνία και την τηλεόραση της χώρας. Η σύνδεσή του σκοπού αυτού με το δικαίωμα πληροφόρησης είναι αμφισβητήσιμη. Ο έλεγχος που αναλαμβάνει το Ε.Σ.Ρ. δεν αποσκοπεί στην καταστολή διάδοσης πληροφοριών, άρα δεν αντιδιαστέλλεται με το εξεταζόμενο δικαίωμα. Αντίθετα, προωθεί την αντικειμενικότητα και τον πλουραλισμό προασπίζοντας ένα πληρέστερο και υγιέστερο πληροφοριακό πλαίσιο. Ακόμη, στο β' εδάφιο η προτροπή να οριστεί με νόμο η δωρεάν μετάδοση των εργασιών της Βουλής και των προεκλογικών μηνυμάτων των κομμάτων δίνει το έναυσμα για την απελευθέρωση της αρχής της διαφάνειας στην πολιτική- κομματική εξουσία.

3.3.6. Το άρθρο 20 του Συντάγματος

Η ορθή και πλήρης ενημέρωση είναι υποχρέωση της Διοίκησης αλλά και ανάγκη για την διαφανή συνεργασία της με τον διοικούμενο. Το δικαίωμα πληροφόρησης διευκολύνει τον πολίτη κατά την συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή και στην πρόοδο της διοικητικής διαδικασίας.⁹⁷ Αναγκαίο προαπαιτούμενο μιας σειράς συνταγματικών δικαιωμάτων όπως το δικαίωμα της ακροάσεως (αρ. 20 παρ.2 Σ.), της αναφοράς στις αρχές (αρ.10 παρ.1 Σ.), της δικαστικής προστασίας (αρ. 20 παρ.1 Σ.), είναι το δικαίωμα της πληροφόρησης. Διότι, παρακωλύοντας την

Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την υποχρεωτική και δωρεάν μετάδοση των εργασιών της Βουλής και των επιτροπών της, καθώς και προεκλογικών μηνυμάτων των κομμάτων από τα ραδιοηλεκτρονικά μέσα.»

⁹⁶ *Δαγτόγλου Π.*, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Α', εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991, σελ:543 επ.

⁹⁷ *Παυλόπουλος Πρ.*, Η συμμετοχή του πολίτη στη διοικητική διαδικασία, ΔΜρρ 1988, σελ:48

πρόσβαση στην πληροφορία παρεμποδίζεται και η άσκηση διάφορων άλλων δικαιωμάτων που υφίστανται λόγω αυτής.⁹⁸

Όσον αφορά στο αρ. 20 παρ.1 Σ.⁹⁹, κατοχυρώνει το θεμελιώδες δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας. Ο καθένας έχει το δικαίωμα, βάσει Συντάγματος, να μπορεί να απευθύνεται στα δικαστήρια προκειμένου να προστατεύει τα συμφέροντά του. Αλλά για να κατορθώσει να τα υπερασπιστεί πληρέστερα θα πρέπει να μπορεί να έχει πρόσβαση σε διοικητικά στοιχεία και αποδεικτικά έγγραφα ώστε να αντλεί πληροφορίες και να το προσκομίσει ενώπιον της δικαιοσύνης. Παράλληλα, η οργανωμένη διεξαγωγή αυτής της διαδικασίας πρόσβασης συμβάλλει στην έγκυρη αλλά και στην έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης.¹⁰⁰

Μεγάλης σημασίας για την προστασία του διοικουμένου είναι η συνταγματική κατοχύρωση του αρ. 20 παρ.2 Σ.¹⁰¹ περί του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης. Εκτός των παραπάνω άρθρων, και σε αυτό ανευρίσκεται έρεισμα του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων του αρ. 10 παρ.3 Σ.¹⁰² Αποτελεί, εξίσου, ένα μέσο προστασίας των εννόμων συμφερόντων του ατόμου. Σε περίπτωση που εκδοθεί διοικητική πράξη σε βάρος του, δεν θα μείνει απροστάτευτος αλλά έχει τη δυνατότητα να προβάλλει και αυτός τις αντιρρήσεις του και τους ισχυρισμούς του προτού αρχίσει η επένεργεια της πράξης. Όπως είναι λογικό, για να καταστεί δυνατή η αναφορά στη διοίκηση θα πρέπει η πληροφόρηση του διοικουμένου να είναι πλήρης και ουσιαστική. Εξασφαλίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο η δυνατότητα να προταθούν λύσεις που συμβάλλουν στη διαφύλαξη της αναλογικότητας του μέτρου της διαδικαστικής διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης.¹⁰³ Τα δύο άρθρα συνδέονται αμφίδρομα, καθώς η έλλειψη προηγούμενης ακρόασης επιφέρει πλημμελή εκπλήρωση από τη διοίκηση της υποχρέωσής της να αιτιολογεί με πληρότητα και σαφήνεια τις πράξεις της, και από την άλλη, μειώνεται ουσιαστικά και η δυνατότητα του πολίτη για δικαστική προστασία.¹⁰⁴

Εξάλλου, το δικαίωμα της πρόσβασης στην πληροφόρηση συνδέεται και με

⁹⁸ *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.*, Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:162

⁹⁹ Βλ. αρ. 20 παρ.1 Σ.:« *Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντα του, όπως νόμος ορίζει.*»

¹⁰⁰ *Τάχος Α.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΕΔΔΔ 1986, σελ:290 επ.

¹⁰¹ Βλ. αρ. 20 παρ.2 Σ.:« *Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.*»

¹⁰² *Δετσαρίδης Χρ.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:27-28

¹⁰³ *Λαζαράτος Π.*, Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, Δ. 25, 1994, σελ:452

¹⁰⁴ *Ρουμελιώτης Τ.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ τ.34, 1986, σελ: 22 επ.

την αρχή της ισότητας των «όπλων» στη διοικητική διαδικασία. Συνεπώς, ο διοικούμενος δεν μπορεί να έχει λιγότερη πρόσβαση από το διοικητικό όργανο και να βρίσκεται εξ' αρχής σε μειονεκτικότερη θέση.¹⁰⁵ Τέλος, ενδεικτικό της υψίστης σημασίας αυτού του δικαιώματος είναι το γεγονός ότι αν διαπιστωθεί από τον διοικητικό δικαστή παραβίαση του αρ.20 παρ.2 Σ., είτε σε ακυρωτική είτε σε ουσιαστική διαφορά, επέρχεται ο κίνδυνος της ακύρωσης της αντίστοιχης διοικητικής πράξης.¹⁰⁶

3.4. Η νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος

Όπως διαπιστώθηκε από την ανάλυση των συνταγματικών άρθρων, το γενικότερο δικαίωμα της πληροφόρησης του αρ. 5Α Σ. εξειδικεύεται σε μία σειρά άλλων άρθρων που αποσκοπούν στην θεμελίωση της ελεύθερης πληροφορίας σε όλες τις πτυχές της, όπως το αρ.10 παρ.3 Σ περί πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα. Ο κοινός νομοθέτης επί τη βάσει του εν λόγω άρθρου θέσπισε συγκεκριμένο νόμο, τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, προκειμένου να διευκρινιστούν λεπτομέρειες της διοικητικής διαδικασίας και να δομηθεί μία διαφανής σχέση κράτους-πολίτη.

3.4.1. Η θεμελίωση του δικαιώματος πριν τη θέσπιση του ΚΔΔ/σίας

Πέραν της θεμελίωσης σε συνταγματικές αρχές, η γενικότερη αρχή της διαφάνειας με τις ειδικότερες πτυχές της πληροφόρησης και της πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία έβρισκε νομοθετικό έρεισμα και στις γενικές διατάξεις του αρ. 72 ΥΚ, σχετικά με την εχεμύθεια των υπαλλήλων, και του αρ. 902 ΑΚ¹⁰⁷ για την επίδειξη εγγράφου.¹⁰⁸ Η διοίκηση υποχρεούταν να εμφανίσει κάθε έγγραφο αλλά όχι ανέλεγκτα. Ως περιορισμός υφίστατο το αρ. 72 ΥΚ, το οποίο περιόριζε την πρόσβαση στα έγγραφα όταν υπήρχαν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, ή διάφοροι λόγοι ιδιωτικού συμφέροντος βάσει άλλων νομοθετημάτων. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, σύμφωνα με τη νομολογία¹⁰⁹, η απαντητική πράξη της διοίκησης για χορήγηση στοιχείων, είτε θετική είτε αρνητική, δεν αποτελούσε εκτελεστή διοικητική πράξη αλλά υλική ενέργεια χωρίς καμία έννομη

---

¹⁰⁵ Δετσαρίδης Χρ., ό.π., σελ:29

¹⁰⁶ Λαζαράτος Π., ό.π., σελ:1019

¹⁰⁷ Βάσει του αρ.902 ΑΚ ο διοικούμενος έχει δικαίωμα να ενημερώνεται για όσα περιέχει διοικητικό έγγραφο ή να ζητήσει αντίγραφο αυτού, μόνο εφόσον: 1) το έγγραφο είχε συνταχθεί για το συμφέρον αυτού που το ζήτησε, 2) πιστοποιούσε έννομη σχέση που αφορούσε και αυτόν, 3) σχετιζόταν με διαδικασίες που είχαν γίνει σχετικά με αυτήν την έννομη σχέση.

¹⁰⁸ Τάχος Α., Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΕΔΔΔ 1986, σελ:289

¹⁰⁹ Βλ. σχετικά ΣτΕ 18/1970, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

συνέπεια.¹¹⁰

3.4.2. Ο Ν.1599/1986 και ο Ν.2690/1999 (ΚΔΔ/σίας)

Η άμεση σύνδεση των δικαιωμάτων των αρ. 20 παρ.2 και 10 παρ.3 Σ. φαίνεται πως επηρέασε τον κοινό νομοθέτη ώστε να θεσπίσει τον Ν.1599/1986.¹¹¹ Με το αρ.16 Ν.1599/86 συγκεκριμενοποιείται η αρχή της φανεράς δράσης των κρατικών οργάνων και αποκτά πλέον ισχύ νόμου. Η καινοτομία του άρθρου έγκειται στην κατάργηση της προϋπόθεσης του εννόμου συμφέροντος ως αναγκαίου για την πρόσβαση σε διοικητικό έγγραφο και στο μεγαλύτερο «άνοιγμα» της Διοίκησης. Ακολούθησε ο Ν.1943/1991, ο οποίος συμπλήρωσε τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα και του 902 ΑΚ και προέβλεψε την υποχρέωση των υπηρεσιών να δημοσιοποιούν στοιχεία των ενεργειών τους. (οικοδομικές άδειες, δάνεια)

Έπειτα, θεσπίστηκε ο νεότερος ΚΔΔ/σίας με το αρ.5 που τιτλοφορείται «Πρόσβαση στα έγγραφα» και επανέλαβε την προγενέστερη διάταξη του αρ.16 με ορισμένες λεπτές διαφοροποιήσεις. Αναδιαμορφώθηκε με το αρ. 8 παρ.2 Ν.2880/2001¹¹² και έπειτα με το αρ.11 παρ.2 Ν.3230/2004¹¹³. Σήμερα, οι εν λόγω διατάξεις ενσωματώθηκαν στο Π.Δ. 28/2015 «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία». Όπως διαφαίνεται, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παρούσα ανάλυση παρουσιάζουν τα άρθρα 16 Ν.1599/86¹¹⁴ και 5

¹¹⁰ Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ: 724

¹¹¹ Βλ. Εισηγητική Έκθεση του νόμου: «...το δικαίωμα (της πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία) επιτρέπει και εγγυάται την πληροφόρηση των πολιτών για τις διοικητικές δραστηριότητες, τους δίνει την δυνατότητα να τις αμφισβητήσουν και επομένως, να υπερασπίσουν καλύτερα τα συμφέροντα τους..»

¹¹² Βλ.αρ.8 παρ.2 Ν.2880/2001: «Στην παρ.3 του άρθρου 5 του ν.2690/1999 μετά τις λέξεις «είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών» προστίθεται λέξη «διοικητικών».

¹¹³ Βλ. αρ.11 παρ.2 Ν.3230/2004: «Η παρ. 6 του άρθρου 5 του Ν.2690/1999 αντικαθίσταται ως εξής: «Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι (20) ημέρες»

¹¹⁴ Βλ. αρ.16 Ν.1599/86: «1. Κάθε πολίτης, με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παραγράφου 3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων, εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων. Ως διοικητικά έγγραφα, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. 2. Το δικαίωμα της παραγράφου 1 ασκείται: α. Με επιτόπια μελέτη. β. Με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει το έγγραφο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον ενδιαφερόμενο, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στο νόμο. 3. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παραγράφου 1 στις περιπτώσεις: α. Που παραβλάπτεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης το ιατρικό, εμπορικό, τραπεζικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις ή β. που μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. 4. Με κοινή απόφαση

ΚΔΔ/σίας¹¹⁵, τα οποία αφορούν στη διαφάνεια και στην πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα και θα συνεξεταστούν λόγω της σύγκλισης που παρουσιάζουν στο μεγαλύτερο μέρος τους. Καταρχήν, θα ήταν δόκιμο να γίνουν κάποιες επισημάνσεις σχετικά με τις δύο διατάξεις, προτού ξεκινήσει η ανάλυσή τους.

➤ Οι δύο διατάξεις απέβαλαν την επίκληση του ειδικού εννόμου συμφέροντος ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στα δημόσια και διοικητικά έγγραφα. Περισσότερη ανάλυση για το έννομο συμφέρον θα γίνει στη συνέχεια. Το αρ.5 ν.2690/1999, ωστόσο, προχώρησε και στη διάκριση μεταξύ διοικητικών και ιδιωτικών εγγράφων τα οποία τηρούνται από τα διοικητικά όργανα. Μάλιστα, για την πρόσβαση στα ιδιωτικά στοιχεία επισημαίνεται ρητά ότι απαραίτητος όρος είναι η απόδειξη ειδικού εννόμου συμφέροντος κατ' απόλυτο περιορισμό.

➤ Στο αρ. 5 παρ.3 ΚΔΔ/σίας προβλέπονται γενικότεροι περιορισμοί στην

του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ορίζονται και άλλες περιπτώσεις, στις οποίες οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παραγράφου 1. 5. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να αρνηθούν τη γνώση διοικητικού εγγράφου επικαλούμενες το απόρρητο του ιδιωτικού βίου, το ιατρικό απόρρητο, καθώς και το βιομηχανικό ή εμπορικό απόρρητο, εφόσον αυτά αναφέρονται αποκλειστικά στον πολίτη που ζητεί να λάβει γνώση διοικητικού εγγράφου. Πληροφορίες όμως ιατρικού χαρακτήρα μπορούν να γνωστοποιηθούν στον ενδιαφερόμενο μόνο με τη βοήθεια γιατρού που ορίζεται για το σκοπό αυτόν. 6. Η άρνηση της γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου πρέπει να είναι αιτιολογημένη και γνωστοποιείται εγγράφως στον ενδιαφερόμενο σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης. 7. Η άσκηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν περιλαμβάνει για τους δικαιούχους ή τρίτους τη δυνατότητα αναπαραγωγής, διάδοσης και χρησιμοποίησης για εμπορικούς λόγους των εγγράφων αυτών. 8. Με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.»

¹¹⁵ Βλ. αρ.5 ΚΔΔ/σίας: «1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. 2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές. 3. Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβλάπτεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. 4. Το δικαίωμα των παρ. 1 και 2 ασκείται : α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για το σκοπό αυτόν. 5. Η άσκηση του κατά τις παρ. 1 και 2 δικαιώματος γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας. 6. Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι (20) ημέρες.»

άσκηση του δικαιώματος¹¹⁶, καθώς αναγράφεται αόριστα το «απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις» ενώ στο αρ. 16 παρ.3 γίνεται μία πιο περιοριστική αναφορά στο «απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης, το ιατρικό, εμπορικό, τραπεζικό ή βιομηχανικό απόρρητο». Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η νέα διάταξη περιορίζει περισσότερο το δικαίωμα πρόσβασης λόγω του ευρέος φάσματος περιορισμών που μπορούν να ανακύψουν.

➤ Τέλος, εγείρονται ερωτήματα εάν η νεότερη διάταξη καταργεί την παλαιότερη και θα πρέπει να εφαρμόζεται αποκλειστικά το αρ. 5 ΚΔΔ/σίας. Το άρθρο 1 του Κώδικα αναφέρει ότι «οι διατάξεις αυτού εφαρμόζονται στο Δημόσιο, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και στα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου». Παράλληλα, το άρθρο 33 παρ.1 ΚΔΔ/σίας ορίζει «Από την έναρξη ισχύος του Κώδικα, αν σε αυτόν δεν ορίζεται διαφορετικά, καταργείται κάθε γενική διάταξη η οποία αναφέρεται σε θέμα ρυθμιζόμενο από αυτόν. Συνεπώς, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η παλαιότερη διάταξη θεωρείται καταργημένη ως γενικότερου περιεχομένου που ρυθμίζει το ίδιο θέμα με το αρ.5 του Κώδικα.¹¹⁷ Στον αντίποδα, μία άλλη άποψη υποστηρίζει ότι το αρ.16 δεν καταργείται όντας ειδικός και όχι γενικός κανόνας.¹¹⁸ Η πρώτη άποψη δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Αρχικά, αψηφά το αρ.1 ΚΔΔ/σίας και το πεδίο εφαρμογής του που είναι ο δημόσιος τομέας, οι ΟΤΑ και τα άλλα ΝΠΔΔ. Έτσι, μένουν αρρυθμιστά τα εν ευρεία εννοία όργανα του δημοσίου, όπως τα ΝΠΙΔ που υπηρετούν δημόσιους σκοπούς. Το κενό αυτό καλύπτεται προφανώς από το προγενέστερο νομοθέτημα, όπως, εξάλλου, επισημαίνει και η εισηγητική έκθεση του Κώδικα, ότι δηλαδή το άρθρο 5 ΚΔΔ/σίας έχει βασιστεί στο προγενέστερο αρ.16 με ουσιώδεις διαφοροποιήσεις ως προς τα ιδιωτικά έγγραφα.¹¹⁹ Αξιοσημείωτη είναι και η παρατήρηση του Α. Τάχου ότι «σε όσες περιπτώσεις παρέχει ασθενέστερη προστασία το αρ. 5 ΚΔΔ/σίας, ενδείκνυται η συνεφαρμογή, ενόψει της επεκτατικής-διορθωτικής ισότητας εκείνων των διατάξεων του αρ.16

¹¹⁶ Γέροντας Α., Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, ΔΤΑ ν.7, 2000, σελ:572

¹¹⁷ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:27-28 και Γώγος Κ., Κανόνες Δεοντολογίας της Δημόσιας Διοίκησης, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ.63.

¹¹⁸ Χάρακας Χ., Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Σπηλιωτόπουλου Ε. Σύμμεικτα, 2000, σελ:798

¹¹⁹ Βλ. Εισηγητική Έκθεση ΚΔΔ/σίας: «Ως προς τις καταργούμενες διατάξεις, θα πρέπει να επισημανθεί: Όπου το πεδίο εφαρμογής κάποιας διάταξης που ήδη ισχύει (π.χ. του άρθρου 5 Ν 1943/1991) είναι ευρύτερο από το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα (άρθρο 1, γιατί ενδεχομένως περιλαμβάνει, εκτός από το Δημόσιο, τους ΟΤΑ και τα άλλα ΝΠΔΔ και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στον δημόσιο τομέα, η διάταξη αυτή, όταν αναφέρεται σε θέμα που ρυθμίζεται από τον Κώδικα, παύει μεν να εφαρμόζεται στο Δημόσιο, τους ΟΤΑ και τα άλλα ΝΠΔΔ, εξακολουθεί όμως να ισχύει και να εφαρμόζεται στα άλλα νομικά πρόσωπα (ιδιωτικού δικαίου) του δημοσίου τομέα.»

ν.1599/86 που είναι ευνοϊκότερες». ¹²⁰ Συμπερασματικά, κατά την κρατούσα άποψη, το άρθρο 5 ΚΔΔ/σίας έχει αποκλειστική εφαρμογή για τα έγγραφα του Κράτους, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ ¹²¹, ενώ για τα υπόλοιπα των λοιπών φορέων και για όσα δεν ρυθμίζει το νέο άρθρο ανατρέχουμε την εφαρμογή του αρ. 16 ν.1599/86. ¹²²

3.5. Εννοιολογική Προσέγγιση

3.5.1. Οι φορείς και οι αποδέκτες του δικαιώματος

Όλα τα φυσικά πρόσωπα λογίζονται φορείς του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα. Συνδυαστικά από το αρ. 10 παρ.1 και 3 Σ., το αρ. 16 ν.1599/86 και το αρ.5 ΚΔΔ/σίας προκύπτει ότι «κάθε ενδιαφερόμενος» έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση. Εξάλλου, στο αρ. 24 ν.1599/1986 αναφέρεται ότι στην έννοια «πολίτης» των άρθρων του νόμου συμπεριλαμβάνονται και οι αλλοδαποί. ¹²³ Σύμφωνα με τον Α. Τάχο, το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία αναφέρεται στους Έλληνες πολίτες, ως ατομικό και πολιτικό, και στους αλλοδαπούς, ως ατομικό, βασιζόμενο στην αρχή της φανεράς δράσης και της λαϊκής κυριαρχίας. ¹²⁴ Επομένως, του νόμου μη διακρίνοντος, και λόγω της καθολικής φύσης του δικαιώματος, φορέας θεωρείται ο Έλληνας και αλλοδαπός διοικούμενος. ¹²⁵

Επιπλέον, λόγω του ευρέος φάσματος υποκειμένων που γίνεται δεκτό με τη διατύπωση των άρθρων, ως φορείς θεωρούνται και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και οι ενώσεις προσώπων. ¹²⁶ Νομικά πρόσωπα που λειτουργούν ανεξάρτητα και αυτοτελώς (ΟΤΑ, ΑΕΙ) αλλά και ανώνυμες εταιρίες και μη κερδοσκοπικές εταιρίες έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα, βάσει και της νομολογίας του ΣτΕ. ¹²⁷

Αποδέκτες του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα, σύμφωνα με το αρ. 1 ΚΔΔ/σίας σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του νόμου, είναι το Δημόσιο (νομικό πρόσωπο του Κράτους), οι ΟΤΑ και τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Επομένως, αίτηση για χορήγηση εγγράφου μπορεί να υποβληθεί σε Υπουργεία,

¹²⁰ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας: Ν.2690/1999 όπως τροποποιήθηκε, 4η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2009, σελ:247 επ.

¹²¹ Βλ. σχετικά Γνωμ. ΝΣΚ 121/2002

¹²² Αντωναρπούλου Χ., Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα τη Διοίκησης, ΕΔΔΔ 2, 2006, σελ:261

¹²³ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1371

¹²⁴ Τάχος Α., Δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:69

¹²⁵ Δετσαρίδης Χρ.,ό.π., σελ:87-88

¹²⁶ Αντωναρπούλου Χ.,ό.π., σελ:260

¹²⁷ Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1397/1993, ΣτΕ 1443/1993, ΣτΕ 1607/1995. Για τα ΝΠΙΔ σχετική Γνωμ. ΝΣΚ 76/2002

Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, Δήμους, δημόσιες υπηρεσίες, υπηρεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων και σωμάτων ασφαλείας και ανεξάρτητες αρχές.¹²⁸ Αρμόδια αρχή για την απόδοση του εγγράφου είναι τόσο εκείνη που το τηρεί στο αρχείο της, όσο και εκείνη που το έχει στη διάθεσή της χωρίς να είναι αρμόδια για την τήρηση ή ακόμα και εκείνη που δεν το τηρεί και έχει την υποχρέωση να ζητήσει από την αρμόδια υπηρεσία να της το διαβιβάσει.¹²⁹

Εν συγκρίσει, στο πεδίο εφαρμογής του προγενέστερου άρθρου 16 ν.1599/86, το οποίο παρατηρείται ότι είναι ευρύτερο από αυτό του αρ.5 ΚΔΔ/σίας, ενέπιπτε ο ευρύτερος δημόσιος τομέας¹³⁰, κάθε είδους κρατικές επιχειρήσεις και ΝΠΙΔ διαφόρων σκοπών.¹³¹ Λόγω αυτής της διαφοροποίησης θα έπρεπε να υπερισχύει το λειτουργικό και όχι το οργανικό κριτήριο και στο πεδίο εφαρμογής του αρ. 5 ΚΔΔ/σίας να περιλαμβάνονται όλες οι φορείς του Δημοσίου κάθε μορφής.¹³²

Δεν περιλαμβάνονται στην έννοια των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα και επομένως δεν είναι αποδέκτες του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα οι υπηρεσίες της Βουλής, των εισαγγελιών και των δικαστηρίων. Κατά κανόνα για την πρόσβαση σε έγγραφα που τηρούνται σε αυτές χρειάζεται έννομο συμφέρον.¹³³

3.5.2. Εννοιολογική προσέγγιση των εγγράφων

Όπως προειπώθηκε, βασική καινοτομία του ΚΔΔ/σίας είναι η απόκτηση δικαιώματος πρόσβασης όχι μόνο σε δημόσια αλλά και σε ιδιωτικά έγγραφα. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο να προσδιορισθούν τα βασικά χαρακτηριστικά των εγγράφων αυτών. Το αρ. 5 παρ. 1 ν.2690/1999 αναφέρεται σε διοικητικά έγγραφα και έπειτα παραθέτει μία σειρά ενδεικτικών διοικητικών εγγράφων όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες κ.ά. Κριτήριο, λοιπόν, για να αναχθεί ένα έγγραφο σε διοικητικό είναι να προέρχεται από δημόσια υπηρεσία.

Ως «διοικητικό» έγγραφο νοείται εκείνο που έχει συνταχθεί από διοικητικό όργανο, τα όργανα δηλαδή που αναφέρονται στο αρ. 1 ΚΔΔ/σίας που ανήκουν στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ. Παράλληλα, ως «δημόσιο»

¹²⁸ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία- Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2006, σελ:66

¹²⁹ Γέροντας Α., Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, ΔτΑ ν.7, 2000, σελ:573

¹³⁰ Για τον ευρύτερο δημόσιο τομέα βλ. Ν.1232/1982 (αρ.9), Ν.1256/1982 (αρ.1), Ν.1892/1990 (αρ.51) και Ν.2190/1994 (αρ.14)

¹³¹ Αντωναρπούλου Χ.,ό.π., σελ:260

¹³² Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.,Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:174

¹³³ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων,ό.π., σελ:1373

έγγραφο νοείται εκείνο που βάσει του αρ. 438 ΚΠολΔ¹³⁴ συγκεντρώνει τα κατά νόμο γνωρίσματα.¹³⁵ Ακόμη, στην έννοια του εγγράφου περιλαμβάνονται εκτός από τα έντυπα και φωτογραφικές ή κινηματογραφικές αναπαραστάσεις, φωνοληψίες και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή, όπως ορίζει το αρ.13 ΠΚ¹³⁶ σε συνδυασμό με το αρ. 444 ΚΠολΔ.¹³⁷ Επιπλέον, ως διοικητικά έγγραφα θεωρούνται και εκείνα των αλλοδαπών διοικητικών οργάνων, εφόσον αναγνωρισθούν με τη διαδικασία που απαιτείται.¹³⁸ Εξαιρέση αποτελούν τα έγγραφα που αφορούν στην εσωτερική υπηρεσία και δεν θεωρούνται δημόσια έγγραφα κατά την παραπάνω έννοια.¹³⁹

Εξ' αντιδιαστολής, ό,τι δεν εμπίπτει στα διοικητικά έγγραφα λογίζεται ως ιδιωτικό της παρ.2 αρ.5 ΚΔΔ/σίας. «Ιδιωτικό» έγγραφο είναι αυτό που προέρχεται από τον διοικούμενο πολίτη και όχι από τη Διοίκηση. Για παράδειγμα, δεν αποτελούν διοικητικά έγγραφα όσα συντάσσονται από ιδιώτη ακόμη κι αν αυτός ασκεί δημόσιο λειτουργήμα (π.χ. συμβολαιογράφος) ή έχουν χαρακτήρα δημόσιου εγγράφου.¹⁴⁰ Απόκλιση από τον γενικό κανόνα αποτελούν ιδιωτικά έγγραφα τα οποία έχουν ενσωματωθεί σε διοικητικά έγγραφα, καθώς λήφθηκαν υπόψη για την έκδοση και την αιτιολογία έκδοσης μία διοικητικής πράξης (π.χ. οικοδομικές άδειες, δικαιολογητικά συνυποψήφινων σε δημόσιο διαγωνισμό κ.ά.) και έχουν απολέσει πλέον τον ιδιωτικό

¹³⁴ Βλ. αρ.438 ΚΠολΔ: «Έγγραφα που έχουν συνταχθεί κατά τους νόμιμους τύπους από δημόσιο υπάλληλο ή λειτουργό ή πρόσωπο που ασκεί δημόσια υπηρεσία ή λειτουργία αποτελούν πλήρη απόδειξη για όλους ως προς όσα βεβαιώνονται στο έγγραφο ότι έγιναν από το πρόσωπο που συνέταξε το έγγραφο ή ότι έγιναν ενώπιόν του, αν το πρόσωπο αυτό είναι καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο να κάνει αυτή τη βεβαίωση. Ανταπόδειξη επιτρέπεται μόνον με προσβολή του εγγράφου ως πλαστού.»

¹³⁵ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:251-252

¹³⁶ Βλ. αρ.13 ΠΚ: « έγγραφο είναι κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία όπως και κάθε σημείο που προορίζεται να αποδείξει ένα τέτοιο γεγονός. Έγγραφο είναι και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή ή αναπαραγωγή στοιχείων, που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία, εικόνα, σύμβολο ή ήχος, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό, εφόσον τα μέσα και τα υλικά αυτά προορίζονται ή είναι πρόσφορα να αποδείξουν γεγονότα που έχουν έννομη σημασία.»

¹³⁷ Βλ. αρ. 444 ΚΠολΔ: «1. Ιδιωτικά έγγραφα θεωρούνται και α) τα βιβλία που έμποροι και επαγγελματίες τηρούν κατά τον εμπορικό νόμο ή άλλες διατάξεις, β) τα βιβλία που δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, δικαστικοί επιμελητές, γιατροί, φαρμακοποιοί και μαιές τηρούν κατά τις ισχύουσες διατάξεις, γ) φωτογραφικές ή κινηματογραφικές αναπαραστάσεις, φωνοληψίες και κάθε άλλη μηχανική απεικόνιση. 2. Μηχανική απεικόνιση, κατά την έννοια της παραγράφου 1, είναι και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή ή αναπαραγωγή στοιχείων, που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία, εικόνα, σύμβολο ή ήχος, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό, εφόσον τα μέσα και τα υλικά αυτά προορίζονται ή είναι πρόσφορα να αποδείξουν γεγονότα που έχουν έννομη σημασία.»

¹³⁸ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:252. Αντίθετα, βλ. Γνωμ. ΝΣΚ 462/2005

¹³⁹ Βλ. σχετικά ΑΠ 2357/2007

¹⁴⁰ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:251

τους χαρακτήρα. Σε αυτή τη διεύρυνση της έννοιας του διοικητικού εγγράφου συνέβαλε η νομολογία του ΣΤΕ και του ΝΣΚ.¹⁴¹ Όταν ζητείται πρόσβαση σε τέτοιου είδους έγγραφα προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σε δικαστική ή διοικητική διαδικασία και δεν παραβλάπτονται προσωπικά δεδομένα τρίτων (αρ. 24 Ν.2121/1993), τότε δεν απαιτείται ειδικό συμφέρον, όπως για τα υπόλοιπα της ίδιας κατηγορίας.¹⁴²

Επιπρόσθετη προϋπόθεση για την πρόσβαση σε έγγραφο είναι να έχει τελειωθεί η δημιουργία του και να έχει αποκρυσταλλωθεί το περιεχόμενό του, να μην βρίσκεται δηλαδή σε προπαρασκευαστικό στάδιο ή σε στάδιο επεξεργασίας. Η παρέμβαση του πολίτη στο στάδιο επεξεργασίας θα προκαλούσε σύγχυση.¹⁴³ Εξάλλου, για να θεωρηθεί έγγραφο και όχι σχέδιο εγγράφου θα πρέπει να έχει περατωθεί όλη η σχετική διαδικασία παραγωγής του.

3.5.3. Οι έννοιες «έννομο συμφέρον» και «εύλογο ενδιαφέρον»

Για τα διοικητικά έγγραφα:

Το άρθρο 16 ν.1599/86 στην ουσία ενεργοποίησε τη διάταξη του αρ. 10 παρ.3 του Συντάγματος 1975, καθώς υποχρέωσε την Διοίκηση να παρέχει πληροφορίες στον διοικούμενο εντός ορισμένης προθεσμίας.¹⁴⁴ Ακόμη, θεωρείται καινοτόμο διότι η πρόσβαση σε στοιχεία δεν προϋποθέτει πλέον τη θεμελίωση εννόμου συμφέροντος.¹⁴⁵ Συγκεκριμένα, στην παρ. 1 ορίζεται ότι κάθε «πολίτης» έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων, χωρίς να απαιτείται η προϋπόθεση του εννόμου συμφέροντος του άρθρου 902 του ΑΚ, εκτός εκείνων που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων.¹⁴⁶

Με το αρ.5 ΚΔΔ/σας εισάγεται η έννοια «κάθε ενδιαφερόμενος» ως υποκείμενο του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα, υπό την έννοια του αιτούντος και σαφώς όχι της απόδειξης εννόμου συμφέροντος (τροχοπέδη που απαλείφθηκε ήδη με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς). Η λέξη αυτή είναι περιοριστική σε

¹⁴¹ Βλ. σχετικές Γνωμ. ΝΣΚ 92/1994, 49/1995, 119/1997, 620/1999, 243/2000, 503/2002

¹⁴² *Λαζαράκος Γρ.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, ό.π., σελ:82

¹⁴³ *Τάχος Α.*, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, ό.π., σελ:733 και *Γέροντας Α.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, ό.π., σελ:570 Αντίθετα, *Λαζαράτος Π.*, Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, ό.π., σελ:1014

¹⁴⁴ *Τάχος Α.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία κατά τον Ν.1599/86, ΕΔΔΔ 1986, σελ:290 επ

¹⁴⁵ *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.*, Η Προστασία του Διοικουμένου, ό.π., σελ:166-168

¹⁴⁶ Βλ. σχετικά και την Εισηγητική Έκθεση Ν.1599/86: « Κάθε πολίτης αποκτά το δικαίωμα να ζητά και να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε διοικητικού εγγράφου, όχι μόνο αυτών για τα οποία θεμελιώνει έννομο συμφέρον.» και *Λαζαράκος Γρ.*, ό.π., σελ:73 επ.

σχέση με τη λέξη «πολίτης» του προγενέστερου άρθρου.¹⁴⁷ Αλλά σε καμία περίπτωση δεν συντρέχει ως αρνητική προϋπόθεση (κώλυμα) που αποκλείει την ικανοποίηση του δικαιώματος.¹⁴⁸

Σύμφωνα με τον *Χρ.Δετσαρίδη*, με τον νέο ΚΔΔ/σίας δεν απαιτείται επίκληση ούτε ευλόγου ενδιαφέροντος για την χορήγηση των στοιχείων από τη Διοίκηση και συνεπώς η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης είναι απλούστερη και διευρυμένη σε σχέση με το νομοθετικό καθεστώς του άρθρου 16 του ν. 1599/1986.¹⁴⁹ Ο ισχυρισμός αυτός δεν μπορεί να ευστοχήσει.

Έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη ότι με τον όρο «ενδιαφερόμενος» ο νομοθέτης επιχείρησε να καθιερώσει ως ελάχιστη προϋπόθεση για την πρόσβαση στα έγγραφα το «εύλογο ενδιαφέρον».¹⁵⁰ Σύμφωνα με τον *Α. Τάχο*¹⁵¹, η άποψη αυτή είναι ορθή μόνο εάν ληφθεί υπόψη η παρακάτω τοποθέτηση. Η νομολογία του ΣτΕ έχει ήδη θέσει ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στα έγγραφα το «εύλογο ενδιαφέρον».¹⁵² Συγκεκριμένα, επεσήμανε ότι δεν απαιτείται έννομο συμφέρον για την ικανοποίηση του δικαιώματος γνώσης διοικητικών εγγράφων. Εντούτοις, προκειμένου να αποκλεισθεί η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος επιζητεί τη συνδρομή ευλόγου ενδιαφέροντος.¹⁵³ Με άλλα λόγια, ο πολίτης δεν έχει υποχρέωση να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους ζητεί την γνώση των εγγράφων, στοιχείο που οδηγεί στη θεώρηση του δικαιώματος ως «λαϊκή αγωγή».¹⁵⁴ Επομένως, το ΣτΕ και έπειτα ο ν.2690/1999 επιδίωξαν με το εύλογο ενδιαφέρον να προστατεύσουν τη Διοίκηση από «προδήλως παράνομα και καταχρηστικά αιτήματα πολιτών (αρ. 4 παρ.3 ΚΔΔ/σίας). Διότι το αίτημα μπορεί να είναι καταχρηστικό ακόμη και αν διατυπώνεται για πρώτη φορά».¹⁵⁵

Η διορθωτική ερμηνεία στην οποία προβαίνει η νομολογία και οδηγεί στη θέσπιση πρόσθετης προϋπόθεσης εφαρμογής του δικαιώματος και περιορίζει την

¹⁴⁷ *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.*, Η Προστασία του Διοικουμένου, ό.π., σελ:172

¹⁴⁸ *Τάχος Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:249

¹⁴⁹ *Δετσαρίδης Χρ.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:33

¹⁵⁰ Βλ. σχετικά Γνωμ. ΝΣΚ 243/2000

¹⁵¹ *Τάχος Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:249

¹⁵² Βλ. σχετικά ΣτΕ 1214/2000 «Εύλογο ενδιαφέρον νοείται εκείνο το οποίο προκύπτει, κατά τρόπο αντικειμενικό, από την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης προσωπικής εννόμου σχέσεως, συνδεδεμένης με το περιεχόμενο των διοικητικών στοιχείων στα οποία ζητείται η πρόσβαση, και όχι το ενδιαφέρον κάθε πολίτη για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων της Διοίκησης και την τήρηση των νόμων». Επίσης, ΣτΕ 1397/1993, ΣτΕ 841/1997, ΣτΕ 205/2000

¹⁵³ *Δαγτόγλου Π.*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ:331

¹⁵⁴ *Παπαδόπουλος Ν.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1372

¹⁵⁵ *Τάχος Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:249

κανονιστική του εμβέλεια δεν μπορεί να μείνει αναιτιολόγητη.¹⁵⁶ Η έννοια του ευλόγου ενδιαφέροντος δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά φτάνοντας στο όρια της καταστρατήγησης της ερμηνείας του άρθρου 16. Η συνδρομή του θα πρέπει να εξετάζεται κάθε φορά εάν συντρέχει. Η καταχρηστική αίτηση γνώσης εγγράφων πρέπει να σταθμίζεται από το διοικητικό όργανο βάσει του άρθρου 25 παρ.3 σε συνδυασμό με το αρ.281 ΑΚ και την κοινή λογική και πείρα. Όταν η άσκηση του δικαιώματος γίνεται υπό συνθήκες που οδηγούν τελικά σε δυσανάλογη επιβάρυνση της αποτελεσματικότητας της διοικητικής δράσης, τότε θα πρέπει να εξετάζεται η συνδρομή ευλόγου ενδιαφέροντος και σε περίπτωση που δεν διαπιστώνεται ότι συντρέχει, να κρίνεται ως καταχρηστική η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης, με εφαρμογή της διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 25 του Συντάγματος. Για παράδειγμα, η άρνηση από τη Διοίκηση χορήγησης εγγράφου που δεν καταρτίσθηκε ή καταστράφηκε μετά παρέλευσης ευλόγου χρονικού διαστήματος είναι δικαιολογημένη.¹⁵⁷ Αρκεί πάντοτε ο λόγος άρνησης χορήγησης να αναγράφεται στην αρνητική διοικητική πράξη.¹⁵⁸

Συμπερασματικά, το εύλογο ενδιαφέρον καθιερώθηκε: α) για να διασφαλίζει την αποτελεσματική άσκηση περαιτέρω δικαιωμάτων (ακρόασης, δικαστικής προστασίας), β) δίνει στον διοικούμενο την δυνατότητα να ελέγξει και να αμφισβητήσει τη δράση της Διοίκησης και γ) προστατεύει την ίδια τη Διοίκηση από την καταχρηστική άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 25 παρ. 3 και 281 ΑΚ.¹⁵⁹

Για τα ιδιωτικά έγγραφα:

Στην παρ.2 του άρθρου 5 ΚΔΔ/σίας ορίζεται ως προϋπόθεση για την πρόσβαση σε ιδιωτικά έγγραφα το «ειδικό έννομο συμφέρον». Το ειδικό έννομο συμφέρον απαιτείται μόνο όταν ζητείται η γνώση ιδιωτικού εγγράφου, το οποίο είναι σχετικό με την υπόθεση του αιτούντος, η οποία εκκρεμεί ενώπιων δημόσιας υπηρεσίας ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτή και συνεπώς όχι άλλων (άρθρο 1445 ΑΚ).¹⁶⁰ Βάσει γνωμοδοτήσεων του Νομικού Συμβουλίου, το ειδικό έννομο συμφέρον ταυτίζεται με την έννοια του συμφέροντος του αρ. 902 ΑΚ.¹⁶¹ Ως έννομο συμφέρον θα πρέπει να θεωρείται η επιδίωξη ικανοποίησης συγκεκριμένου δικαιώματος από τη

¹⁵⁶ Λαζαράτος Π., Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, ό.π., σελ:1233

¹⁵⁷ Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2008, σελ:730. Βλ.σχετικά ΝΣΚ 259/2003

¹⁵⁸ Λαζαράτος Π., Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, Δ. 25, 1994, σελ:1014

¹⁵⁹ Λαζαράκος Γρ., Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία, ό.π., σελ:74

¹⁶⁰ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:249

¹⁶¹ Βλ. σχετικά Γνωμ. ΝΣΚ 106/1999, 620/1999

Διοίκηση ή η επιδίωξη δικαστικής προστασίας ή γενικά όταν το έγγραφο συντάχθηκε για τη σύσταση, απόδειξη ή διατήρηση των δικαιωμάτων του διοικουμένου που το αιτείται.¹⁶² Ο πολίτης έχει το βάρος επίκλησης και απόδειξης του συμφέροντός του και υποχρεούται να επισημάνει την αναγκαιότητα της γνωστοποίησης των εγγράφων για περαιτέρω δικαστική ή διοικητική διαδικασία.¹⁶³

Εντούτοις, υπάρχουν και ιδιωτικά έγγραφα που κατατίθενται στις δημόσιες υπηρεσίες και συνιστούν στήριγμα ή ουσιώδες στοιχείο μίας συγκεκριμένης διοικητικής πράξης. Τα έγγραφα αυτά χάνουν τον καθαρά ιδιωτικό τους χαρακτήρα και ενσωματώνονται στη διοικητική πράξη, συνεπώς δεν χρειάζεται ειδικό έννομο συμφέρον για να ζητηθεί η πρόσβαση σε αυτά (π.χ. αντίγραφα καταγγελιών, έγγραφα συμμετεχόντων σε διαγωνισμούς κ.ά.¹⁶⁴).

3.5.4. Η άσκηση του δικαιώματος και η υποχρέωση της Διοίκησης

Κάθε ενδιαφερόμενος που θέλει να αποκτήσει πρόσβαση σε διοικητικό έγγραφο οφείλει να καταθέσει σχετική αίτηση στην εκάστοτε υπηρεσία στα αρχεία της οποίας τηρείται αυτό, όπως ορίζει ο ν.2690/1999 στο αρ.5 παρ.1 και 2. Το σύγχρονο νομοθετικό καθεστώς επιβάλλει την εξέταση και την απάντηση από μέρος της Διοίκησης εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών (παρ.6). Σε περίπτωση που η αίτηση κατατεθεί σε αναρμόδια υπηρεσία η οποία δεν τηρεί το έγγραφο που ζητήθηκε, τότε βάσει του αρ.4 παρ.1 ν. 2690/99 (καθώς και του αρ.12 παρ.5 ν.1599/86) περί διεκπεραίωσης των διοικητικών υποθέσεων, η Διοίκηση υποχρεούται να τη διαβιβάσει στην αρμόδια υπηρεσία εντός τριών (3) ημερών και να γνωρίσει στον ενδιαφερόμενο τη διαβίβαση. Αρμόδια για τη χορήγηση του εγγράφου είναι τόσο η αρχή που τηρεί το έγγραφο όσο και η αρχή που το έχει στη διάθεσή της, ακόμη και αν δεν είναι κατά νόμο αρμόδια προς τήρησή του.¹⁶⁵ Η προθεσμία για απάντηση ξεκινάει από την παραλαβή και πρωτοκόλληση του αιτήματος από την αρμόδια υπηρεσία.¹⁶⁶

Επιπρόσθετα, η αίτηση του ενδιαφερομένου πρέπει να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και όχι αοριστολογία. Σχετική είναι η Γνωμοδότηση ΝΣΚ 50/1993¹⁶⁷, σύμφωνα με την οποία κατά την έννοια των διατάξεων του αρ. 16 του Ν.1599/1986, σε συνδυασμό με την παρ. 3 του αρ. 25 Σ., η αίτηση περί χορηγήσεως αντιγράφων

¹⁶² Αντωνοροπούλου Χ., Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα τη Διοίκησης, ό.π. σελ:262

¹⁶³ Περί ανεπαρκούς και αόριστης επίκλησης εννόμου συμφέροντος βλ. Γνωμ. ΝΣΚ 371/1998

¹⁶⁴ Βλ. σχετικά Γνωμ. ΝΣΚ 524/1994, 278/2009, 275/2012, 265/2010

¹⁶⁵ Γέροντας Α., Τα δικαιώματα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, ό.π., σελ. 573

¹⁶⁶ Βλ. για την άρνηση διαβίβασης από Διεύθυνση τμήματος του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας σχετικά τη ΣτΕ 3943/1995.

¹⁶⁷ Βλ. σχετικά www.nsk.gr/web/nsk/anazitisi-gnomodoteseon

διοικητικών εγγράφων πρέπει να είναι σαφής και ορισμένη, δηλαδή να αναγράφει συγκεκριμένα διοικητικά έγγραφα, ώστε να καθίσταται δυνατή η ικανοποίηση του αιτήματος με λελογισμένη απασχόληση των αρμοδίων διοικητικών αρχών. Αόριστη αναφορά στοιχείων που βρίσκονται σε διοικητικό φάκελο χωρίς περαιτέρω διευκρίνιση έχει κριθεί ως καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης.¹⁶⁸ Επομένως, είναι απαραίτητη η στάθμιση του ευλόγου ενδιαφέροντος από την εκάστοτε αρμόδια υπηρεσία, προκειμένου η τελευταία να μην επιβαρύνεται υπέρμετρα παρακωλύοντας τις εργασίες των λοιπών διοικουμένων. Κατ' αυτό τον τρόπο, καταλήγουμε, ακόμα μία φορά, στην ανωτέρω άποψη, ότι ο περιορισμός του ευλόγου ενδιαφέροντος δεν μπορεί να παραβλεφθεί λόγω του ότι αποτελεί αρωγό των διοικητικών διεργασιών. Ωστόσο, σύμφωνα με την Γνωμ. ΝΣΚ 752/1989 δεν αποκλείεται το δικαίωμα του πολίτη να επανυποβάλει το ίδιο αίτημα διασαφηνίζοντας τα στοιχεία που αιτείται.

Πριν την καθιέρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ¹⁶⁹, η απάντηση της Διοίκησης επί του αιτήματος πρόσβασης σε διοικητικό στοιχείο, είτε ήταν θετική είτε αρνητική, θεωρούταν υλική ενέργεια και όχι διοικητική πράξη με εκτελεστότητα, και συνεπώς δεν γινόταν δεκτή τυχόν αίτηση ακύρωσης της απορριπτικής πράξης. Αυτό ίσχυσε έως και την έκδοση της υπ' αριθμ. 794/1986 απόφασης του ΣτΕ, η οποία αποδέχθηκε ότι η απάντηση της διοίκησης αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη και επί της οποίας είναι δυνατή η αίτηση ακυρώσεως.¹⁷⁰

Συνακόλουθα, η Διοίκηση από τη μεριά της θα πρέπει να εκδίδει πλήρως και επαρκώς αιτιολογημένες έγγραφες (και όχι προφορικές) αποφάσεις, είτε θετικές είτε αρνητικές. Εξ' αντιδιαστολής από την παρ.6 αρ.5 ΚΔΔ/σίας που αναφέρεται σε χορήγηση ή απόρριψη του αιτήματος πρόσβασης εντός είκοσι ημερών, παρέλευση άπρακτου χρονικού διαστήματος συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης διοικητικής ενέργειας. Κατά συνέπεια, η Διοίκηση υπέχει ευθύνη¹⁷¹ βάσει των άρθρων 105 και 106¹⁷² του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα.¹⁷³

¹⁶⁸ Βλ. ενδεικτ. περί καταχρηστικότητας Γνωμ. ΝΣΚ 261/1993, 11/1995, 49/2001.

¹⁶⁹ Βλ. ΣτΕ 19/1970, 963/1974, 1067/1974

¹⁷⁰ Επακολούθησαν και άλλες αποφάσεις περί εκτελεστότητας της διοικητικής απάντησης: ΣτΕ 3943/1995, 2376/1996, 847/1997, 3130/2000, 3855/2010

¹⁷¹ Βλ. ενδ. ΣτΕ 4776/1997, 3102/1999, 2146/2004

¹⁷² Βλ. αρ. 105 ΕισΝΑΚ: « Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

Μετά την αποδοχή της αίτησης από τη Διοίκηση η πραγμάτωση της πρόσβασης σε διοικητικό έγγραφο γίνεται, σύμφωνα με την παρ.4 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας, α) είτε με επιτόπια μελέτη στην υπηρεσία που τηρείται το αρχείο, β) είτε με χορήγηση αντιγράφου. Η επιτόπια μελέτη συνίσταται σε καταγραφή σημειώσεων για το περιεχόμενο του εγγράφου, στο κατάστημα της υπηρεσίας, υπό την επίβλεψη υπαλλήλου. Η χορήγηση αντιγράφου εξαρτάται από τη φύση του εγγράφου και αν ελλοχεύει κίνδυνος να προκληθεί φθορά ή καταστροφή του και συνήθως επιτρέπεται με έξοδα του αιτούντος.¹⁷⁴ Τέλος, αν οι πληροφορίες είναι ιατρικού χαρακτήρα, η γνωστοποίηση γίνεται με τη βοήθεια ιατρού, που καθορίζεται για το σκοπό αυτό από τη Διοίκηση.¹⁷⁵ Οι δύο τρόποι άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης υπό το ν.1599/86 μπορούσαν να ασκηθούν και σωρευτικά, ανάλογα την επιλογή του ενδιαφερομένου και η Διοίκηση ήταν υποχρεωμένη να ικανοποιήσει και τα δύο αιτήματα.¹⁷⁶ Στον νέο ΚΔΔ/σίας οι δύο τρόποι άσκησης αναφέρονται διαζευκτικά αλλά αυτό δεν λειτουργεί περιοριστικά για την επιλογή του διοικουμένου.

3.5.5. Περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης

Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα μπορεί να ασκηθεί από τον καθένα. Προκειμένου, όμως, να μην δημιουργούνται συγκρουσιακές καταστάσεις μεταξύ περισσοτέρων δικαιωμάτων ενός ατόμου ή μεταξύ δικαιωμάτων διαφόρων ανθρώπων, ο νομοθέτης όφειλε να θέσει κάποια όρια στην άσκηση όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων (περιορισμός δικαιώματος). Η σφαίρα εξουσίας και διάθεσης του ατόμου πρέπει να παραμένει απαραβίαστη περιορίζοντας τα δικαιώματα του περίγυρου, ωστόσο, σε βαθμό που να μην θίγεται ο πυρήνας αυτών ούτε η αρχή αναλογικότητας του αρ.25 παρ.1 Συντ. (περιορισμοί των περιορισμών).

3.5.5.1. Απόλυτοι Περιορισμοί

Όταν γίνεται πρόβλεψη στον νόμο για απόλυτο περιορισμό η Διοίκηση είναι δέσμια να μην επιτρέψει για οποιονδήποτε λόγο την πρόσβαση σε διοικητικό στοιχείο, και ο διοικούμενος δεν μπορεί με κανένα τρόπο να ικανοποιήσει το αίτημά

Βλ. αρ. 106 ΕισΝΑΚ: « Οι διατάξεις των δύο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους.»

¹⁷³ Σπηλιωτόπουλος Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι-14^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ:230 επ.

¹⁷⁴ Ρουμελιώτης Τ., Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ τ.34, 1986, σελ: 30-31

¹⁷⁵ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:255

¹⁷⁶ Λαζαράτος Π., Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, Δ. 25, 1994, σελ:1015

του.¹⁷⁷

Όπως ορίζει η παρ.3 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας «*Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάσσεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις*». Αναλυτικότερα, έγγραφα τα οποία περιέχουν πληροφορίες σχετικές με την οικογένεια και την ιδιωτική ζωή τρίτου ατόμου πέραν του ενδιαφερομένου που έχει αιτηθεί την πρόσβασή του σε αυτό, τότε η Διοίκηση περιορίζεται από το νόμο να μην επιτρέψει την απόδοση του εγγράφου (δέσμια αρμοδιότητα).

Η *ιδιωτική ζωή* προστατεύεται συνταγματικά στο αρ. 9 παρ.1 Σ. κατά τρόπο απόλυτο, με συνέπεια να σχετικοποιείται όποιο άλλο θεμελιώδες δικαίωμα λόγω της στάθμησης των συμφερόντων. Ο προσδιορισμός της ιδιωτικής ζωής γίνεται σε αντιδιαστολή με τη δημόσια, κοινωνική ζωή, προσδιορίζεται δηλαδή από το αντικειμενικό κριτήριο των κοινωνικών αντιλήψεων.¹⁷⁸

Κάθε άτομο, ανάλογα με τη βούλησή του, χαράσσει τα όρια του ιδιωτικού του βίου με το να δημοσιεύει περισσότερες ή λιγότερες πληροφορίες στον κοινωνικό του περίγυρο. Η αύξηση ή η μείωση της ατομικής σφαίρας εξαρτάται από το ίδιο το άτομο. Και ως θεμελιώδες ατομικό δικαίωμα που είναι η προστασία της ιδιωτικής ζωής, το Κράτος (συνεπώς και η Διοίκηση) οφείλει να απέχει από αυθαίρετες παρεμβάσεις. Παράλληλα, στον εν λόγω περιορισμό εντάσσονται και τα προσωπικά δεδομένα τρίτου (προφανώς όχι του αιτούντος) που κατοχυρώνονται στο αρ.9Α Συντ. και στον Ν.2472/1997 κ.ά. Άλλωστε, όπως αναφέρει ο Α. Τάχος «οι έννοιες του ιδιωτικού βίου και των προσωπικών δεδομένων ταυτίζονται ως προς το προστατευόμενο έννομο αγαθό που είναι κοινό σε αμφότερες».¹⁷⁹

Από την άλλη, έχει κριθεί ως αντισυνταγματική η νομοθετική απαγόρευση της πρόσβασης των διοικουμένων σε έγγραφα που έχουν συντάξει οι ίδιοι, όπως είναι τα δοκίμια των διαγωνισμών του ΑΣΕΠ (αρ.24α ν.2190/1994), της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (αρ.22 ν.3475/2006). Έτσι, με νεότερη διάταξη κρίθηκε ότι επιτρέπεται να λαμβάνουν γνώση οι υποψήφιοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με επίδειξη των δοκιμίων τους (αρ.23 ν.3748/2009).¹⁸⁰

¹⁷⁷ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:131

¹⁷⁸ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1384

¹⁷⁹ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:252

¹⁸⁰ Τάχος Α.,ό.π., σελ:253

Επιπρόσθετος περιορισμός της παρ.3 είναι οποιοδήποτε απόρρητο ορίζεται από σχετική νομοθετική πρόβλεψη.¹⁸¹ Και σε αυτή την περίπτωση η Διοίκηση έχει δέσμια αρμοδιότητα να υπακούσει σε νόμο που απαγορεύει την πρόσβαση σε έγγραφο το οποίο εμπεριέχει απόρρητες πληροφορίες. Ο περιορισμός αυτός χαρακτηρίζεται ως απόλυτος και δεν επιτρέπονται αποκλίσεις. Η απολυτότητα, ωστόσο, δεν συνάδει με τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας που ορίζει ότι κανένα δικαίωμα δεν μπορεί να περιοριστεί υπέρμετρα.

Παραδείγματα απορρήτων είναι το ιατρικό απόρρητο, το φορολογικό απόρρητο, το τελωνειακό απόρρητο, το τραπεζικό απόρρητο. Κατά το παλαιότερο νομοθετικό καθεστώς του Ν.1599/86 το απόρρητο συγκαταλεγόταν στους σχετικούς περιορισμούς και η χορήγηση εγγράφου επαφιόταν στη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης. Αντίθετα, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το ιατρικό και το φορολογικό απόρρητο κάμπτονται σε περίπτωση που ανακύπτουν θέματα προστασίας δημοσίου συμφέροντος ή προσβολής συνταγματικών αγαθών.¹⁸² Άξια αναφοράς είναι η Γνωμ. ΝΣΚ 620/1999 σύμφωνα με την οποία οι Υπουργικές Αποφάσεις που εκδόθηκαν βάσει του αρ.16 παρ.4 ν.1599/1986 και προέβλεπαν την άρνηση χορήγησης αντιγράφων λόγω απορρήτου των πληροφοριών, δεν ισχύουν πλέον. Καθώς, με τις διατάξεις του αρ. 5 και 33 ΚΔΔ/σίας δεν γίνεται αναφορά σε δυνατότητα διεύρυνσης των περιπτώσεων άρνησης της Διοίκησης για πρόσβαση με Υπουργικές Αποφάσεις.¹⁸³

3.5.5.2. Σχετικοί Περιορισμοί

Με την έννοια σχετικοί περιορισμοί αναφερόμαστε σε εκείνες τις απαγορεύσεις που είναι δυναμικές και η πρόσβαση στα έγγραφα εξαρτάται από την διοικητική κρίση.

Το β' εδάφιο της παρ.3 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας απαριθμεί σχετικούς περιορισμούς για τους οποίους η Διοίκηση δύναται να αρνηθεί την πρόσβαση σε διοικητικό στοιχείο *«Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης»*.

Η Διοίκηση έχει τη διακριτική ευχέρεια να μην επιτρέψει τη χορήγηση

---

¹⁸¹ Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:141 επ.

¹⁸² Δετσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:149

¹⁸³ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:253

στοιχείων, κατόπιν στάθμισης της κάθε περίπτωσης και αν συντρέχει κάποιος από τους παραπάνω λόγους. Σε αυτό το σημείο πρέπει να συνυπολογιστεί η αρχή της αναλογικότητας και το δημόσιο συμφέρον προκειμένου να αναδειχθεί εάν ωφελεί ή βλάπτει το κοινωνικό σύνολο η απόδοση διοικητικού στοιχείου ή όχι. Όσο αφορά στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, η Διοίκηση δύναται να κρίνει εάν υπερτερεί το συμφέρον του αιτούντος για πρόσβαση στα πρακτικά ή η διαφύλαξη του απορρήτου των συζητήσεων, κι έπειτα να ενεργήσει ανάλογα.¹⁸⁴ Σε κάθε περίπτωση η διοικητική διακριτική ευχέρεια κάμπτεται εάν ο ίδιος ο νόμος την αποκλείει ρητά (όπως ο ΥΚ ορίζει ότι η πειθαρχική ανάκριση είναι μυστική). Ωστόσο, σε περιπτώσεις που τα στοιχεία αναφέρονται στον ίδιο τον αιτούντα η Διοίκηση δεν μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του αιτήματος.¹⁸⁵

Ένας, ακόμη, σχετικός περιορισμός αφορά στην παρακώλυση διοικητικών, δικαστικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών ερευνών. Και σε αυτή την περίπτωση η Διοίκηση οφείλει να σταθμίσει εάν δυσχεραίνεται ουσιωδώς κάποια από τις ενδεικτικά απαριθμούμενες έρευνες και να μην επιτρέψει την πρόσβαση σε στοιχεία σχετικά με αυτή. Αν το έγγραφο αφορά σε διεξαγόμενη έρευνα την οποία θα δυσχεράνει ουσιωδώς η γνώση του, τότε δεν θα ικανοποιηθεί το αίτημα πρόσβασης σε αυτό.¹⁸⁶ Μετά το πέρας της έρευνας το δικαίωμα γνώσης ισχυροποιείται και η διοίκηση πλέον μπορεί να επιτρέψει την πρόσβαση στα στοιχεία που τη συνοδεύουν.¹⁸⁷ Η αρνητική διοικητική πράξη είναι εκτελεστή και επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα για τον διοικούμενο, ο οποίος μπορεί να προσφύγει στη δικαιοσύνη με αίτηση ακυρώσεως κατά της πράξης.¹⁸⁸ Τέλος, σε περίπτωση αμφιβολιών θα πρέπει να ισχύσει η αρχή *in dubio pro libertate*, δηλαδή στους απόλυτους περιορισμούς κατά του αιτούντος και τη διοίκησης και υπέρ των τρίτων, ενώ στους σχετικούς περιορισμούς υπέρ του αιτούντος και κατά της Διοίκησης.¹⁸⁹

3.6. Το δικαίωμα πληροφόρησης σε λοιπές διατάξεις και νομοθετήματα

Το αρ.17 Ν.1599/86 προέβλεπε τη δημιουργία γραφείων και υπηρεσιών με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματά τους, την παροχή

¹⁸⁴ Βλ. σχετικά ΣτΕ 3130/2000 «...Κατ' εξαίρεσιν, επιτρέπεται η γνωστοποίηση επισήμων πρακτικών σε συγκεκριμένο πρόσωπο εάν το περιεχόμενό τους αφορά ευθέως το πρόσωπο αυτό και εφ' όσον η Διοίκηση, κατ' ενάσκηση της διακριτικής της ευχέρειας, σταθμίσει το συμφέρον του εν λόγω προσώπου προς το δημόσιο συμφέρον διατηρήσεως του απορρήτου των επίμαχων πρακτικών και κρίνει ότι του τελευταίου υπερτερεί το πρώτο». Επίσης, ΣτΕ 1116/2009

¹⁸⁵ Βλ. σχετικά ΣτΕ 3130/2000 και 2139/1993

¹⁸⁶ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:254

¹⁸⁷ Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, ό.π., σελ:770

¹⁸⁸ Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α., Η Προστασία του Διοικουμένου, ό.π., σελ:178

¹⁸⁹ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ό.π., σελ:255

πληροφοριακών εντύπων και αιτήσεων, την παροχή της αναγκαίας πληροφόρησης και συνδρομής για την καλύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεων και λειτουργία της Διοίκησης. Οι υπηρεσίες αυτές δημιουργήθηκαν στα Υπουργεία, τις Νομαρχίες και του Δήμους. Στον νέο ΚΔΔ/σίας προβλέφθηκε στο αρ.33- άρθρο Δεύτερο¹⁹⁰ η δημιουργία αρωγών πληροφόρησης «Χάρτες Υποχρεώσεων» προς τους πολίτες από τα Υπουργεία, τις Περιφέρειες και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου.

Επιπλέον ενδεικτικά παραδείγματα διατάξεων περί πληροφόρησης: στο αρ.14 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας κατοχυρώνεται το δικαίωμα πρόσβασης του ασθενούς στον ιατρικό του φάκελο. Στο αρ.97 παρ.7 του Κώδικα περί Δήμων και Κοινοτήτων¹⁹¹ ορίζεται ότι κάθε δημότης με έννομο συμφέρον έχει δικαίωμα να αιτηθεί αντίγραφο των αποφάσεων των κοινοτικών και δημοτικών συμβουλίων προκειμένου να πληροφορηθεί και να συμμετέχει ενεργά στις σχετικές υποθέσεις. Στο αρ. 135 παρ.3 του ΥΚ¹⁹² περί πειθαρχικής υπόθεσης επισημαίνεται ότι ο διωκόμενος έχει δικαίωμα να λάβει γνώση του φακέλου του. Ακόμη, στον ν.1943/1991¹⁹³ αρ.6 θεσπίζεται η υποχρέωση όλων των φορέων της διοίκησης να δημοσιεύουν στοιχεία των ενεργειών τους σχετικά με οικοδομικές άδειες, στεγαστικά δάνεια, επιδοτήσεις αγροτικών προϊόντων κ.ά. Επιπλέον, το αρ.17 παρ.7 του ίδιου νόμου ορίζει ότι στους διαγωνισμούς πρόσληψης δημοσίων υπαλλήλων κάθε υποψήφιος έχει δικαίωμα να λάβει γνώση των γραπτών του.

Άξια αναφοράς είναι η ρύθμιση για την πρόσβαση του κοινού σε διοικητικά στοιχεία για την προστασία του περιβάλλοντος που έχει υποστεί πλήθος

---

¹⁹⁰ Βλ. αρ. Δεύτερο: «Τα Υπουργεία, οι Περιφέρειες, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου του δημόσιου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν.2190/1994, όπως ισχύει, οι Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμίδας, καθώς και οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Υδρευσης και Αποχέτευσης, μπορούν, να καταρτίζουν Χάρτες Υποχρεώσεων προς τους πολίτες, με τους οποίους συναλλάσσονται. Για όλα τα Υπουργεία και τα νομικά πρόσωπα που εδρεύουν στο Νομό Αττικής οι Χάρτες καταρτίζονται με απόφαση του οικείου Υπουργού ή από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής προκειμένου για τα Ν.Π.Δ.Δ. που εποπτεύονται από αυτόν, ύστερα από πρόταση των οργάνων διοίκησης. Για τις Περιφέρειες και τα νομικά πρόσωπα που εδρεύουν εκτός Νομού Αττικής και για τους Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμίδας, τα νομικά τους πρόσωπα δημοσίου δικαίου, καθώς και τις Δημοτικές Επιχειρήσεις Υδρευσης και Αποχέτευσης οι Χάρτες καταρτίζονται με απόφαση του οικείου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ύστερα από πρόταση του Δημοτικού ή Κοινοτικού ή Νομαρχιακού Συμβουλίου ή του Διοικητικού Συμβουλίου της επιχείρησης...(…) Με τους Χάρτες Υποχρεώσεων μπορούν να προβλεφθούν επίσης και συγκεκριμένες διοικητικές συνέπειες, που θα υποκινούν την υπηρεσία ή το φορέα να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, προς τους συναλλασσόμενους πολίτες. Μπορεί ακόμη να προβλεφθεί η υποχρέωση άμεσης ή εντός ρητής ή αποκλειστικής προθεσμίας, καταβολής, συγκεκριμένου κατά περίπτωση, χρηματικού ποσού ή άλλου είδους αποζημίωσης – αποκατάστασης του πολίτη για την πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεων, που έχουν αναληφθεί με τον οικείο Χάρτη...κ.λπ.»

¹⁹¹ Ν.3463/2006 (ΦΕΚ 114,τ.Α'/8-6-2006)

¹⁹² Ν.3528/2007 (ΦΕΚ 26,τ.Α'/9-2-2007)

¹⁹³ ΦΕΚ 50,τ.Α'/11-4-1991

τροποποιήσεων έως σήμερα. Ειδικότερα, η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ, η οποία μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 77921/1440/1995 των υπουργών Προεδρίας, Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και ΠΕΧΩΔΕ προέβλεπε το δικαίωμα του κάθε προσώπου έχοντος έννομο συμφέρον να αιτείται την πρόσβαση του σε στοιχεία. Η παραπάνω ΚΥΑ αντικαταστάθηκε από την Υπουργική Απόφαση 11764/653/2006, η οποία εκδόθηκε βάσει της Οδηγίας 2003/2/ΕΚ και προβλέπει πλέον το δικαίωμα κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου να αιτείται τη χορήγηση πληροφοριών περί περιβάλλοντος, δίχως επίκληση εννόμου συμφέροντος.

Πιο πρόσφατο νομοθέτημα, ο Ν.3448/2006¹⁹⁴ για την περαιτέρω *χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα*, ο οποίος εναρμόνισε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2003/98/ΕΚ. Ο νόμος αυτός θεσμοθετήθηκε για τους επιπλέον του αρχικού σκοπούς που επιτελούν τα δημόσια έγγραφα. Η διάθεση του νομοθέτη για ακόμα πιο «ανοιχτή διοίκηση» και περαιτέρω χρήση των πληροφοριών από τους πολίτες είναι προφανής. Και σε αυτόν τον νόμο προβλέπεται συγκεκριμένη προθεσμία απάντησης από τη Διοίκηση και έγγραφης γνωστοποίησης σε περίπτωση απόρριψης προκειμένου να ασκηθεί αίτηση θεραπείας για επανεξέταση του θέματος και ως εκ τούτου πληρέστερη κατοχύρωση της προστασίας του διοικουμένου.¹⁹⁵

3.7. Βασικές νομολογιακές θέσεις

3.7.1. Νομολογία ΣτΕ

➤ Πριν τη θέσπιση του ΚΔΔ/σίας (υπό το καθεστώς του ν.1599/86) χαρακτηριστική είναι η υπ' αριθμ. 527/1991 ΣτΕ στην οποία προσβλήθηκε ενώπιον του ανώτερου Δικαστηρίου η άρνηση της Διοίκησης (συγκεκριμένα της Διεύθυνσης Προσωπικού του Υπουργείου Οικονομικών) να χορηγήσει στον αιτούντα αντίγραφα εγγραφών από τον πειθαρχικό φάκελο που σχηματίστηκε κατά υπαλλήλου που είχε καταγγείλει ο ίδιος (απολογητική θέση ενώπιον επιθεωρητών, πορίσματα, απολογία ενώπιον πειθαρχικού συμβουλίου). Ο αιτών ισχυρίστηκε ενώπιον της Διοίκησης ότι τα αιτούμενα έγγραφα περιείχαν προσβολές και συκοφαντίες για το πρόσωπό του. Η Διοίκηση αρνήθηκε να του χορηγήσει τα στοιχεία επικαλούμενη το υπ' αριθμ. Υ 118/84.87 έγγραφο της Υπηρεσίας Σχέσεων Κράτους - Πολίτη του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με το οποίο και κατά το αρ. 16 ν. 1599/86 «ο φάκελος της πειθαρχικής διαδικασίας αφορά αποκλειστικά στην υπηρεσία που την κινεί και αντίγραφα των στοιχείων της πειθαρχικής δίωξης δεν χορηγούνται σε

---

¹⁹⁴ ΦΕΚ 57, Τ.Α'/15.3.2006

¹⁹⁵ Δεσαρίδης Χρ., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:44-45

τρίτους». Το ΣΤΕ, κρίνοντας ότι η έννοια των διατάξεων του άρθρου 16, είναι ευρεία και περιλαμβάνει και τα έγγραφα των πειθαρχικών φακέλων, καθώς και ότι η αρμόδια υπηρεσία μπορεί να αρνηθεί μόνο αν η γνωστοποίηση τους μπορεί να δυσχεράνει τη διεξαγόμενη έρευνα, αποφάνθηκε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν είναι νόμιμη και την ακύρωσε.¹⁹⁶

➤ ΣΤΕ 1397/1993: Η αιτούσα εταιρία ζήτησε από το Ταμείο Εθνικής Οδοποιίας να της χορηγηθούν: α) αντίγραφο της απόφασης του Δ.Σ. του με την οποία αποφασίστηκε η εκμίσθωση σε άλλη εταιρία παρόδιων χώρων για την κατασκευή και εκμετάλλευση σταθμών εξυπηρέτησεως αυτοκινήτων, β) αντίγραφο της σχετικής σύμβασης μεταξύ του Ταμείου Εθνικής Οδοποιίας και της μισθώτριας εταιρίας. Η εν λόγω υπηρεσία αρνήθηκε με την αιτιολογία ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του αρ.16 του ν.1599/86 σε συνδυασμό με το 902 ΑΚ. Εκτός αυτού, ενώπιον του ΣΤΕ υποστήριξε ότι για τη θεμελίωση του δικαιώματος παροχής αντιγράφων πρέπει ο αιτών να προβάλλει, δικαιολογεί και αποδεικνύει έννομο συμφέρον. Το ΣΤΕ έκρινε ότι σαφώς το αρ.16 ν.1599/86 αποκλείει ως ειδικότερο την εφαρμογή του 902 ΑΚ, αφετέρου αρκεί η συνδρομή *ευλόγου ενδιαφέροντος* και όχι εννόμου συμφέροντος. Με το σκεπτικό αυτό ακυρώθηκε η προσβαλλόμενη άρνηση.¹⁹⁷

➤ ΣΤΕ 3943/1995: Οι αιτούντες (ένα σωματείο και δύο αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες οι σκοποί των οποίων σχετίζονται με την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος) ζήτησαν από το Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας να τους χορηγηθούν στατιστικά υδρολογικά στοιχεία για τις λεκάνες ορισμένων ελληνικών ποταμών. Με το προσβαλλόμενο έγγραφο της αρμόδιας Διεύθυνσης γνωστοποιήθηκε στους αιτούντες ότι η υπηρεσία δεν έχει στη διάθεση της τα αιτούμενα στοιχεία και τους υποδείχθηκε να απευθυνθούν σε φορείς έρευνας που τηρούν τα σχετικά πρωτογενή στοιχεία. Το ΣΤΕ θεώρησε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έχει εκτελεστό χαρακτήρα. Ακολούθως, βασίστηκε στις διατάξεις του αρ.16 ν.1599/86 συνδυαστικά με την οδηγία 90/313/ΕΟΚ/7-6-1990 «σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για ζητήματα περιβάλλοντος» και αποφάνθηκε ότι το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα εξασφαλίζεται από τις ρυθμίσεις του ελληνικού νόμου. Διαπίστωσε, κατ' επίκληση του ν. 1739/1987, ότι η Διεύθυνση Υδατικού Δυναμικού και Φυσικών Πόρων του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, *είναι αρμόδια για τη χορήγηση των αιτούμενων στοιχείων είτε αυτά τηρούνται στο αρχείο*

¹⁹⁶ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1377-1378

¹⁹⁷ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων,ό.π., σελ:1378-1379

της είτε βρίσκονται σε άλλες υπηρεσίες, ο συντονισμός της δραστηριότητας των οποίων ανήκει σε αυτήν, και επομένως οφείλει να τα αναζητήσει από τις οικείες υπηρεσίες, εφόσον υποβληθεί σε αυτήν αίτηση χορήγησης υδρολογικών στοιχείων. Με αυτό το σκεπτικό το ΣτΕ ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.¹⁹⁸

➤ Με την θέση σε ισχύ του Ν.2690/1999 εκδόθηκε η ΣτΕ 3308/2007: Σε αυτή κρίθηκε ότι στην έννοια των διοικητικών εγγράφων της παρ.1 αρ.5 ΚΔΔ/σίας ή των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται από τη Διοίκηση δεν ανήκουν τα πρόχειρα πρακτικά συνεδριάσεων των ΑΕΙ ούτε οι σημειώσεις του γραμματέα και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να αιτηθεί η πρόσβαση σε αυτά.¹⁹⁹

➤ ΣτΕ 2699/2008: Στις αιτήσεις εγγραφής και στα λοιπά δικαιολογητικά που τηρούνται στους ατομικούς φακέλους των εκπαιδευομένων στην Εθνική Σχολή Δικαστών δύναται να έχει πρόσβαση ο επιτυχών στον οικείο διαγωνισμό υποψήφιος, ο οποίος δεν ενεγράφη στη Σχολή διότι κατετάγη στον πίνακα οριστικών αποτελεσμάτων επόμενος εκείνων που κάλυψαν τις θέσεις εισακτέων. Η σχετική αίτησή του, όμως, πρέπει να υποβάλλεται εντός του χρόνου κατά τον οποίο δεν έχουν διαφύγει τον ακυρωτικό έλεγχο οι εγγραφές και, επίσης, να αναφέρεται σε συγκεκριμένα δικαιολογητικά επί των οποίων ζητείται η πρόσβαση. Το ΣτΕ απεφάνθη πως εάν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις σωρευτικά, η υποβολή της αιτήσεως δεν γεννά υποχρέωση για την Σχολή Δικαστών.²⁰⁰

3.7.2. Γνωμοδοτήσεις Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 363/2009: Κάθε αρχή ή υπηρεσία υποχρεούται να χορηγεί πληροφορίες και στοιχεία, εφόσον ζητηθούν νομίμως από αθλητή ή μαθητή που συμμετείχε στη διαδικασία κατ' εξαίρεση εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση λόγω αθλητικών διακρίσεων και δεν περιελήφθη στους πίνακες εισακτέων, που τηρούνται στα αρχεία αυτής και τεκμηριώνουν την επιλογή και εγγραφή στους ανωτέρω πίνακες άλλου αθλητή, υπό τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς του νόμου.²⁰¹

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 166/2007: Η Διοίκηση δύναται να χορηγεί σε υποψηφίους που συμμετείχαν σε γραπτούς διαγωνισμούς για την κατάταξή τους στο Λιμενικό

---

¹⁹⁸ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων,ό.π., σελ:1379-1980. Επιπλέον, βλ. σχετικά ΣτΕ 644/1990, 2158/1991, 1400/1992, 2139/1993, 3137/1995.

¹⁹⁹ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων- Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ:45

²⁰⁰ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:46

²⁰¹ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:46

Σώμα επικυρωμένα φωτοαντίγραφα των γραπτών δοκιμών τους, κατόπιν αιτήσεώς τους και καταβολής παραβόλου δέκα ευρώ, εντός του προβλεπόμενου χρόνου για την παραγραφή ενδεχόμενης αξιώσεώς τους για αποζημίωση, λόγω παράνομων, κατά την έννοια του αρ.105 ΕισΝΑΚ, πράξεων ή παραλείψεων οργάνων του Ελληνικού Δημοσίου, εκτός αν η χορήγηση αντιγράφου ή η κατ' άλλον τρόπο γνωστοποίηση των γραπτών δοκιμών του διαγωνισμού αποκλείεται από ειδική διάταξη νόμου ή άλλη κανονιστική διάταξη κατ' εξουσιοδότηση νόμου εκδοθείσα.²⁰²

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 309/2008: Κρίθηκε σύννομη η χορήγηση από την αρμόδια υπηρεσία του Πυροσβεστικού Σώματος αντιγράφου Εισηγητικού Σημειώματος του Υπουργού Δημοσίας Τάξεως προς το ΚΥΣΕΑ,²⁰³ που συντάχθηκε επί αιτήσεως θεραπείας ενδιαφερομένου- Υποστρατήγου ε.α. κατά προηγούμενης αποφάσεως του ΚΥΣΕΑ, με την οποία αυτός, στο πλαίσιο επανακρίσεως, δεν επιλέχθηκε για τη θέση του Αρχηγού του Πυροσβεστικού Σώματος, καθόσον το Σημείωμα αυτό, συνταχθέν και υπογραφέν αρμοδίως, αφενός μεν αποτελεί διοικητικό έγγραφο κατά την έννοια της παρ.1 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας, αφετέρου δε, αφορώντας στην ατομική υπηρεσιακή κατάσταση του αιτούντος, εξαιρείται του απορρήτου των πρακτικών του ΚΥΣΕΑ, μη υπαγόμενο της παρ.3 του ιδίου άρθρου.²⁰⁴

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 63/2008: Επιτρέπεται η χορήγηση αντιγράφων διοικητικών εγγράφων από τον ατομικό φάκελο υπαλλήλου του ΥΠΕΞ, που περιέχουν απλά προσωπικά δεδομένα του υπαλλήλου, σε τρίτο που επικαλείται ειδικό έννομο συμφέρον δικαστικής προστασίας, μετά από έγγραφη ενημέρωση του υποκείμενου των δεδομένων.²⁰⁵

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 107/2007: Μετά την έκδοση της απόφασης του Υπηρεσιακού Συμβουλίου Ιατροδικαστών για την προαγωγή των αιτούντων υποψηφίων στον Α' Ιατροδικαστή, η χορήγηση των εν λόγω εγγράφων δεν είναι δυνατή, καθόσον αυτά αφού δεν λήφθηκαν υπόψη για τον σχηματισμό της κρίσης του Συμβουλίου, αποτελούν ιδιωτικά έγγραφα, για τη χορήγηση των οποίων απαιτείται η επίκληση ειδικού εννόμου συμφέροντος στην προκειμένη περίπτωση ο αιτών με τη σχετική αίτησή του, δεν επικαλέστηκε τη συνδρομή της προϋπόθεσης αυτής.²⁰⁶

²⁰² Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:49. Βλ. επιπλέον, ΔΕφΑΘ 1473/2009, ΤΝΠ Νόμος (πρόσβαση σε γραπτά δοκίμια υποψηφίων πυροσβεστών για την εισαγωγή στη Σχολή Αρχιπυροσβεστών)

²⁰³ Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας

²⁰⁴ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:52

²⁰⁵ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:53-54

²⁰⁶ Ρηγόπουλος Ν., Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων, ό.π., σελ:54 Βλ. επιπλέον, Γνωμ. ΝΣΚ 29/2009, 309/2009, 49/2009, 284/2008, 535/2008, 372/2009, 307/2008, 273/2009.

3.7.3. Συμβολή Συνηγόρου του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή (αρ.103 παρ.9 Σ.) με σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ πολιτών και Διοίκησης, την προστασία των δικαιωμάτων τους, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.²⁰⁷ Ενδεικτικά, θα καταγράψουμε ορισμένες πρόσφατες ενέργειες του Συ.Π. σχετικά με τις σχέσεις κράτους-πολίτη και ειδικότερα τη λειτουργία της Διοίκησης και την πρόσβαση στα έγγραφα.²⁰⁸

➤ Διαμεσολάβηση Συ.Π. (4/5/2017): Ανάδοχος μελέτης δημόσιου έργου ζήτησε τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας συγκεκριμένων διαδικαστικών σταδίων που ακολούθησαν την αναδοχή. Στη συνέχεια, ο ανάδοχος ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου γιατί το αίτημά του για χορήγηση αντιγράφου του ελέγχου, που τελικά διενεργήθηκε, απορρίφθηκε από την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Οικονομικών, με την αιτιολογία ότι η μελέτη είναι «εμπιστευτική» και ως εκ τούτου δεν νομιμοποιείται να λάβει γνώση. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες να αμφισβητήσουν την διοικητική ενέργεια που τους αφορά. Επίσης, υπογράμμισε ότι το δικαίωμα αυτό αντιστοιχεί σε υποχρέωση της διοίκησης, η οποία οφείλει να διευκολύνει την άσκησή του και μόνο με την επίκληση ρητής διάταξης νόμου μπορεί να αρνείται την ικανοποίησή του. Στην προκειμένη περίπτωση, η άρνηση της υπηρεσίας ήταν ανατιολόγητη, καθώς δεν αναφέρονταν σε συγκεκριμένες διατάξεις που θα δικαιολογούσαν την απόρριψη του αιτήματος του αναδόχου. Τέλος, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι ο ανάδοχος σαφώς νομιμοποιούνταν να λάβει γνώση του περιεχομένου της έκθεσης ελέγχου. Οι προτάσεις της Αρχής έγιναν αποδεκτές και ο ενδιαφερόμενος έλαβε πλήρες αντίγραφο της επίμαχης έκθεσης ελέγχου.

➤ Πόρισμα (14/7/2001): Ο Συνήγορος του Πολίτη κατόπιν αναφοράς πολίτη σχετικά με την μη χορήγηση από την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς εγγράφων που τον αφορούν, διερεύνησε την υπόθεση και ζήτησε από την υπηρεσία να του χορηγήσει ακριβή αντίγραφα εγγράφων που τον αφορούν. Παρά την ύπαρξη Εισαγγελικής παραγγελίας η υπηρεσία αρνήθηκε. Επισημάνθηκε προς την Γ.Γ.Ν.Γ. η σοβαρότητα του θέματος της μη παράδοσης των εγγράφων, παρά το γεγονός ότι υπήρχε προς τούτο και παραγγελία του Εισαγγελέα Αθηνών, καθόσον αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις κείμενες διατάξεις (Ν.2690/99).

²⁰⁷ Βλ. αρ.1 Ν.3094/2003 περί αποστολής Συνηγόρου του Πολίτη (ή ιδρυτικό νόμο Ν.2477/1997)

²⁰⁸ Πηγή των θεμάτων του Συ.Π. www.synigoros.gr

➤ Ειδική Έκθεση 2013 (8-10-2013): Άξια αναφοράς είναι και η ειδική έκθεση του Συ.Π. στην οποία καταγράφονται διαπιστώσεις και προτάσεις απλούστευσης της διοικητικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, προτάθηκε « να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999) σε φορείς του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ κ.λπ.). Επίσης, να συστηματοποιηθούν και να κωδικοποιηθούν οι διατάξεις περί πρόσβασης σε έγγραφα και πληροφορίες φορέων του δημοσίου τομέα, να ενεργοποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο περί περαιτέρω χρήσης πληροφοριών του δημοσίου τομέα και να εκδοθεί ο «Κώδικας πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα», να συστηματοποιηθεί και να αποσαφηνιστεί το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις προθεσμίες διεκπεραίωσης υποθέσεων πολιτών από τη Διοίκηση, καθώς και να προβλεφθεί σύστημα επίσπευσης της διαδικασίας αποδοχής γνωμοδοτήσεων ΝΣΚ από τα αρμόδια όργανα».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. Παρουσίαση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών στοιχείων

Όπως παρουσιάστηκε, το νέο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της πληροφόρησης του άρθρου 5Α Συντ. και το συνακόλουθο δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα του άρθρου 10 παρ.3 Συντ. αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής διαβίωσης σε μία «ανοιχτή Κοινωνία», όπως η σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας. Ταυτόχρονα, σε αυτή την Κοινωνία η τεχνολογική σύγκλιση της πληροφορικής, των τηλεπικοινωνιών και των μέσων μαζικής ενημέρωσης μετασχηματίζει μαζικά τις τρέχουσες κοινωνικές και προσωπικές μας πρακτικές.²⁰⁹ Συνεπεία της τεχνολογικής έξαρσης, οι καθημερινές δραστηριότητες αποκτούν ηλεκτρονική διάσταση (διδασκαλία, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οικονομικές συναλλαγές κ.ά.), η επικοινωνία επιτυγχάνεται και εξ' αποστάσεως με αποτέλεσμα να βρισκόμαστε σε μία συνεχή λήψη και διάθεση πληροφοριών συνεχώς και αδιαλείπτως αυξανόμενη.

Λόγω της μεταφοράς κάθε είδους πληροφοριακών στοιχείων είναι αναπόφευκτη και η παρουσία προσωπικών δεδομένων ανάμεσά τους. Τα πλεονεκτήματα του τόσο υψηλού τεχνολογικού επιπέδου των κοινωνιών μας είναι αδιαμφισβήτητα. Ωστόσο, όταν στην «άψυχη» τεχνολογία παρεμβάλλεται και ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον, τότε είναι αναπόφευκτη η επέλευση σύγχρονων προβλημάτων που δεν είχαν κάνει αισθητή την εμφάνισή τους. Η διεθνής και εσωτερική έννομη τάξη όφειλε να εναρμονιστεί με την ταχύτατη αυτή εξέλιξη προκειμένου να κατοχυρώσει την προστασία του ατόμου και της κοινωνίας. Ειδικότερα, η κατοχύρωση αυτή αφορά στο επονομαζόμενο *δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης ή πληροφοριακού αυτοκαθορισμού*.²¹⁰ Το εν λόγω δικαίωμα, κατά κρατούσα άποψη, συνδέεται με το γενικότερο δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (ιδιωτικότητας), αποτελεί προέκτασή του, και δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά στην έννομη τάξη.²¹¹

Η εναρμόνιση της ποικιλότητας πληροφόρησης και του δικαιώματος προστασίας των ιδιωτικών στοιχείων του καθενός βασίστηκε σε ένα σύνολο κανόνων που αποτελούν το δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων και θα αναλύσουμε

²⁰⁹ Τάκης Α., Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα, ΝοΒ, τόμος 50, 2002, σελ:28-29

²¹⁰ Τάκης Α., Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα, ό.π., σελ:38 «Η έννοια της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης προέρχεται από τη νομολογία του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου (BverGE 65,1)».

²¹¹ Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Α', εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991, σελ:1144

σε αυτό το μέρος του εκπονήματος.

2. Το διεθνές και ενωσιακό υπόβαθρο του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών στοιχείων

2.1. Κατοχύρωση από τη διεθνή κοινότητα

➤ Το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου έναντι αυθαίρετων επεμβάσεων τρίτων, ιδίως του κράτους, κατοχυρώνεται για πρώτη φορά σε διεθνές νομικό κείμενο το 1948, στο αρ. 12 της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Έπειτα, στην *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* (1950) και στο αρ.8 αυτής κατοχυρώνεται ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.²¹² Λόγω της χρονολογίας θέσπισής της δεν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο προσπαθώντας να εναρμονιστεί με τις σύγχρονες εξελίξεις συνδέει μέσα από τη νομολογία του τα προσωπικά στοιχεία με την απαραβίαστη ιδιωτική ζωή²¹³ και δεν αρκείται μόνο στο να υποχρεώνει τα κράτη να μην προβαίνουν σε ενέργειες παραβίασης των προσωπικών στοιχείων, αλλά και επιβάλλει τη θετική τους υποχρέωση ανάληψης δράσης για τη διασφάλιση αυτών.²¹⁴ Παράλληλα, η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέδωσε ποικίλα ψηφίσματα για τα προσωπικά δεδομένα παραπέμποντας στο αρ. 8 ΕΣΔΑ.²¹⁵

➤ Άξια αναφοράς είναι η *Σύσταση του διεθνούς Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)* του 1980 που παρουσιάζει κατευθυντήριες γραμμές του οργανισμού περί προσωπικών δεδομένων. Ο Οργανισμός, βάσει καταστατικού, αποσκοπεί στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, ωστόσο, όπως αναφέρεται στο προοίμιο της Σύστασης, τα κράτη-μέλη του έχουν κοινό σκοπό την προστασία του ιδιωτικού βίου και των ατομικών ελευθεριών και οι νέες μορφές

---

²¹² Βλ. αρ.8 ΕΣΔΑ: «1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

²¹³ Βλ. ενδ. Υπόθεση I. κατά Φινλανδίας (Αρ. προσφυγής 20511/03), Υπόθεση Κ.Υ. κατά Φινλανδίας (Αρ. προσφυγής 2872/02)

²¹⁴ Βλ. ενδεικτικά Υπόθεση Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 8691/79), Υπόθεση Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 62617/2000), Υπόθεση Leander κατά Σουηδίας (Αρ. προσφυγής 9248/81), Υπόθεση S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 30562/04)

²¹⁵ Βλ. ενδ. Ψήφισμα (73) 22 και Ψήφισμα (74) 29 για την προστασία των φυσικών προσώπων απέναντι στις ηλεκτρονικές τράπεζες στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα αντίστοιχα.

σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των κρατών λόγω της διασυνοριακής ροής προσωπικών δεδομένων προϋποθέτουν τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων. Η Σύσταση περιέχει τέσσερις υποδείξεις προς τα κράτη: α) να ενσωματώσουν στην εσωτερική νομοθεσία τους τις αρχές του παραρτήματος αυτής σχετικά με την προστασία του ιδιωτικού βίου, β) να αποφεύγουν αδικαιολόγητα εμπόδια στη διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων, γ) να συνεργαστούν για την ενσωμάτωση των υποδείξεων αυτών, δ) να συμφωνήσουν σε συγκεκριμένες διαδικασίες συνεργασίας και πληροφόρησης για την εφαρμογή τους.

➤ Το 1981, υπεγράφη από το Συμβούλιο της Ευρώπης η *Σύμβαση 108 – Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, η μοναδική έως και σήμερα νομικά δεσμευτική διεθνής πράξη σε αυτόν τομέα. Η εν λόγω Σύμβαση βρίσκει εφαρμογή σε κάθε επεξεργασία δεδομένων από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και προστατεύει το άτομο από καταχρηστικές ενέργειες κατά τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και, ταυτόχρονα, επιδιώκει να ρυθμίσει τη διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων. Παράλληλα, η Σύμβαση απαγορεύει την επεξεργασία ευαίσθητων στοιχείων (υγεία, θρησκεία, ποινικό μητρώο). Περιορισμός στο «προσωπικό» δικαίωμα τίθεται μόνο σε περίπτωση υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Όλα τα κράτη-μέλη έχουν κυρώσει τη Σύμβαση 108. Επιπλέον, θεσπίστηκε Πρόσθετο Πρωτόκολλο (181) για την πρόβλεψη μετάδοσης δεδομένων με μη συμβαλλόμενες, « τρίτες » χώρες.

2.2. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

➤ Η κύρια νομική πράξη της Ένωσης στον τομέα της προστασίας των δεδομένων είναι η *Οδηγία 95/46/EK* του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Το 1995, τα κράτη μέλη είχαν ήδη θεσπίσει εσωτερική νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα, και σκοπός της Οδηγίας ήταν η σύμπλευση των διαφόρων νομοθεσιών και να καταστήσει το δικαίωμα προστασίας ισοδύναμο σε όλα τα κράτη-μέλη. Όπως διατύπωσε το ΔΕΕ, αυτό δεν σημαίνει να αποδυναμωθεί το έκαστο εθνικό δίκαιο αλλά να φτάσει το κοινό ενωσιακό δίκαιο σε υψηλό επίπεδο.²¹⁶ Ειδικότερα, η Οδηγία αποσκοπεί στη διεύρυνση των αρχών της Σύμβασης 108 που διέπουν την προστασία της ιδιωτικότητας (άλλωστε τα τότε κράτη-μέλη της ΕΕ είχαν προσχωρήσει και στη

---

²¹⁶ Βλ. σχετικά Υπόθεση C-468/10 και C-469/10, *Asociacion Nacional de Establecimientos Financieros de Credito (ASNEF) και Federacion de Comercio Electronico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administracion del Estado*.

Σύμβαση).

Παρά τη δεσμευτικότητα που παρουσιάζει η Οδηγία, τα κράτη-μέλη είχαν την ευχέρεια να καθορίσουν τους τρόπους επίτευξης των γενικών κατευθύνσεων της. Αναλυτικότερα: α) να προσδιορίζουν τους γενικούς όρους επεξεργασίας των δεδομένων, προκειμένου να βελτιώσουν την παρεχόμενη προστασία, β) να καθορίζουν τη νομική φύση του υπευθύνου επεξεργασίας, γ) να καθορίζουν προϋποθέσεις και όρους περιορισμού του δικαιώματος πρόσβασης και ενημέρωσης σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα, δ) να καθορίζουν τα κατάλληλα μέτρα τόσο κατά τον σχεδιασμό των τεχνικών επεξεργασίας όσο και κατά την εκτέλεση της οδηγίας, ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των δεδομένων, ε) να συστήσουν τα κράτη-μέλη ανεξάρτητες αρχές ελέγχου, οι οποίες θα έχουν εξουσία διεξαγωγής έρευνας ή παρέμβασης επί ατομικών προσφυγών και ικανότητα δικαστικής παράστασης.

Η Οδηγία βρίσκει εφαρμογή, πέραν των 28 κρατών-μελών, και σε μη κράτη-μέλη της ΕΕ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία). Το ΔΕΕ είναι αρμόδιο να αποφαινείται κατά πόσο το κράτος μέλος τηρεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από την Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και να εκδίδει αποφάσεις επί προδικαστικών ερωτημάτων σχετικά με την εγκυρότητα και την ερμηνεία της Οδηγίας, προκειμένου να διασφαλίζει την ουσιαστική και ενιαία εφαρμογή της στα κράτη μέλη. Σημαντική εξαίρεση από την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων συνιστά η λεγόμενη «εξαίρεση για την οικιακή δραστηριότητα», δηλαδή η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από ιδιώτη για αποκλειστικά προσωπικούς ή οικιακούς σκοπούς, καθώς θεωρείται ότι εντάσσεται στις ελευθερίες του ατόμου.²¹⁷

➤ Πέραν της παραπάνω Οδηγίας που απευθύνεται στα κράτη, κρίθηκε αναγκαία και η θέσπιση του *Κανονισμού (ΕΚ) 45/2001* προκειμένου να διασφαλισθεί η προστασία των προσωπικών δεδομένων και από την επεξεργασία των οργάνων και οργανισμών της ΕΕ. Επιπλέον, καθορίστηκε και η ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών από τα θεσμικά όργανα.

➤ Επιπρόσθετα, προκειμένου να διασαφηνιστούν λεπτομέρειες σχετικά με

---

²¹⁷ Βλ. αρ.3 παρ.2 β' της Οδηγίας 95/46/ΕΚ: «Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: α) η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως οι δραστηριότητες που προβλέπονται στις διατάξεις των τίτλων V και VI της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και, εν πάση περιπτώσει, στην επεξεργασία δεδομένων που αφορά τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, την ασφάλεια του κράτους (συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής ευημερίας του, εφόσον η επεξεργασία αυτή συνδέεται με θέματα ασφάλειας του κράτους) και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου, β) η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων.»

την προστασία προσωπικών στοιχείων, εκδόθηκαν και η *Οδηγία 2002/58/EK*, σχετικά με την επεξεργασία τους και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και η *Οδηγία 2006/24/EK* για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών, και για την τροποποίηση της προηγούμενης Οδηγίας.

➤ Στη συνέχεια, για την προάσπιση και των ατομικών θεμελιωδών δικαιωμάτων που μέχρι τότε δεν είχαν κατοχυρωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπεγράφη το 2000 ο *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ο Χάρτης αρχικά αποτέλεσε πολιτικό έγγραφο, όμως από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας (2009) κατέστη νομικά δεσμευτικός, ως πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο. Κατοχυρώθηκε ρητά στο άρθρο 7 ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής καθώς και στο άρθρο 8 το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων.²¹⁸ Αναλυτικά, στην παρ.1 του αρ.8 ορίζεται ρητά το δικαίωμα προστασίας δεδομένων, στην παρ.2 αναφέρονται οι βασικές αρχές προστασίας δεδομένων και στην παρ.3 υποδεικνύεται μία ανεξάρτητη αρχή για τον έλεγχο της εφαρμογής των αρχών αυτών.

➤ Στις μέρες μας, λόγω του επικρατούντος νομικού πλουραλισμού εντός μίας ομάδας κρατών διαφορετικής νοοτροπίας (της Ε.Ε.), διατυπώνονται πλήθος απόψεων για το ίδιο ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Δι' αυτό κρίθηκε σκόπιμη η θέσπιση του νέου *Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679*, γνωστού ως «*Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)*» (27-4-2016). Ο Κανονισμός αυτός αποσκοπεί στην προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων τους και στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να ελέγχουν καλύτερα τα προσωπικά τους στοιχεία, εκσυγχρονίζει και ενοποιεί τους κανόνες που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να μειώσουν τη γραφειοκρατία και να επωφεληθούν από τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Ειδικότερα, ενισχύονται υφιστάμενα δικαιώματα των πολιτών, προβλέπεται ευκολότερη πρόσβαση στα δεδομένα τους, νέο δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων, σαφέστερο δικαίωμα διαγραφής («δικαίωμα στη λήθη»

---

²¹⁸ Βλ. αρ. 7 ΧΘΔΕΕ: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»

Αρ. 8 ΧΘΔΕΕ: «1.Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. 2.Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους. 3.Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.»

όταν ένα άτομο δεν επιθυμεί πλέον την επεξεργασία των δεδομένων του και δεν υπάρχει νόμιμος λόγος για τη διατήρησή τους, τα δεδομένα θα διαγράφονται), δικαίωμα να γνωρίζουν πότε τα προσωπικά τους δεδομένα έχουν διαρρεύσει λόγω παραβίασης ασφαλείας ενός ιστοτόπου κ.ά. Ο νέος Κανονισμός θα τεθεί σε εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018 και θα υποστεί επαναξιολόγηση έως το 2020 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.²¹⁹

➤ Παράλληλα, στις 27 Απρ 2016 εκδόθηκε και η συναφής *Οδηγία 2016/680* για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

3. Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος

Στο Σύνταγμα του 1975 (έως και την αναθεώρηση του 1986) δεν υπήρχε κάποια συγκεκριμένη διάταξη που να προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα από την ηλεκτρονική επεξεργασία. Όπως έγινε σε διεθνές επίπεδο έτσι και στο εσωτερικό δίκαιο το κενό αυτό καλυπτόταν πλήρως μέσα από τη συνταγματική κατοχύρωση της αξίας του ανθρώπου (αρ. 2 Συντ.), της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (αρ. 5 Συντ.), του απαραβίαστου του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου (αρ. 9 Συντ.) και του απορρήτου των επικοινωνιών (αρ.19 Σ.). Το δικαίωμα προστασίας δεδομένων ήταν εξαρτώμενο από άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και συναγόταν εμμέσως από αυτά. Χαρακτηριστική είναι η απόφαση *ΣτΕ 3345/2002* στην οποία διασυνδέεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων με την προσβολή της ανθρώπινης αξίας και του ιδιωτικού βίου και οι περιορισμοί που τίθενται από τον ν.2472/1997 (νόμος προσωπικών δεδομένων) πηγάζουν από τα άρθρα 2 και 9 Συντ. Επιπρόσθετα, αξιοσημείωτη είναι και η Εισηγητική Έκθεση ν. 2472/1997 αρ. 2 παρ.3: «... για τον κοινό νομοθέτη, η θέσπιση ειδικών κανόνων για την συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απλή ευχέρεια. Ειδικά στην Ελλάδα, αυτό συνιστά υποχρέωση του νομοθέτη κατά τις διατάξεις του άρθρου 9 αλλά και των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 19 του Συντάγματος, οι οποίες ανάγουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, προστατεύουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και διασφαλίζουν την ιδιωτική και την οικογενειακή του ζωή, καθώς και το απόρρητο των επικοινωνιών του.»

---

²¹⁹ Βλ. σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content>

3.1. Το άρθρο 9Α του Συντάγματος

Κρίσιμο σημείο για το εθνικό δίκαιο προστασίας των προσωπικών στοιχείων αποτέλεσε η συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Θεσπίστηκε ρητά στο άρθρο 9Α του Συντάγματος²²⁰ το ατομικό δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης ή του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού ή αυτοπροσδιορισμού. Το εθνικό πανηγυρικό κείμενο παρέχει πλέον εγγυήσεις στον πολίτη σχετικά με την συλλογή, επεξεργασία και χρήση δεδομένων από τρίτους και του δίνει τη δυνατότητα να αποφασίζει ο ίδιος για τα προσωπικά του στοιχεία. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί η εν λόγω προστασία να καταργηθεί χωρίς την αντικατάστασή της με ισοδύναμη, δημιουργώντας νομικό κεντημένο.²²¹

Η «πληροφοριακή αυτοδιάθεση» του α' εδαφίου έγκειται στο δικαίωμα του ατόμου στην πληροφορία και την παροχή εξουσίας να αποφασίζει το ίδιο σχετικά με την χρήση των προσωπικών πληροφοριών, που αναφέρονται σε αυτό.²²² Πρόκειται για ένα αμυντικό δικαίωμα αυτοκαθορισμού έναντι των κινδύνων που εγκυμονεί η τεχνολογία της πληροφορικής.²²³ Με την κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης και της αντίστοιχης οριοθέτησής του επιτυγχάνεται, όπως τονίζει ο *Ξ. Κοντιάδης*, ένα ολοκληρωμένο σύστημα συνταγματικών διατάξεων, που συγκροτεί ένα νέο δικαϊκό κλάδο με σχετική αυτοτέλεια.²²⁴ Η «προσωπική» προστασία τελειούται με την προσθήκη του β' εδαφίου, σχετικά με την πρόβλεψη μίας ανεξάρτητης αρχής υπεύθυνης για την εφαρμογή του νόμου. Η Αρχή αυτή καθορίζεται «όπως νόμος ορίζει» και όχι αποκλειστικά βάσει Συντάγματος και περιβάλλεται από το αρ. 101Α Σ. σχετικά με τις ανεξάρτητες αρχές.

Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι με το άρθρο 9Α Σ. δημιουργήθηκε ένα νέο δικαίωμα και αυτό διότι το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία προσωπικών δεδομένων συμπίπτουν εν μέρει αλλά δεν ταυτίζονται. Ωστόσο, η κρατούσα άποψη επισημαίνει ότι δεν πρόκειται για διακεκριμένο δικαίωμα μιας και σε αυτή τη διάταξη διατυπώθηκαν ρητά προγενέστερες διεθνείς και εθνικές νομικές

²²⁰ Βλ. αρ. 9Α Σ.: «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.»

²²¹ Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ:199-210

²²² Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α., Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σελ:165, επίσης Δετσαρίδης Χρ., ό.π., σελ:24

²²³ Κοντιάδης Ξ., Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ:207 επ. Επίσης, Γέροντας Α., Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, Το Σ 1997, σελ:849 επ.

²²⁴ Κοντιάδης Ξ., ό.π., σελ: 210

ρυθμίσεις περί προσωπικών στοιχείων, όπως η Σύμβαση 108/1981 και η Οδηγία 95/46/ΕΚ που εισήγαγε τον Ν.2472/97. Στην ουσία, δεν πρόκειται για θέσπιση αλλά για τυποποίηση του δικαιώματος προστασίας δεδομένων, όπως είχε διαμορφωθεί στην εθνική και διεθνή νομοθεσία και νομολογία, και τώρα πλέον απέκτησε συνταγματική ισχύ.²²⁵

Παράλληλα, το πεδίο εφαρμογής του αρ. 9Α Σ. είναι ευρύτερο του αρ.9 Σ. καθώς δεν περιορίζεται στην ρύθμιση του ιδιωτικού βίου αλλά ρυθμίζει τη συλλογή και επεξεργασία κάθε είδους δεδομένων που αφορούν σε ένα πρόσωπο. Το νέο άρθρο συνετέλεσε στην αποσαφήνιση των εννοιών «ιδιωτικός βίος» και «προσωπικά δεδομένα». Πλήθος προσωπικών δεδομένων μπορεί να αφορά ταυτόχρονα και την ιδιωτική ζωή, αλλά οι δύο όμως αυτές έννοιες δεν ταυτίζονται σε κάθε περίπτωση, με αποτέλεσμα να μην είναι επιτακτική η ένταξη μιας πληροφορίας στα πλαίσια της ιδιωτικότητας ενός ατόμου προκειμένου να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από τη συνταγματική προστασία του άρθρου 9Α Σ. Σε αυτή την αποσαφήνιση συνέβαλαν και οι υπ' αριθμ. 32/2005 και 53/2000 αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, αναφέροντας ότι η έννοια της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής σύμφωνα και με το αρ.5 παρ.3 ΚΔΔ/σίας είναι ακόμα στενότερη της έννοιας των προσωπικών δεδομένων και, κατά συνέπεια, δεν ταυτίζονται και επίσης δεδομένα που άπτονται της δημόσιας παρουσίας του υποκειμένου συνιστούν μεν προσωπικά δεδομένα, που προστατεύονται από τον ν.2472/1997, δεν αφορούν όμως την ιδιωτική ή οικογενειακή του ζωή.

Φορείς του δικαιώματος του αρ. 9Α Σ. είναι όλοι οι πολίτες της επικράτειας και όχι μόνο οι Έλληνες πολίτες. Επομένως, αναγνωρίζεται προστασία και για τους αλλοδαπούς και οι ανιθαγενείς, του άρθρου μη διακρίνοντος. *Αποδέκτες* του δικαιώματος είναι όλοι οι φορείς δημόσιας εξουσίας και ειδικότερα, το Κράτος και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου στα οποία έχει δοθεί η άδεια δραστηριοποίησης στα πλαίσια της δημόσιας εξουσίας.

4. Η νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος- Νόμος 2472/1997

Το Σύνταγμα με το καινοτόμο άρθρο 9Α Σ. εδ. α' παραπέμπει στον κοινό νομοθέτη σχετικά με τη ρύθμιση του δικαίου προστασίας προσωπικών δεδομένων («όπως νόμος ορίζει»). Η παραπομπή αυτή αναγάγει τον σχετικό Ν.2472/97²²⁶ σε εκτελεστικό συνταγματικό νόμο και η κατάργησή του χωρίς αντικατάσταση καθίσταται

---

²²⁵ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα : η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειες της, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003, σελ: 56 επ

²²⁶ ΦΕΚ 50,τ.Α'/10-4-1997

αδύνατη. Αλλά και κατά τον χρόνο έκδοσης του νόμου και πριν τη θέσπιση του άρθρου 9Α Σ. η ανάγκη θεμελίωσής του ήταν επιτακτική.²²⁷ Ο ν.2472/97 αποτελεί εναρμόνιση της ευρωπαϊκής Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Στόχος του νόμου είναι η προστασία του ατόμου από τους κινδύνους που προκαλούνται από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που το αφορούν, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη ρύθμιση της ροής και της κατανομής των πληροφοριών στο πλαίσιο του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας.²²⁸ Προγενέστερος ήταν ο ν.2068/1992²²⁹ «κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα». Ο εν λόγω νόμος υπέστη διάφορες τροποποιήσεις από τους νόμους: α) Ν.3471/2006 με τίτλο «Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του Ν. 2472/1997», ο οποίος αποτέλεσε ενσωμάτωση της Οδηγίας 2002/58 σχετικά με την «επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών» στην εθνική μας έννομη τάξη, β) Ν.3917/2011 με τίτλο «Διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών, χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημοσίου χώρους και συναφείς διατάξεις», ο οποίος συνιστά ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2006/24, γ) Ν.4225/2014 με το αρ.9 του οποίου ορίζεται ότι η Εθνική Αναλογιστική Αρχή εξαιρείται από τις διατάξεις του ν.2472/97. Τέλος, τα επιμέρους άρθρα έχουν τροποποιηθεί από πολλούς άλλους νόμους.

Ο Ν.2472/97 με τίτλο «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» αποτελείται από ένα σύστημα ουσιαστικών (άρθρα 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13), οργανωτικών (άρθρα 15, 16, 17, 18, 19, 20), διαδικαστικών (άρθρα 6, 7Α, 8 παρ. 2-6, 9, 24, 25, 26), δικονομικών (14, 19 παρ. 9, 21 παρ. 4, 22 παρ. 10-13, 23 παρ.3) και κυρωτικών (άρθρα 21, 22, 23) κανόνων.

²²⁷ Βλ. σχετικά την Εισηγητική Έκθεση ν.2472/1997 αρ.2 παρ.3: «...για τον κοινό νομοθέτη, η θέσπιση ειδικών κανόνων για την συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απλή ευχέρεια. Ειδικά στην Ελλάδα, αυτό συνιστά υποχρέωση του νομοθέτη κατά τις διατάξεις του άρθρου 9 αλλά και των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 19 του Συντάγματος, οι οποίες ανάγουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, προστατεύουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και διασφαλίζουν την ιδιωτική και την οικογενειακή του ζωή, καθώς και το απόρρητο των επικοινωνιών του.»

²²⁸ Ιγγλεζάκης Ι., Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ό.π., σελ:47

²²⁹ ΦΕΚ 118,τ.Α'/9-7-1992

4.1. Το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής του νόμου

Αντικείμενο του νόμου, όπως ορίζεται στο αρ.1 αυτού, είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής.

Όσον αφορά στο *πεδίο εφαρμογής* του νόμου, έγκειται στην κάθε είδους επεξεργασία δεδομένων, υπό τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς του αρ.3 Ν.2472/1997. Ειδικότερα, οι ρυθμίσεις αφορούν στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που λαμβάνει χώρα τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, καθώς δεν προκύπτει κάποια διάκριση συνδυαστικά και με το αρ.2 περ.ζ' ν.2472/97, το οποίο αναφέρεται στον «υπεύθυνο επεξεργασίας» που μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε. Από την διατύπωση του αρ.1 αναδεικνύεται η στενότερη σχέση των προσωπικών δεδομένων με τα στοιχεία του ιδιωτικού βίου, παρότι και τα στοιχεία του δημοσίου βίου, μπορούν επίσης να αποτελέσουν προσωπικά δεδομένα, όπως προκύπτει και από την ενδεικτική απαρίθμηση («ιδίως»). Ο νόμος δεν προέβη σε διαχωρισμό δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, καθώς ακόμη κι αν κριθεί μεγαλύτερη η ένταση του κινδύνου που περικλείει η επεξεργασία από το δημόσιο τομέα, δεν διαφοροποιείται η ουσία της προσβολής του εννόμου αγαθού που επέρχεται. Άλλωστε, όπως αναφέρεται και στην εισηγητική έκθεση του νόμου είναι διαρκώς αυξανόμενοι οι ρυθμοί ηλεκτρονικής επεξεργασίας που διεξάγεται από ιδιωτικές επιχειρήσεις για εμπορικούς και διαφημιστικούς σκοπούς.

4.2. Προσέγγιση των σημαντικότερων ορισμών του Ν.2471/97

➤ Στα εδ. α' και β' του αρ.2 του νόμου γίνεται μία ουσιώδης διάκριση της έννοιας των δεδομένων. Ως **δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα** νοείται «κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων.» Κατά συνέπεια, δεν λογίζονται ως τέτοια συγκεντρωτικά στοιχεία στατιστικής φύσεως από τα οποία δεν μπορούν να προσδιοριστούν τα υποκείμενα των δεδομένων λόγω αοριστίας. Προϋπόθεση για να θεωρηθεί ότι «απειλείται» ένα προσωπικό δεδομένο είναι να αφορά συγκεκριμένο πρόσωπο και να συνάγεται η ταυτότητα αυτού άμεσα ή έμμεσα. Συνεπώς, ένα ανωνυμοποιημένο στοιχείο που έχει αποσυνδεθεί από τον φορέα του δεν συνιστά προσωπικό δεδομένο.²³⁰

➤ Ως **ευαίσθητα δεδομένα** νοούνται «τα δεδομένα που αφορούν στη

---

²³⁰ Αναλυτική παράθεση προσωπικών δεδομένων βλ. στο παράρτημα του Εντύπου 2 της ΑΠΔΠΧ στο παράρτημα του παρόντος (σελ: 100) από το www.dpa.gr

φυλετική ή εθνική προέλευση, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην υγεία, στην κοινωνική πρόνοια και στην ερωτική ζωή, στα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες, καθώς και στη συμμετοχή σε συναφείς με τα ανωτέρω ενώσεις προσώπων». Ειδικά για τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες δύναται να επιτραπεί η δημοσιοποίηση μόνον από την εισαγγελική αρχή για τα αδικήματα που αναφέρονται στο εδάφιο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 με διάταξη του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών ή του Εισαγγελέα Εφετών, εάν η υπόθεση εκκρεμεί στο Εφετείο. Αυτά προστατεύονται αυστηρότερα και στο αρ.7 παρ.1 καθορίζονται λεπτομερώς οι όροι υπό τους οποίους μπορούν να υποστούν επεξεργασία. Οι παραπάνω κατηγορίες αφορούν πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εισαγωγή διακρίσεων ή είναι άκρως προσωπικές. Δικαιοπολιτικό λόγο θέσπισης ειδικής ρύθμισης περί των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων αποτέλεσε η περιφρούρηση της υπόστασης του πυρήνα της προσωπικότητας, δηλαδή της ανθρώπινης αξίας, από τον κίνδυνο δυσμενών διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού ή στιγματισμού που εγκυμονεί η αποκάλυψη ορισμένων κατηγοριών πληροφοριών.²³¹ Για τον χαρακτηρισμό ενός στοιχείου ως «ευαίσθητου» λαμβάνεται υπόψη το περιεχόμενό του, καθώς ο κατάλογος των ευαίσθητων δεδομένων είναι περιοριστικά απαριθμημένος και ως εκ τούτου δεν μπορεί να συμπεριληφθεί σε αυτόν και δεδομένο άλλης κατηγορίας, π.χ. οικονομική κατάσταση (όπως ισχύει σε άλλες χώρες).

Αξιοσημείωτη είναι η τροποποίηση που επέφερε ο Ν.3625/2007 στο αρ.2 περ.β' Ν.2472/97 βάσει του οποίου είναι επιτρεπτή η δημοσιοποίηση στοιχείων περί ποινικής δίωξης/καταδίκης. Ωστόσο, για τη δημοσιοποίηση πρέπει να προηγηθεί στάθμιση του κοινωνικού σκοπού προστασίας του συνόλου και ιδίως των ευάλωτων ομάδων με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Παράλληλα, η διάταξη δημοσιοποίησης από τον αρμόδιο Εισαγγελέα θα πρέπει να είναι ειδικώς και πλήρως αιτιολογημένη και να προσδιορίζει τον τρόπο και χρόνο αυτής.

➤ Ως **υποκείμενο των δεδομένων** ορίζεται το φυσικό πρόσωπο (επομένως όχι το νομικό πρόσωπο)²³² στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, βάσει αριθμού ταυτότητας ή άλλων φυσικών, βιολογικών, ψυχικών στοιχείων.

²³¹ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ό.π., σελ:186

²³² Έχει υποστηριχθεί και η άποψη ότι για την προστασία δεδομένων του νομικού προσώπου μπορούν να κάνουν αίτηση τα φυσικά πρόσωπα που το απαρτίζουν, είτε τα ίδια τα νομικά πρόσωπα κατ'εφαρμογή των αρ. 9Α Σ. και 57,59 ΑΚ με αναλογικά εφαρμογή του νόμου.

➤ Ως **επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** νοείται «κάθε εργασία ή σειρά εργασιών σε προσωπικά δεδομένα που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο [...] ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων, όπως η συλλογή, καταχώριση, διάδοση κ.ά.» Η ενδεικτική και, συνεπώς ευρεία, απαρίθμηση από τον νομοθέτη αναδεικνύει την πρόθεσή του να συμπεριλάβει κάθε είδους εργασία πάνω στα δεδομένα.

➤ **Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** είναι «κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προσιτά με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια.» Ο ορισμός αυτός τροποποιήθηκε με το αρ.18 παρ.2 Ν.3471/2006 (προς εναρμόνιση με την Οδηγία 95/46) και απέκλεισε απλά - μη διαρθρωμένα σύνολα προσωπικών δεδομένων.²³³ Η πρόσβαση σε αυτά πρέπει να γίνεται βάσει ορισμένων κριτηρίων, τα οποία, ωστόσο, δεν προσδιορίζονται στον νόμο. Με άλλα λόγια, σε κάθε περίπτωση που εξετάζεται τυχόν παραβίαση θα πρέπει να ελέγχεται αν για την πρόσβαση χρησιμοποιήθηκαν κριτήρια που την κατέστησαν ευχερέστερη.²³⁴ Εξ' αντιδιαστολής, η απλή αναφορά σε έγγραφο στοιχείων τρίτου προσώπου δεν θεωρείται «η μορφή επεξεργασίας μέσω της οποίας είναι δυνατή η συσχέτιση των δεδομένων ενός αρχείου με δεδομένα αρχείου που τηρούνται από άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας ή από τον ίδιο υπεύθυνο για άλλο σκοπό.» Αυτού του είδους η επεξεργασία έχει ως αποτέλεσμα την αυξανόμενη σύνδεση πληροφοριών και κατ' επέκταση την αύξηση κινδύνων για το δικαίωμα στα προσωπικά στοιχεία.²³⁵ Αντικείμενο της συσχέτισης είναι τουλάχιστον δύο αρχεία, ανεξαρτήτως περιεχομένου, πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να πρόκειται για αρχεία όμοιου περιεχομένου, αρκεί να τηρούνται από διαφορετικούς υπευθύνους ή να εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς.Επομένως, κρίθηκε απαραίτητο να προβλεφθεί αυτοτελώς ποινική κύρωση στο αρ.22 παρ.3 του νόμου.²³⁶

➤ Ο **υπεύθυνος επεξεργασίας** είναι «οποιοσδήποτε καθορίζει το σκοπό

²³³ Βάσει της αιτιολογικής έκθεσης της Οδηγίας 95/46 προβλέπεται ότι η προστασία πρέπει να ισχύει για την αυτοματοποιημένη και για την δια χειρός επεξεργασία δεδομένων, για την τελευταία καλύπτονται μόνο τα αρχεία και όχι οι μη διαρθρωμένοι φάκελοι, ιδίως το περιεχόμενο ενός αρχείου πρέπει να είναι διαρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά κριτήρια.

²³⁴ Για παράδειγμα το αρχείο της εφημερίδας αποτελεί σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαρθρωμένο με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια (τίτλος, ημερομηνία κ.ά.). Βλ. σχετικά τις υπ' αριθμ. 17/2008, 18/2008 αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ.

²³⁵ Τουντόπουλος Β., Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997, ΝοΒ (47) 1997, σελ:1242

²³⁶ Βλ. αρ.22 παρ.3: «Όποιος κατά παράβαση του άρθρου 8 του παρόντος νόμου προβαίνει σε διασύνδεση αρχείων χωρίς να την γνωστοποιήσει στην Αρχή, τιμωρείται με φυλάκιση έως τριών (3) ετών και χρηματική ποινή τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών έως πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών. Όποιος προβαίνει σε διασύνδεση αρχείων χωρίς την άδεια της Αρχής, όπου αυτή απαιτείται ή κατά παράβαση των όρων της άδειας που του έχει χορηγηθεί, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών έως πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών.»

και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός». Πρόκειται για το πρόσωπο που φέρει την κύρια ευθύνη στην περίπτωση παραβίασης του δικαιώματος προστασίας προσωπικών στοιχείων, γι' αυτό και βαρύνεται με ποικίλες υποχρεώσεις για την τήρηση της νομιμότητας των ενεργειών του, και, συνήθως, έχει αντικρουόμενα συμφέροντα και δικαιώματα με το υποκείμενο των δεδομένων. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καθορίζει σωρευτικά τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας, αλλά δεν είναι απαραίτητο να την έχει εκτελέσει κιόλας. Σε περίπτωση που άλλο άτομο καθορίσει τον σκοπό και άλλο τον τρόπο, τότε η ευθύνη επιμερίζεται αναλόγως με τη συμβολή του καθενός στην επεξεργασία δεδομένων.

➤ Ο **εκτελών την επεξεργασία** είναι «οποιοσδήποτε επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός». Πρόκειται δηλαδή γι' αυτόν που διεκπεραιώνει την εργασία που του ανέθεσε ο Υπεύθυνος.²³⁷ Αν ο εκτελών την επεξεργασία παραβαίνει την εντολή του υπευθύνου προβαίνοντας σε ενέργειες πέραν του πλαισίου σκοπών και τρόπων που έχει καθορίσει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, στο μέτρο που και ο ίδιος καθορίζει, έστω και εν μέρει, τους σκοπούς και τους τρόπους επεξεργασίας αποκτά και αυτός την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας, με περαιτέρω επιμερισμό των ευθυνών.

➤ Ο επονομαζόμενος **τρίτος** είναι «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία, ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, εκτός από το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, και τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας». Επομένως, το τρίτο πρόσωπο είναι οποιοσδήποτε εμπλέκεται με την επεξεργασία δεδομένων.

➤ **Αποδέκτης** είναι «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, στον οποίο ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για τρίτο ή όχι». Πρόκειται, δηλαδή, για τον οποιονδήποτε αποδέχεται τα δεδομένα και δεν τα απορρίπτει εν γνώσει του, άμεσα ή έμμεσα, προβαίνοντας και αυτός σε ένα είδος επεξεργασίας.

---

²³⁷ Σύμφωνα με το αρ.10 παρ.4 Ν.2472/97 ορίζει: «Αν η επεξεργασία διεξάγεται για λογαριασμό του υπευθύνου από πρόσωπο μη εξαρτώμενο από αυτόν, η σχετική ανάθεση γίνεται υποχρεωτικά εγγράφως. Η ανάθεση προβλέπει υποχρεωτικά ότι ο ενεργών την επεξεργασία τη διεξάγει μόνο κατ' εντολή του υπευθύνου και ότι οι λοιπές υποχρεώσεις του παρόντος άρθρου βαρύνουν αναλόγως και αυτόν.»

➤ Με την έννοια **συγκατάθεση** αποδίδεται στον νόμο «κάθε ελεύθερη, ρητή, και ειδική δήλωση βούλησης, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρη επιγνώσει, και με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του.» Με τον όρο της συγκατάθεσης η επεξεργασία μπορεί να λάβει νόμιμη υπόσταση, εφόσον δεν αποτελεί προϊόν πλάνης, απάτης, απειλής, ανάγκης ή σχέσης εξάρτησης, και δεν αντίκειται στα χρηστά ήθη. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να είναι σαφής και ρητή.²³⁸ Ακόμη, δεν αναγνωρίζεται αφηρημένη²³⁹ ή μελλοντική συγκατάθεση. Θα πρέπει να έχει προηγηθεί πλήρους και ορισμένη ενημέρωση του υποκειμένου για τον τρόπο, τον σκοπό, τους αποδέκτες της επεξεργασίας και το όνομα του επεξεργαστή-υπευθύνου. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα. Αξιοσημείωτο είναι το αρ.7 παρ.2 Ν.2472/97 που προβλέπει ότι για τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα η συγκατάθεση πρέπει να είναι έγγραφη (κάτι που εξ' αντιδιαστολής δεν ισχύει στα απλά δεδομένα) και να μην αποσπάστηκε παραβιάζοντας το νόμο ή τα χρηστά ήθη. Τέλος, έχει διατυπωθεί ότι η προφορική συγκατάθεση που διαβιβάζεται ηλεκτρονικά αντικατοπτρίζεται με την ηλεκτρονική υπογραφή, ενώ η έγγραφη συγκατάθεση με την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (που κατοχυρώνεται στο Π.Δ. 150/2001).²⁴⁰

➤ Ως **Αρχή** νοείται η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στην οποία αφιερώνεται το κεφάλαιο Δ' του Νόμου.

4.3. Τα χαρακτηριστικά της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων

Στον Ν.2472/97 και στο αρ.4 αυτού θεσπίστηκαν ορισμένες αποκλειστικές αρχές με τις οποίες ο νομοθέτης επιχείρησε να καθορίσει τα πλαίσια νομιμότητας κάθε επεξεργασίας που υφίστανται τα προσωπικά στοιχεία, οι οποίες εάν παραβιαστούν οδηγούν στο παράνομο ακόμη και αν τηρήθηκαν οι λοιπές προϋποθέσεις των παρακάτω άρθρων του νόμου.

²³⁸ Αντίθετα, η Αρχή έχει αναγνωρίσει και την σιωπηρή συγκατάθεση, βλ. σχετικά υπ' αριθμ. 124/2001 και 81/2001 αποφάσεις της.

²³⁹ Βλ. υπ' αριθμ. 38/2002 απόφαση της Αρχής, η οποία έκρινε ότι η αφηρημένη παροχή συγκατάθεσης δεν είναι έγκυρη.

²⁴⁰ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ό.π., σελ:216

➤ Στην παρ.1 εδ. α' ορίζεται η αρχή της νόμιμης και θεμιτής συλλογής, η οποία αποτελεί το πρώτο στάδιο της επεξεργασίας. Η συλλογή πρέπει να διέπεται εξίσου και από τις λοιπές προϋποθέσεις των άρθρων 6, 7, 8 και 9.

➤ Στο εδ. β' προβλέπεται τα δεδομένα να συλλέγονται για ορισμένους σκοπούς και να είναι συναφή με τους σκοπούς αυτούς. Αρχικά, όταν η επεξεργασία γίνεται για αφηρημένο σκοπό αυτή κρίνεται παράνομη. Ο σκοπός θα πρέπει να διατυπώνεται ρητά και το υποκείμενο των δεδομένων να ενημερώνεται προηγουμένως περί αυτού. Παράλληλα, η αρχή αυτή προσιδιάζει, θα λέγαμε, στην αρχή της αναλογικότητας με την καταλληλότητα, αναγκαιότητα και *stricto sensu* αναλογικότητα που πρεσβεύει ως κριτήρια, προκειμένου να αναδειχθεί εάν ένα μέσο είναι νομίμως χρησιμοποιούμενο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Γι' αυτό και η αρχή αυτή είναι καίρια και ο έλεγχός της θα πρέπει να γίνεται πριν την επεξεργασία και σε κάθε περίπτωση.²⁴¹

➤ Στο εδ. γ' αναφέρεται ότι τα στοιχεία προκειμένου να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας θα πρέπει να είναι ακριβή. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είναι αληθή και όχι ψευδή. Παράλληλα, πρέπει να υποβάλλονται σε ενημέρωση, δηλαδή να επικαιροποιούνται εφόσον έχουν υποστεί νεότερες μεταβολές.

➤ Στο εδ. δ' καθορίζεται ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα κατά το οποίο κρίνεται νόμιμη η διατήρηση στοιχείων επεξεργασμένων που αποκαλύπτουν την ταυτότητα του υποκειμένου τους. Επιτρέπεται, λοιπόν, η διατήρηση των δεδομένων μόνο για όσο διάστημα κρίνει η Αρχή, η οποία μετά την παρέλευση του διαστήματος αυτού δύναται, με αιτιολογημένη απόφασή της, να επιτρέψει τη διατήρηση των δεδομένων για ιστορικούς ή στατιστικούς σκοπούς. Η μόνη αρμόδια για τη μεταγενέστερη χρήση στοιχείων είναι η Αρχή, η οποία συνήθως την αδειοδοτεί αφού πρώτα παραγγείλει ανωνυμοποίηση των στοιχείων.²⁴²

4.3.1. Λοιπές προϋποθέσεις νομιμότητας

Σε συνέχεια της έννοιας της *συγκατάθεσης* που αναλύεται παραπάνω (κεφ.4.2.) παρατίθεται η παρ.2 του αρ.5 Ν.2472/97, στην οποία αναγράφονται πέντε περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι δυνατή η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου. Παρότι η ρύθμιση αυτή έχει επικριθεί για την ευρύτητα των εξαιρέσεων της είναι αναγκαία λόγω των καθημερινών

---

²⁴¹ Βλ. σχετικά τις υπ' αριθμ. 83/2001, 82/2002, 144/2001, 510/2000, 9/2003, 39/2004 αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ στο www.dpa.gr

²⁴² Βλ. ενδεικτ. τις υπ' αριθμ. 1319/2000, 46/2004 και 47/2004 αποφάσεις της Αρχής.

συγκρούσεων των συμφερόντων γύρω από την προστασία των δεδομένων.²⁴³ Οι εξαιρέσεις αυτές του άρθρου 5 είναι οι εξής:

α) Όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκείμενο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων, κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο. β) Όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο. γ) Όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεση του. δ) Όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση έργου δημόσιου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή, είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα ε) Όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών.

4.4. Η ρύθμιση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων

Όπως αναφέρθηκε, στο αρ.2 Ν.2472/97 περί ορισμών ο νομοθέτης προβαίνει σε διαχωρισμό της έννοιας «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» σε απλό και ευαίσθητο (στην ουσία, ό,τι δεν συμπεριλαμβάνεται στα απαριθμούμενα ευαίσθητα δεδομένα ανήκει στα απλά). Λόγω της σημασίας των τελευταίων αφιερώθηκε το άρθρο 7 Ν.2472/97 προκειμένου να διευκρινιστούν σημεία για την επεξεργασία τους.

Αναλυτικότερα, η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων γενικά απαγορεύεται (παρ.1). Εντούτοις, επιτρέπεται αποκλειστικά βάσει ορισμένων εξαιρέσεων της παρ.2 του αρ.7 έτσι ώστε να μην παραβιάζεται ο πυρήνας κανενός άλλου δικαιώματος. Υποχρεωτική αναμφισβήτητα είναι η προηγούμενη *άδεια της Αρχής* προκειμένου να επιτραπεί η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου και εφόσον συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

«α) Το υποκείμενο έδωσε τη γραπτή συγκατάθεσή του (εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη ή

---

²⁴³ *Ιγγλεζάκης Ι., Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ό.π., σελ:72*

νόμος ορίζει ότι η συγκατάθεση δεν αίρει την απαγόρευση). β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου ή προβλεπόμενου από το νόμο συμφέροντος τρίτου, εάν το υποκείμενο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του. γ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου. δ) Η επεξεργασία αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ'επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας. ε) Η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε αα) για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε ββ) για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας είτε γγ) για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας είτε δδ) για την άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών. στ) Η επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται. ζ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.»

Συνακόλουθα, η άδεια της Αρχής πρέπει να περιέχει τα πλήρη στοιχεία του υπευθύνου (βλ. αρ.7 παρ.5) και έχει ορισμένη ισχύ ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο εκδόθηκε, και υπάρχει η δυνατότητα ανανέωσής της.

Ο νομοθέτης, ωστόσο, προέβλεψε περιπτώσεις στις οποίες έκρινε ότι δεν χρήζουν απόλυτης αντιμετώπισης και καθιέρωσε *απαλλαγή* του υπευθύνου επεξεργασίας από την υποχρέωση γνωστοποίησης του αρ.6 και λήψης άδειας του αρ.7 Ν.2472/97 όταν:

«α) Όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται αποκλειστικά για σκοπούς που συνδέονται άμεσα με σχέση εργασίας ή έργου ή με παροχή υπηρεσιών στο δημόσιο τομέα και είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης που επιβάλλει ο νόμος (...)
β) Όταν η επεξεργασία αφορά πελάτες ή προμηθευτές, εφόσον τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης τα δικαστήρια και οι δημόσιες αρχές δεν λογίζονται ως τρίτοι, εφόσον τη διαβίβαση ή κοινοποίηση επιβάλλει νόμος ή δικαστική απόφαση(...).
γ) Όταν η

επεξεργασία γίνεται από σωματεία, εταιρείες, ενώσεις προσώπων και πολιτικά κόμματα και αφορά δεδομένα των μελών ή εταιρειών τους, εφόσον αυτοί έχουν δώσει την συγκατάθεσή τους και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους(...). δ) Όταν η επεξεργασία αφορά δεδομένα υγείας και γίνεται από ιατρούς ή άλλα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεσμεύεται από το ιατρικό απόρρητο ή άλλο απόρρητο που προβλέπει νόμος ή κώδικας δεοντολογίας και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους(...). ε) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικηγόρους, συμβολαιογράφους, άμισθους υποθηκοφύλακες και δικαστικούς επιμελητές ή εταιρείες των προσώπων αυτών και αφορά στην παροχή νομικών υπηρεσιών προς πελάτες τους, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας και τα μέλη των εταιρειών δεσμεύονται από υποχρέωση απορρήτου που προβλέπει νόμος και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους, εκτός από τις περιπτώσεις που αυτό είναι αναγκαίο και συνδέεται άμεσα με την εκπλήρωση εντολής του πελάτη. στ) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικαστικές αρχές ή υπηρεσίες εκτός από τις λοιπές αρχές του εδαφίου β΄ της παραγράφου 2 του άρθρου 3 στο πλαίσιο απονομής της δικαιοσύνης ή για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας τους.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

1. Η προβληματική συνύπαρξης των δύο δικαιωμάτων στην πράξη

Μετά την παρουσίαση του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία στο α' μέρος του παρόντος εκπονήματος και του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων στο β' μέρος, κρίνεται αναγκαίο να αναλυθεί η προβληματική της σχέσης των δύο αυτών δικαιωμάτων. Λόγω της ύπαρξης δύο νομοθετικών ρυθμίσεων ίσης ισχύος, από τη μία του αρ.5 ΚΔΔ/σίας για την πρόσβαση στα έγγραφα και από την άλλη του ν.2472/97 για τα προσωπικά δεδομένα, επικρατεί σύγχυση ως προς το αν αυτές συνυπάρχουν ή συγκρούονται, εάν δηλαδή είναι σύννομη η πρόσβαση σε στοιχεία που περιέχουν προσωπικά δεδομένα. Από τη μία πλευρά, λοιπόν, έχουμε την προστασία των προσωπικών δεδομένων- την πληροφοριακή αυτοδιάθεση του ατόμου, από την άλλη, έχουμε τη διαφάνεια, την πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία. Λόγω της διαφορετικής και αυτόνομης ρύθμισης των δύο δικαιωμάτων εμφανίζεται μία φαινομενική συγκρουσιακή κατάσταση, η οποία εντούτοις δεν είναι πραγματική.

Σκοπός του νομοθέτη του ν.2472/97, όπως αναδεικνύεται στο αρ.1 αυτού, είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προσώπων. Όπως, λοιπόν, προκύπτει ξεκάθαρα από το γράμμα του νόμου, σκοπός δεν είναι η απαγόρευση της κυκλοφορίας και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, αλλά η, υπό προϋποθέσεις, επεξεργασία αυτών μέσω της θέσπισης κανόνων προς αποφυγή αυθαιρεσιών εκ μέρους τρίτων. Παράλληλα, ο εν λόγω σκοπός προκύπτει και από το αρ.4 που αναφέρεται στους κανόνες νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων. Επιπρόσθετα, η πληροφοριακή αυτοδιάθεση όπως και το δικαίωμα πρόσβασης ανήκουν στα δικαιώματα προστασίας ανάπτυξης κοινωνικής προσωπικότητας. Συνεπώς, πρόκειται για συμπληρωματική και όχι συγκρουσιακή σχέση.

Σημείο τομής της προβληματικής αυτής αποτελεί η έννοια των προσωπικών δεδομένων η οποία συμπίπτει μεν αλλά δεν ταυτίζεται με την έννοια της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Η τελευταία είναι στενότερη των προσωπικών δεδομένων καθώς σε αυτά συμπεριλαμβάνεται εκτός από την ιδιωτική και η δημόσια ζωή του ατόμου που επίσης χρήζει προστασίας (π.χ. η επαγγελματική δραστηριότητα). Στην πράξη τα προσωπικά δεδομένα τείνουν να συνδέονται περισσότερο με τον ιδιωτικό βίο, αλλά σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποβαθμίζεται η προστασία του δημόσιου βίου. Παράλληλα, δεν είναι δυνατόν η πρόσβαση σε έγγραφο που περιέχει προσωπικά

στοιχεία να παρεκκλίνει από το ρυθμιστικό πεδίο του Ν.2472/97. Κατά συνέπεια, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται καθημερινά στην διοικητική πρακτική. Τι εφαρμόζεται στην περίπτωση που ζητείται πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα; Θα πρέπει να γίνει διάκριση σε απλά και ευαίσθητα έτσι ώστε να κριθεί εάν περιλαμβάνονται στον περιορισμό του αρ.5 παρ.3 ΚΔΔ/σίας περί ιδιωτικής ζωής, και συνεπώς η Διοίκηση δεσμεύεται να παρέχει πρόσβαση σε αυτά όταν τηρούνται στο αρχείο της; Επιπλέον, σε τί βαθμό είναι απόλυτος ο περιορισμός πρόσβασης σε δεδομένα ιδιωτικού βίου που αφορούν στο ίδιο το υποκείμενο; Σε ποιο σημείο φτάνουμε στην παραβίαση του δικαιώματος προστασίας δεδομένων έναντι της πρόσβασης; Δόκιμο είναι να γίνει διάκριση στις δύο ακόλουθες περιπτώσεις:

1.1. Η πρόσβαση σε έγγραφα του ίδιου του υποκειμένου

Στην περίπτωση που το ίδιο υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων ζητάει πρόσβαση σε έγγραφο του δεν μπορεί να γίνει λόγος για σύγκρουση δικαιωμάτων, καθώς δεν πρόκειται για παραβίαση των προσωπικών στοιχείων από κάποιον τρίτο. Εφαρμογή βρίσκει εδώ, πέραν του αρ.5 ΚΔΔ/σίας, το άρθρο 12 Ν.2472/97²⁴⁴ που τιτλοφορείται ως «Δικαίωμα πρόσβασης». Πλέον σημαντική είναι η παρ.2 περ.α' αυτού που καθορίζει πως το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να λαμβάνει όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

Αναλυτικότερα, το άρθρο 5 ΚΔΔ/σίας κατοχυρώνει το αόριστο δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα με τη γενική προθεσμία των είκοσι (20) ημερών για απάντηση της Διοίκησης. Από την άλλη, το αρ.12 ν.2472/97 προβλέπει το ειδικότερο δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα με προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών για τον υπεύθυνο επεξεργασίας να απαντήσει. Επομένως, ως ειδικό το άρθρο 12 υπερισχύει του άρθρου 5. Σχετική είναι και η υπ'

---

²⁴⁴ Βλ. αρ.12 παρ.1,2 : «1. Καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως. 2. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή, τις ακόλουθες πληροφορίες: α) Όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους. β) Τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών. γ) Την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του. δ) Τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας. Το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκείται από το υποκείμενο των δεδομένων και με τη συνδρομή ειδικού. ε) κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή τη δέσμευση (κλειδωμα) των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ιδίως λόγω του ελλιπούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων, και στ) την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν ανακοινωθεί τα δεδομένα, κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή δέσμευσης (κλειδώματος) που διενεργείται σύμφωνα με την περίπτωση ε, εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες.»

αριθμ. 2139/1993 ΣΤΕ²⁴⁵ (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) στην οποία αναφέρεται: «οι ενδιαφερόμενοι κατ' εφαρμογή των παρ. 1 και 2 του άρθρου 16 του ν. 1599/1986, έχουν το δικαίωμα, με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παρ. 3 του ίδιου άρθρου, να λαμβάνουν γνώση των ατομικών τους φακέλων πολιτικών φρονημάτων είτε με επιτόπια μελέτη είτε με την χορήγηση αντιγράφων.» και «(...) ενόψει των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ, τα οποία προστατεύουν την αξία του ανθρώπου και το δικαίωμά του να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, δεν έχει την έννοια ότι παρέχει εξουσιοδότηση να απαγορευθεί κανονιστικώς η πρόσβαση στους ατομικούς φακέλους πολιτικών φρονημάτων στους ενδιαφερομένους, στα πρόσωπα, δηλαδή, στα οποία αναφέρονται οι φάκελοι αυτοί.» Όπως συμπεραίνεται από τη νομολογία σε συνδυασμό με το αρ.12 ν.2472/97 η ικανοποίηση του ιδίου του υποκειμένου σε έγγραφό του είναι υποχρεωτική. Ακόμη και η παρ.3 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας περιορίζεται, όταν πρόκειται για το ίδιο το υποκείμενο και όχι για «τρίτο», όπως ορίζει η διάταξη. Η διακριτική, λοιπόν, ευχέρεια της Διοικήσεως να απαγορεύσει την πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα για λόγους προστασίας του απορρήτου των συζητήσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ή λόγω έρευνας δικαστικών/ διοικητικών/ αστυνομικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης, καθίσταται δέσμια αρμοδιότητα ικανοποίησης του εν λόγω αιτήματος. Με τον τρόπο αυτό κάμπτεται ο χαρακτήρας του απορρήτου σε ορισμένες περιπτώσεις.

Παράλληλα, η υπ' αριθμ. 193/2003 γνωμοδότηση του ΝΣΚ έκρινε ότι ακόμα και το φορολογικό απόρρητο του ιδίου του υποκειμένου δεν μπορεί αντιπαχθεί κατά αυτού αλλά μόνο υπέρ του. Ακόμη, στην υπ' αριθμ. 566/2004 ΝΣΚ κρίθηκε ότι το στρατιωτικό Φύλλο Ενημέρωσης Εισηγήσεων (ΦΕΕ) παρότι χαρακτηρίζεται με βαθμό ασφαλείας, επιτρέπεται η χορήγησή του εφόσον αναφέρεται στην προσωπική ή υπηρεσιακή κατάσταση του αιτούντος διότι οι διατάξεις περί απορρήτου, ερμηνευόμενες με βάση τα αρ.2, 5, 5Α, 10 και 20 Συντ., δεν αποκλείουν την ικανοποίηση του αιτήματος χορήγησης.

Συν τοις άλλοις, η Αρχή έκρινε ότι η διάταξη του αρ.12 ν.2472/97 εφαρμόζεται οπωσδήποτε όταν πρόκειται για δικαίωμα πληροφόρησης του ιδίου του υποκειμένου πάνω σε δικά του δεδομένα. Επίσης, η Αρχή αποδέχθηκε την δυνατότητα πρόσβασης των υποψηφίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή των υποψηφίων

---

²⁴⁵ Βλ. ΣΤΕ 1116/2009. Επίσης, ΣΤΕ 3130/2000, η οποία με βάση τη διάταξη του άρθρου 12 Ν. 2472/1997, έκανε δεκτό το αίτημα Αρεοπαγίτη, ο οποίος παραλήφθηκε από τις επιλογές των αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου, να έχει πρόσβαση στα αποσπάσματα των σχετικών πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου, δηλαδή έναν κατεχοχόν απόρρητο κλάδο, στο μέτρο που περιέχονται σε αυτά προσωπικά δεδομένα που το αφορούν.

στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ στα γραπτά δοκίμιά τους, αίροντας την διαφάνεια σε αυτόν τον τομέα, κρίνοντας ότι οι διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ καθιερώνουν πλήρες δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του και το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στη δυνατότητα επιτόπιας μελέτης, αλλά, αντιθέτως, υπάρχει υποχρέωση χορήγησης και αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων, εφόσον τούτο ζητηθεί από τον υποψήφιο.²⁴⁶

Με βάση τη μέχρι τώρα ανάλυση θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε ένα πρώτο συμπέρασμα ότι όταν τα δημόσια έγγραφα στα οποία ζητείται πρόσβαση περιέχουν προσωπικά δεδομένα του ίδιου του αιτούντος(απλά ή ευαίσθητα), δηλαδή του υποκειμένου των δεδομένων κατά την ορολογία του νόμου 2472/1997, τότε το δικαίωμα πρόσβασης είναι αδιαμφισβήτητο και απόλυτο με βάση το άρθρο 12 του νόμου περί προσωπικών δεδομένων. Εντούτοις, το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 Ν. 2472/1997, οριοθετείται και από τον ίδιο το νόμο, στο άρθρο 24 παρ. 5 αυτού, σύμφωνα με το οποίο οι διατάξεις του άρθρου 12, δεν εφαρμόζονται στο ποινικό μητρώο και στα υπηρεσιακά αρχεία που τηρούνται από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης και στο πλαίσιο της λειτουργίας της, αλλά και από το αρ. 5 παρ.5 ΚΔΔ/σίας, σύμφωνα με την οποία η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα τελεί υπό την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

1.2. Η πρόσβαση σε έγγραφα με προσωπικά δεδομένα τρίτου

Όταν ζητείται πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου (όπως ο «τρίτος» ορίζεται στο αρ.2 θ' ν.2472/97), τότε η ως άνω ανάλυση διαφοροποιείται, καθώς εδώ υφίσταται σύγκρουση και όχι σύμπλευση συμφερόντων. Το αρ.12 του νόμου δεν μπορεί να είναι το ίδιο απόλυτο, καθώς σε αυτή την περίπτωση εμπλέκονται προσωπικά δεδομένα τρίτου και αν παραβλεφθούν θα είναι σαν το ίδιο το άρθρο να καταστρατηγεί τον νόμο. Τα δύο σχετικά νομοθετήματα -αρ.5 ΚΔΔ/σίας και ν.2472/97- δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά σε αυτή την περίπτωση. Ακόμη, ο νεότερος νόμος 3448/2006 που τροποποιεί άρθρα του ν.2472/97 δεν επέλυσε την προβληματική της σύγκρουσης των δύο νομοθετημάτων. Προκειμένου να συμπεράνουμε πώς θα ενεργήσει η Διοίκηση σύννομα ενδείκνυται η εξέταση των δύο δικαιωμάτων και κατ' επέκταση των νομοθετημάτων που τα κατοχυρώνουν, με τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις τους, για την επίλυση της σύγκρουσης.

---

²⁴⁶ Βλ. ενδεικτ. τις υπ' αριθμ. 13/2005, 40/2006, 66/2006, 16/2008, 3/2009 της ΑΠΔΠΧ στο www.dpa.gr.

1.2.1. Οι εξαιρέσεις του άρθρου 5 ΚΔΔ/σίας

Το αρ.5 παρ.1 ΚΔΔ/σίας (βασισμένο στο αρ.10 παρ.3 Συντ.) κατοχυρώνει το δικαίωμα του καθενός να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ωστόσο, στην παρ.3 προβλέπει απόλυτους περιορισμούς του δικαιώματος αυτού, καθώς όταν το έγγραφο αφορά στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή όταν παραβιάσσεται απόρρητο προβλεπόμενο από ειδικές διατάξεις, η πρόσβαση σε αυτό είναι περιορισμένη. Από την ερμηνεία της διάταξης, η οποία δεν δηλώνει ευθέως ποιά έγγραφα ανήκουν σε αυτές τις κατηγορίες, συμπεραίνεται ότι ο νομοθέτης επαφίει στην εξέταση των προσωπικών δεδομένων και στα απόρρητα την ανάδειξη των εγγράφων που περιορίζονται. Αντίθετα, απόλυτο προβάδισμα διεκδικεί η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, όταν δηλαδή τα προσωπικά δεδομένα δεν αναφέρονται σε έναν από αυτούς τους αυστηρά προστατευόμενους τομείς της παρ.3. Με τη θέσπιση της απόλυτης αυτής εξαίρεσης ο νομοθέτης προτίμησε να παραμερίσει το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα χάριν του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων, στο οποίο δίνει σημαντικό προβάδισμα.

Αξιοσημείωτη είναι η υπ' αριθμ. 73/2010 απόφαση της Αρχής η οποία κλήθηκε από τις δημόσιες υπηρεσίες να αποφανθεί σχετικά με το αν είναι σύλληπη η χορήγηση σε καταγγελλόμενο, ενώπιων δημοσίων υπηρεσιών, της καταγγελίας και των στοιχείων του καταγγέλλοντος. Η προβληματική έγκειται στο ότι ο καταγγελλόμενος θεωρείται «τρίτος» ως προς τα στοιχεία του καταγγέλλοντος. Επίσης, το να αποκτήσει πρόσβαση στο όνομα του καταγγέλλοντος αποτελεί παραβίαση των προσωπικών δεδομένων του αρ.2 ν.2472/97. Εντούτοις, είναι το υποκείμενο των δεδομένων που πραγματεύεται η καταγγελία και στρέφεται κατά αυτού. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση, λόγω της καταγγελίας που είναι δημόσιο έγγραφο, η Αρχή έκρινε ότι έχει εφαρμογή και το αρ.5 ΚΔΔ/σίας (πέραν του αρ.12 ν.2472/97) και, εφόσον δεν προσκρούει στην παρ.3 αυτού και δεν παραβιάζεται απόρρητο ή η ιδιωτική ζωή του καταγγέλλοντος ή τρίτου, μπορεί να δοθεί πρόσβαση στα στοιχεία.

1.2.2. Οι περιορισμοί του Ν.2472/1997

Ο ν.2472/97 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων διακρίνει μεταξύ απλών και ευαίσθητων. Όπως προειπώθηκε, τα **ευαίσθητα** δεδομένα ορίζονται περιοριστικά στο αρ.2 περ. β' του νόμου. Αυτά προστατεύονται αυστηρότερα συγκριτικά με τα απλά δεδομένα. Καταρχήν απαγορεύεται η επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (αρ.7 παρ.1 ν.2472/97). Εντούτοις, η

απαγόρευση αυτή σχετικοποιείται με την παρ.2 του αρ.7 στην οποία ορίζονται εξαιρέσεις, υπό την προϋπόθεση της προηγούμενης άδειας της Αρχής Προστασίας.²⁴⁷ Επιπρόσθετα, ευθύνη βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας (συνήθως το διοικητικό όργανο), ο οποίος θα πρέπει να σταθμίσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα και να αποφασίσει την αποδοχή ή την άρνηση της πρόσβασης. Χαρακτηριστική είναι η υπ' αριθμ. 54/2008 απόφαση της Αρχής περί χορήγησης άδειας σε διδακτορικό φοιτητή, στα πλαίσια συγγραφής της διατριβής του, για την επεξεργασία δεδομένων υγείας που τηρούνται σε δημόσιο νοσοκομείο με τους εξής όρους: α) η επεξεργασία θα γίνει σε χώρο του νοσοκομείου (επιτόπια μελέτη), β) ο αιτών θα λάβει μόνο τα απαραίτητα για τη διατριβή του στοιχεία, γ) δεν επιτρέπεται να καταγραφούν στοιχεία και να ταυτοποιηθούν με ασθενή – απαραίτητη η ανωνυμοποίηση ώστε να χορηγηθούν στοιχεία στατιστικής φύσεως, δ) ο αιτών δύναται να διατηρήσει τα εν λόγω στοιχεία για περιορισμένο χρονικό διάστημα, ήτοι μέχρι την έγκριση της διατριβής του, και μετά να τα καταστρέψει.

Από την άλλη μεριά, όσον αφορά στα **απλά** προσωπικά δεδομένα, ο νόμος είναι επιεικέστερος και ορίζει στο αρ.5 ότι η επεξεργασία τους γίνεται κατόπιν συγκατάθεσης του ιδίου του υποκειμένου. Κατ' εξαίρεση, δίνεται η δυνατότητα επεξεργασίας και χωρίς συγκατάθεση στις περιπτώσεις της παρ.2 του αρ.5 ν.2472/97. Συνεπώς, όταν ζητείται πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν απλά δεδομένα τρίτου προσώπου η δημόσια υπηρεσία, χωρίς συγκατάθεση του υποκειμένου, οφείλει να τα χορηγήσει, εφόσον δεν αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή αυτού και δεν παραβιάζεται απόρρητο προβλεπόμενο από ειδικές διατάξεις. Χαρακτηριστική είναι η υπ' αριθμ. 26/2006 απόφαση της Αρχής, η οποία συνηγορεί στη χρήση των εκλογικών καταλόγων από πολιτικό κόμμα, καθώς βάσει του αρ.5 παρ.2 περ.β' ν.2472/97 η επεξεργασία επιτρέπεται ακόμη και άνευ συγκατάθεσης, εφόσον το ορίζει ο νόμος. Από την άλλη, εάν τα απλά δεδομένα ανήκουν στις εξαιρέσεις του αρ.5 παρ.3 ΚΔΔ/σίας τότε το διοικητικό όργανο θα πρέπει να σταθμίσει τα αντιτιθέμενα συμφέροντα προκειμένου να αποφασίσει εάν θα επιτρέψει την πρόσβαση σε αυτά, σύμφωνα με το αρ.5 παρ.2 περ.ε' Ν.2472/97, με τον όρο ότι υπερέχει το έννομο συμφέρον του αιτούντος έναντι του υποκειμένου των δεδομένων.²⁴⁸

1.2.3. Οι προσπάθειες επίλυσης της σύγκρουσης

Συνοπτικά το ζήτημα που ταλανίζει είναι: α) εάν η Διοίκηση θα εφαρμόσει το

²⁴⁷ Αναλυτικότερα για τις εξαιρέσεις βλ. Μέρος 2ο, Κεφ.4.4 του παρόντος.

²⁴⁸ Βλ.σχετικά τις υπ' αριθμ. 370/2002, 32/2005 ΝΣΚ.

άρθρο 5 ΚΔΔ/σίας με τους ειδικότερους όρους και ρυθμίσεις αυτού, δηλαδή να απαγορεύσει την πρόσβαση σε μία δημόσια πληροφορία μόνο στην περίπτωση που το έγγραφο περιέχει προσωπικά δεδομένα που αναφέρονται στην ιδιωτική/οικογενειακή ζωή τρίτου προσώπου ή σε ειδικώς προστατευόμενα από νόμο απόρρητα ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση, σύμφωνα με τη γραμματική διατύπωση της διάταξης, να επιτρέψει την πρόσβαση ή, β) εάν θα εφαρμόσει το Ν. 2472/1997, διακρίνοντας τα προσωπικά δεδομένα σε απλά και ευαίσθητα και πράττοντας ανάλογα με τις εκεί διαλαμβανόμενες ρυθμίσεις. Η κάθε περίπτωση πρέπει να σταθμίζεται ξεχωριστά από τη Διοίκηση. Μέσα από τη συνήθη πρακτική και τη νομολογία του ΝΣΚ και της ΑΠΔΠΧ αναδεικνύονται τρεις τρόποι προσέγγισης της σύγκρουσης.

➤ **Η αποκλειστική εφαρμογή του ενός ή του άλλου νομοθετήματος** έχει ακολουθηθεί σε διάφορες αποφάσεις αλλά και στη θεωρία. Με αυτό το «εργαλείο» σταθμίζεται κάθε περίπτωση μεμονωμένα και κρίνεται εάν θα εφαρμοστεί αποκλειστικά ο ΚΔΔ/σίας ή ο ν.2472/97. Ενδεικτική είναι η υπ' αριθμ. 24/2008 απόφαση της Αρχής, η οποία αποφαινεται περί μη νομιμότητας της κοινοποίησης από το Ι.Κ.Α., στην αρμόδια κοινοτική και αστυνομική αρχή, της απόφασης συνταξιοδότησης ασφαλισμένου στο ΙΚΑ, στην οποία αναφέρεται ότι αυτός ελάμβανε σύνταξη λόγω αναπηρίας ως παθών κατά τη στρατιωτική θητεία, καθώς συνιστά ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο, υπό την έννοια του άρ. 2 περ. β' Ν. 2472/1997. Ειδικότερα, η Αρχή υποστήριξε ότι όπου γίνεται αναφορά στην επεξεργασία δεδομένων αυτή διέπεται από τις διατάξεις του ν.2472/97, ο οποίος ως νεότερος τροποποιεί την προηγούμενη νομοθεσία. Συν τοις άλλοις, επιβάλλεται η εφαρμογή του λόγω της συμμόρφωσης ως προς την κοινοτική Οδηγία 95/46/ΕΚ. Το ΝΣΚ τήρησε την ίδια θέση αλλά ορθότερα, θα λέγαμε. Στην υπ'αριθμ. 92/2004²⁴⁹ υποστήριξε ότι το ρυθμιστικό πεδίο των δύο νομοθετημάτων είναι διαφορετικό και ότι ο σκοπός του αιτούντος την πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα, βάσει του αρ.5 ΚΔΔ/σίας, είναι η πληροφόρηση καθεαυτή και όχι η επεξεργασία δεδομένων. Άρα, εξ' αντιδιαστολής, συμπεραίνουμε πως όταν πρόκειται για επεξεργασία δεδομένων και όχι απλή πρόσβαση, τότε θα εφαρμοστεί ο ν.2472/97.

➤ Σε ορισμένες αποφάσεις της Αρχής έχει παρατηρηθεί και η **αποκλειστική εφαρμογή του Ν.2472/97** (παραλείποντας τον ΚΔΔ/σίας) όταν πρόκειται για πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν δεδομένα τρίτου. Εδώ η Αρχή διακρίνει αρχικά εάν πρόκειται για απλά ή ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και εφόσον πρόκειται για την πρώτη περίπτωση εφαρμόζει το αρ.5 του νόμου, ειδάλως

---

²⁴⁹ Βλ. ΝΣΚ 693/2001 και Ολομ.ΝΣΚ 727/2001,

το αρ.7 αυτού. Αξιοσημείωτη είναι η υπ' αριθμ. 67/2005²⁵⁰ απόφαση της Αρχής, με την οποία κρίθηκε ότι είναι δυνατή η πρόσβαση της αιτούσας μητέρας σε αρχεία του Μαιευτηρίου με ονόματα γυναικών που γέννησαν την ίδια περίοδο. Η Αρχή έκρινε ότι η περίπτωση εμπίπτει αποκλειστικά στο αρ. 5 Ν.2472/97 καθώς το έννομο συμφέρον της ήταν υπέρτερο των λοιπών γυναικών των οποίων τα ονόματα κρίθηκαν ως απλά δεδομένα.

➤ Ο ορθότερος, κατά την άποψη του συντάσσουσας, τρόπος αντιμετώπισης της σύγκρουσης είναι η **πρακτική εναρμόνιση των δύο νομοθετημάτων**. Ενδεικτική της συνδυαστικής εφαρμογής είναι η υπ' αριθμ. 110/2001 απόφαση της Αρχής. Η υπόθεση αφορούσε την αίτηση πρόσβασης τρίτου σε πειθαρχικό φάκελο μελών του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει σε δικαστική διαδικασία. Η Αρχή συνυπολογίζοντας την παρ.3 του αρ.5 ΚΔΔ/σίας και το αρ.5 παρ.2 περ. ε' Ν.2472/1997, υποστήριξε ότι τα εν λόγω διοικητικά έγγραφα σχετίζονται με την πειθαρχική διαδικασία και όχι με την ιδιωτική ζωή κάποιου προσώπου. Παράλληλα, το έννομο συμφέρον του αιτούντος για υπεράσπισή του ενώπιων του δικαστηρίου υπερτερεί των αντίθετων συμφερόντων και δεν πλήττεται το υποκείμενο των δεδομένων.

Συμπερασματικά, το πρόβλημα προκύπτει από την ίδια τη φύση των νομοθετημάτων καθώς ο ΚΔΔ/σίας παραβλέπει την περίπτωση σύγκρουσης δικαιωμάτων σε έγγραφα που περιέχουν δεδομένα τρίτου και ο Ν.2472/97, ως προηγουμένως θεσπισθείς, δεν προβλέπει κάποια συνδυαστική διάταξη. Συνακόλουθα, ο Ν.2472/97 στο αρ.7 παρ.2 είναι απόλυτος καθώς αναφέρεται στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, τα οποία δεν μπορούν να ταυτιστούν με την ιδιωτική ζωή της παρ.3 του Κώδικα Διαδικασίας για να επιλυθεί η σύγκρουση. Ειδικότερα, η πρώτη τάση με την αποκλειστική εφαρμογή ενός εκ των δύο νομοθετημάτων δεν ευσταθεί, καθώς παραλείπει τον κανόνα της τυπικής ισοδυναμίας των συνταγματικών δικαιωμάτων και της αρχής της αναλογικότητας. Από το Σύνταγμα δεν συνάδει η *in abstracto* επικράτηση ενός δικαιώματος έναντι άλλου.

Αντίθετα, προκρίνεται η **κατά περίπτωση –in concreto- στάθμιση** και εναρμόνιση των δικαιωμάτων σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας του αρ.25 παρ.1 Συντ. έτσι ώστε να μην παραβλάπτεται ο πυρήνας κανενός θεμελιώδους δικαιώματος. Για τους ίδιους λόγους δεν είναι ορθή ούτε η δεύτερη τάση της Αρχής. Μπορεί να δίνεται συχνά προβάδισμα στην προστασία των προσωπικών στοιχείων αλλά η απολυτότητα της άποψης δεν είναι σύννομη. Ενδεικτική της θέσης της Αρχής

---

²⁵⁰ Βλ. επίσης 9/2005 ΑΠΔΠΧ

σχετικά με την εναρμόνιση των νομοθετημάτων είναι η υπ' αριθμ. 32/2010, με την οποία επιχειρείται να δοθεί απάντηση στους υπεύθυνους επεξεργασίας για την πρόσβαση τρίτου σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα. Υποστηρίζει ότι η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να λάβει συγκατάθεση του υποκειμένου (βάσει νόμου που ορίζει το αρ.5 παρ.2β' ν.2472/97) προβλέπεται από το αρ.5 ΚΔΔ/σίας. Ο υπεύθυνος θα κρίνει εάν συντρέχουν οι όροι του αρ.5 παρ.1 ΚΔΔ/σίας και του αρ.5 ν.2472/97 σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ και του ΝΣΚ. Ακόμη, ως προς τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα υποστηρίζει ότι απαιτείται άδεια της Αρχής, η οποία εκδίδεται στην περίπτωση που η επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου μετά από αίτημα του υπευθύνου επεξεργασίας που αφορά και σε ενδιαφερόμενο τρίτο, υπό την προϋπόθεση ότι το διακυβευόμενο συμφέρον του τρίτου υπερέχει ή τουλάχιστον προστατεύεται ειδικώς από το δίκαιο παράλληλα με το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, τηρουμένων των αρχών της προσφορότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας.

2. Βασικές νομολογιακές θέσεις

2.1. Νομολογία Συμβουλίου της Επικρατείας

➤ ΣτΕ 1116/2009: Η γνωστοποίηση των πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου καταρχήν απαγορεύεται λόγω του απόρρητου χαρακτήρα τους. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η γνωστοποίηση πρακτικών σε συγκεκριμένο πρόσωπο εάν το περιεχόμενό τους αφορά ευθέως το πρόσωπο αυτό και εφόσον η Διοίκηση σταθμίσει το συμφέρον του προς το δημόσιο συμφέρον και κρίνει ότι υπερτερεί το πρώτο του τελευταίου. (παραβλ. ΣτΕ 3130/2000)

➤ ΣτΕ(ΟΛ) 2285/2001: Το ΣτΕ διαπίστωσε ότι προκειμένου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις του αρ.4 παρ.1 ν.2472/97. Επίσης, αποδέχεται τη ριζοσπαστική προσέγγιση της Αρχής ότι «εξετάζεται η ύπαρξη νομίμου λόγου επεξεργασίας (εν προκειμένω η συγκατάθεση) μόνο εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι όροι αυτοί.» Έπειτα, μόνο εάν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των αρ.5 και 7 ν.2472/97, οι οποίες επιβάλλουν ως περαιτέρω προϋπόθεση νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων συγκεκριμένου προσώπου τη συγκατάθεση αυτού. Όσον αφορά στην επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όπως εδώ το θρήσκευμα, απαιτείται και προηγούμενη άδεια της Αρχής, η οποία σταθμίζει τον σκοπό επεξεργασίας. Η αρχή του σκοπού ως αφετηρία αξιολόγησης της νομιμότητας της επεξεργασίας επιβεβαιώνεται και στις αποφάσεις ΣτΕ 94/2003,

95/2003.²⁵¹

➤ ΣτΕ 1807/2007: Τα αρμόδια όργανα των ΑΕΙ υποχρεούνται να επιτρέπουν, υπό τους όρους του νόμου, την γνωστοποίηση σε κάθε ενδιαφερόμενο πρακτικών συνεδριάσεων συλλογικών οργάνων ΑΕΙ και η τυχόν άρνηση χορηγήσεως αντιγράφου των πρακτικών αυτών ως εκτελεστή πράξη πρέπει να είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη. Η παράλειψη των αρμοδίων οργάνων των ΑΕΙ να εκδώσουν, το αργότερο εντός μηνός από την αίτηση του ενδιαφερομένου, έγγραφη απάντηση, είτε θετική είτε αρνητική, είναι ακυρωτέα σύμφωνα με το αρ. 45 παρ.4 ΠΔ 18/1989 ως παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. (παραβλ. ΣτΕ 1944/2003)

2.2. Νομολογία Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 73/1994: Τα πιστοποιητικά προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης των δημοτών χορηγούνται σε οποιοδήποτε πρόσωπο δικαιολογεί έννομο συμφέρον. Αντίγραφα, αποσπάσματα ή πιστοποιητικά εκ των ληξιαρχικών βιβλίων χορηγούνται σε οποιονδήποτε αιτούντα, χωρίς να δικαιολογεί έννομο συμφέρον.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 403/1994: Οι ιατροί αλλά και οποιοσδήποτε άλλος στον οποίο λόγω του επαγγέλματός του διαπιστεύονται ιδιωτικά ιατρικά απόρρητα υποχρεούνται να αρνηθούν να χορηγήσουν αντίγραφα εγγράφων τα οποία αφορούν ιατρικό απόρρητο, διότι άλλως υποπίπτουν σε ποινικό αδίκημα, εκτός αν πρόκειται περί της εξαιρέσεως της παρ. 4 του αρ. 371 ΠΚ.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 385/2000: Το αίτημα του Συνδέσμου Οινοποιών Ελλάδος για χορήγηση πληροφοριών από διοικητικά έγγραφα, σχετικά με τις οικονομικές ενισχύσεις που κατεβλήθησαν σε οινοποιεία κατά δικαιούχο και μέτρο παρέμβασης, είναι θεμιτό, υπό την προϋπόθεση ότι τα αιτούμενα στοιχεία αφορούν φυσικά πρόσωπα, κατ' άρθρο 5 παρ. 2 περ.β' του ν. 2472/97 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ως υποχρέωση επιβαλλομένη εκ του νόμου. Δεν παραβιάζεται το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, διότι δεν αφορούν αποκλειστικά στο ιδιωτικό οικονομικό συμφέρον.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 318/2008: Η Δ/ση Εποπτείας και η Επιτροπή Εποπτείας της Λειτουργίας των Καζίνο του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης δεν υποχρεούνται σε χορήγηση εγγράφων και αντιγράφων πρακτικών συνεδριάσεών τους, που αφορούν στη μετοχική σύνθεση αλλοδαπής εταιρίας μη εισηγμένης στο

---

²⁵¹ Μήτρου Λ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, Τόμος τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας-75χρόνια, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σελ:343 επ.

χρηματιστήριο, σε αιτούντες για παροχή αδείας καταλληλότητας μετόχου διότι τα στοιχεία αυτά είναι απόρρητα για κάθε τρίτο που δεν περιλαμβάνεται στο μετοχολόγιό της, δυνάμει του αρ.4 παρ.7 ν.2206/94.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 330/2008: Ο μισθωτής δεν θεωρείται τρίτο πρόσωπο έναντι του συνυπογράφοντος το μισθωτήριο έγγραφο εκμισθωτή. Επομένως, δεν ισχύει έναντι του μισθωτή το φορολογικό απόρρητο και αυτός δύναται να λάβει αντίγραφο του θεωρημένου συμφωνητικού μίσθωσης ακινήτου που έχει κατατεθεί στον φορολογικό του φάκελο.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 143/2009: Από τη διάταξη της παρ.1 του αρ.7 ν.997/1979 προκύπτει ότι η άμεσα ασφαλισμένη στο ΙΚΑ μητέρα, στην οποία έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια του ανήλικου παιδιού της, έχει το δικαίωμα το δικαίωμα να χαρακτηρίσει το παιδί της ως προστατευόμενο μέλος της δικής της οικογένειας και να το υπαγάγει στον κλάδο ασθένειας του ΙΚΑ. Τα παραπάνω ισχύουν και όταν το παιδί καταστεί ενήλικο. Η αναιτιολόγητη εισαγγελική παραγγελία για χορήγηση εγγράφων του ενήλικου παιδιού στον πατέρα του δεν είναι δεσμευτική για το ΙΚΑ. Για χορήγηση εγγράφων που περιέχουν και απλά προσωπικά δεδομένα του παιδιού υφίστανται τρία στάδια ελέγχου, δηλαδή ερευνώνται από το αρμόδιο όργανο οι προϋποθέσεις των νόμων 2690/99, 2472/97, 3448/06. Έγγραφα που περιέχουν απλά δεδομένα χορηγούνται και χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού στον πατέρα του, εφόσον αυτός έχει υπέρτερο έννομο συμφέρον. Μη επιτρεπτή, όμως, είναι η χορήγηση εγγράφων με ευαίσθητα δεδομένα χωρίς την άδεια της Αρχής.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ (Ολ) 224/2009: Δεν επιτρέπεται η χορήγηση αντιγράφου μαγνητοταινίας, όπου έχει καταχωρηθεί η συζήτηση συνεδρίασης της Συγκλήτου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, αλλά μόνο απομαγνητοφωνημένων πρακτικών.

➤ Γνωμ.ΝΣΚ 384/2009: Δεν είναι δυνατή η χορήγηση στη μητέρα και έχουσα τη γονική μέριμνα ανηλίκου των αντιγράφων α) αναφοράς του πατέρα σχετικά με την ψυχική υγεία του ανηλίκου, β) απομαγνητοφωνημένων κειμένων συνεδριών ψυχιατρικού ελέγχου του, ακόμη και με εισαγγελική παραγγελία, διότι αφορούν σε ευαίσθητα δεδομένα.

2.3. Θέσεις Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

➤ 9/2004 ΑΠΔΠΧ: ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αριθμ. απόφαση 9/2004 της Αρχής, η οποία αντιμετώπισε το ζήτημα όταν κλήθηκε να κρίνει περί του αν είναι νόμιμο το αίτημα πειθαρχικώς διωκόμενου υπαλλήλου να λάβει γνώση του δικού του πειθαρχικού φακέλου, κυρίως ενόψει του γεγονότος ότι εμπλέκονταν και άλλα τρία

άτομα, ενώ δεν έδιναν τη συγκατάθεση τους για αυτή την επεξεργασία. Η Αρχή έκρινε προφανώς υπέρτερο το έννομο συμφέρον του πειθαρχικώς διωκόμενου, να λάβει γνώση του πειθαρχικού φακέλου του, ιδίως, όταν η ΕΔΕ είχε ήδη διεξαχθεί. Για αυτές τις περιπτώσεις ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι λύσεις που έχουν προταθεί από την Αρχή, ιδίως δε η μερική πρόσβαση, όπως στην απόφαση 33/2008.

➤ 57/2004 ΑΠΔΠΧ: η Αρχή έκανε δεκτό αίτημα εργαζομένου για την πρόσβαση στα δεδομένα που τηρεί η εργοδότηρια εταιρία και τον αφορούν, αποφασίζοντας τα εξής: *«Το πρακτικό της συνεδρίασης του Δ.Σ. της εταιρίας, στην οποία αποφασίσθηκε η καταγγελία της σύμβασης εργασίας του προσφεύγοντος, περιλαμβάνει πληροφορίες που ανάγονται στο πρόσωπό του και, κατά συνέπεια, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, υπό την έννοια του άρθρου 2 περ. α' του Ν.2472/1997. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.2472/1997, το υποκείμενο έχει δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα που το αφορούν. Ο αιτών, επομένως, δικαιούται να λάβει γνώση του αποσπάσματος των πρακτικών, στο οποίο περιλαμβάνονται προσωπικά του δεδομένα.»*²⁵²

➤ 33/2005 ΑΠΔΠΧ: η απόφαση είναι σχετική με την επιθυμία Εκδοτικού Οίκου να εκδώσει βιβλίο στα πλαίσια παρουσίασης αποφοίτων της Βαρβάκειου Σχολής, οπότε και ζήτησε αναλυτικό κατάλογο με στοιχεία των αποφοίτων από το μητρώο των μελών του «Συλλόγου των Αποφοίτων της Βαρβακείου Σχολής», αναφορικά με τα ονοματεπώνυμα, διευθύνσεις, και λοιπά στοιχεία των αποφοίτων κατ' έτος, καθώς και όσες τυχόν φωτογραφίες υπάρχουν και αναφέρονται σε χαρακτηριστικούς ιστορικά χρόνους της ζωής της «Βαρβακείου Σχολής» και των αποφοίτων της, και οποιοδήποτε άλλο υλικό είναι κατάλληλο να συμπεριληφθεί στην έκδοση αυτή. Κρίθηκε ότι το έννομο συμφέρον του εκδοτικού οίκου, προς έκδοση βιβλίου με το συγκεκριμένο περιεχόμενο, δεν μπορεί να υπερτερεί και μάλιστα προφανώς, όπως απαιτεί η διάταξη που εξετάζουμε, των δικαιωμάτων των αποφοίτων που δεν θέλουν να δημοσιευτούν προσωπικά δεδομένα τους. *«Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να λάβει τη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων για να διαβιβάσει τα προσωπικά δεδομένα στον εκδοτικό οίκο που θα*

---

²⁵² Βλ. και την υπ' αριθμ. 66/2006 της Αρχής, η οποία έκανε δεκτές προσφυγές μαθητών-υποψηφίων που ζητούσαν να λάβουν γνώση των γραπτών δοκιμίων τους για τις Πανελλήνιες εξετάσεις, ορίζοντας ότι: *«(...) τα γραπτά δοκίμια των διαγωνιζομένων περιέχουν προσωπικά δεδομένα που τους αφορούν, αλλά και το σύνολο αυτών συνιστά αρχείο, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων (βλ. και απόφαση της Αρχής 10/2003). Ως εκ τούτου, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα δεδομένα του αρχείου που το αφορούν, εν προκειμένω στο γραπτό του δοκίμιο, ανεξάρτητα από το αν πληρούνται ή όχι οι σχετικές διατάξεις του Ν. 2690/99. Η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 12 ρυθμίζει ειδικώς το δικαίωμα πληροφόρησης όταν πρόκειται για προσωπικά δεδομένα του ίδιου του υποκειμένου.»*

προβεί στην έκδοση του βιβλίου αυτού. Κατά συνέπεια, δεν συντρέχει καμία από τις εξαιρέσεις της παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 2472/1997 για την και χωρίς την συγκατάθεση επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων».

➤ 42/2008 ΑΠΔΠΧ: απόφαση σχετικά με τη χορήγηση άδειας σε νοσοκομείο για τη χορήγηση στους αιτούντες ιατρικών δεδομένων τρίτου προσώπου για δικαστική χρήση, καθώς κρίθηκε ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 7 παρ. 2 στοιχ. γ' του Ν. 2472/1997 και ότι τα αιτούμενα δεδομένα είναι απολύτως αναγκαία και πρόσφορα για την άσκηση/υπεράσπιση δικαιωμάτων των αιτούντων ενώπιον των δικαστηρίων.

➤ 50/2008 ΑΠΔΠΧ: αντίθετα με την παραπάνω απόφαση, νόμιμη κρίθηκε, βάσει του άρθρου 5 παρ. 2 περ. ε' Ν. 2472/1997 σε συνδυασμό με το άρθρο 1559 παρ. 2 ΑΚ η επεξεργασία, που συνίσταται στη χορήγηση από Δημοτικό Βρεφοκομείο στο ενήλικο υιοθετημένο τέκνο (πρώην τρόφιμο του βρεφοκομείου) όλων των στοιχείων των φυσικών γονέων του, που τηρούνται στο αρχείο υιοθεσιών του εν λόγω βρεφοκομείου, προκειμένου να επιτευχθεί η ανεύρεσή τους. Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν πλήρη δεδομένα ταυτότητας των φυσικών γονέων, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που μπορεί να οδηγήσει το θετό τέκνο στην ανεύρεσή τους. Τέλος, άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ρήτρα στάθμισης, σύμφωνα με την νομολογία της Αρχής, ισχύει και στη στάθμιση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

➤ 158/2013 ΑΠΔΠΧ: προκρίνεται η πρόσβαση σε πρακτικό εκλεκτορικού σώματος τμήματος ΤΕΙ Αθηνών, αν και περιέχει προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου, στην αιτούσα καθηγήτρια για δικαστική χρήση, αφού αιτείται την πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτου για την υπεράσπιση των νόμιμων δικαιωμάτων της και όχι για να προσβάλει τα δικαιώματα του τρίτου. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στην απόφαση «*ήτοι να προσφύγει στη δικαιοσύνη και τη διοίκηση εναντίον της απόρριψης αίτησής της για μετατροπή της προσωποπαγούς θέσης της επίκουρης καθηγήτριας που κατέχει σε αναπληρώτριας και όχι για να προσβάλει δικαιώματα τρίτων.*»

➤ 193/2014 ΑΠΔΠΧ: η Αρχή έκανε δεκτό αίτημα εργαζομένου για την πρόσβαση στα δεδομένα που τηρεί η εργοδότης τράπεζα και τον αφορούν (χορήγηση γνωμάτευσης της Υγειονομικής Επιτροπής που ενέκρινε την αναρρωτική του άδεια για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα), αποφασίζοντας τα εξής: «*Επειδή για την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης δεν απαιτείται η επίκληση έννομου συμφέροντος, αφού θεωρείται δεδομένο το έννομο συμφέρον (έστω και ηθικό) του υποκειμένου να λάβει γνώση πληροφοριών που το αφορούν και οι οποίες έχουν*

καταχωρηθεί σε αρχείο που τηρεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας, έτσι ώστε να πραγματοποιείται η βασική αρχή του δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, που συνίσταται στη διαφάνεια της επεξεργασίας ως προϋπόθεση κάθε περαιτέρω ελέγχου της νομιμότητάς της εκ μέρους του υποκειμένου των δεδομένων (βλ. ενδεικτικά Αποφάσεις της Αρχής υπ' αριθμ. 71/2013, 72/2013, 98/2014, 149/2014 και 172/2014). Στην κρινόμενη προσφυγή το δικαίωμα πρόσβασης που άσκησε ο προσφεύγων σχετικά με τη γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής που ενέκρινε την αναρρωτική του άδεια για το χρονικό διάστημα από ...-...-... ως ...-...-... δεν ικανοποιήθηκε. Συνεπώς, η τράπεζα οφείλει να ικανοποιήσει το δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος ως προς το στοιχείο αυτό». Επίσης σε προσφυγές μαθητριών να λάβουν γνώση των γραπτών δοκιμίων τους για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις (βλ. ΑΔΠΧ 66/2006 η Αρχή αποφάσισε πως «τα γραπτά δοκίμια των διαγωνιζομένων περιέχουν προσωπικά δεδομένα που τους αφορούν,...(..). Ως εκ τούτου, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα δεδομένα του αρχείου που το αφορούν, εν προκειμένω στο γραπτό του δοκίμιο, ανεξάρτητα από το αν πληρούνται ή όχι οι σχετικές διατάξεις του Ν. 2690/99. Η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 12 ρυθμίζει ειδικώς το δικαίωμα πληροφόρησης όταν πρόκειται για προσωπικά δεδομένα του ίδιου του υποκειμένου. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από την εφαρμογή όχι του άρθρου 5 παρ. 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εφαρμόζεται οπωσδήποτε το άρθρο 12 του νόμου 2472/97 (δικαίωμα πρόσβασης). Σύμφωνα με τα παραπάνω, το υπουργείο Παιδείας ως υπεύθυνος επεξεργασίας του σχετικού αρχείου, υποχρεούται να ικανοποιήσει το δικαίωμα πρόσβασης που άσκησε η αιτούσα».

➤ 149/2014 ΑΠΔΠΧ: «το υλικό αξιολόγησης “test” αποτελεί προσωπικό δεδομένο του υποκειμένου, ήτοι του αιτούντος Α. (άρθρ. 2 στοιχ. α΄ και γ΄ του ν. 2472/1997), το οποίο αποτελεί μέρος του ατομικού φακέλου του. Ως εκ τούτου, το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων εξετάζεται ειδικώς, αυτοτελώς και πλήρως υπό το πρίσμα του άρθρ. 12 του νόμου αυτού»

3. Μεθοδολογικά εργαλεία στάθμισης των δύο δικαιωμάτων

Στις περιπτώσεις που το νομικό πλαίσιο αντιμετωπίζει κενά και παρεκκλίσεις, η λύση είναι η προσφυγή στη μεθοδολογία του δικαίου με σκοπό την κάλυψή τους. Όσον αφορά στη σύγκρουση των δικαιωμάτων της παρούσας ανάλυσης (πληροφόρηση-προσωπικά δεδομένα), δόκιμο είναι να αναζητείται ο σκοπός για τον οποίο ζητείται η πρόσβαση σε έγγραφο με στοιχεία τρίτου προσώπου και, έπειτα, να σταθμίζεται με αναλογικά κριτήρια εάν υπερέχει το συμφέρον της πληροφόρησης ή της προστασίας προσωπικού δεδομένου. Σε αυτό το σημείο δεν πρέπει να παραλείπεται ότι το δημόσιο συμφέρον υπερτερεί του ατομικού. Το κύριο υπόβαθρο,

λοιπόν, είναι η αρχή της αναλογικότητας και η *in concreto* στάθμιση κάθε περίπτωσης, ως ειδικότερα μεθοδολογικά εργαλεία.

3.1. Η αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της αναλογικότητας έχει επικρατήσει στη θεωρία ως «περιορισμός των περιορισμών» των θεμελιωδών συνταγματικών δικαιωμάτων. Όλα αυτά τα δικαιώματα έχοντας ίση ισχύ εκδηλώνουν αναπόφευκτα συγκρουσιακές καταστάσεις, οι οποίες μπορούν να εξομαλυνθούν με εργαλεία μεθοδολογίας σαν αυτό που κατοχυρώνεται στο αρ.25 παρ.1 Συντ. Συνεπώς, σε κάθε περίπτωση που το δικαίωμα πληροφόρησης συγκρούεται με το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να ελέγχεται πως το λαμβανόμενο μέτρο που τελικά θα υιοθετηθεί είναι πρόσφορο, αναγκαίο και εν στενή εννοία αναλογικό ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Άλλωστε, πέρα από το Σύνταγμα και ο ίδιος ο Ν.2472/97 κάνει νύξη στην αρχή της αναλογικότητας στο αρ.4 παρ.1 περ.β' προκειμένου να χαρακτηρίσει τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων, καθώς διέπει και την Οδηγία 95/46/ΕΚ.²⁵³

Ως όργανο προστασίας των δεδομένων, η ΑΠΔΠΧ έχει αναφερθεί στην εν λόγω αρχή στην υπ' αριθμ. 25/2007 απόφαση της.²⁵⁴ Το ιστορικό της υπόθεσης αφορούσε τη χορήγηση στοιχείων σε τρίτους από πειθαρχικό φάκελο εργαζόμενης η οποία είχε ασκήσει αγωγή αποζημίωσης εναντίον τους. Η Αρχή έκρινε ότι τα δεδομένα πρέπει να είναι απολύτως αναγκαία και πρόσφορα για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να είναι νόμιμη η επεξεργασία τους (αρχή της αναγκαιότητας), και δη ενόψει της συγκεκριμένης δίκης που εκκρεμεί. Επίσης, τα δεδομένα δεν πρέπει να είναι περισσότερα από όσα είναι απολύτως απαραίτητα για την υπεράσπιση του δικαιώματος (αρχή της αναλογικότητας). Επιπλέον, στην υπ' αριθμ. 46/2004²⁵⁵ απόφαση της Αρχής, η οποία αφορούσε την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων ατόμων νοσηλευομένων σε νοσοκομείο, κρίθηκε ότι μπορεί να δοθεί η άδεια της Αρχής για την επεξεργασία σύμφωνα με το αρ.7 ν.2472/97 καθώς αφορούσε ερευνητικούς λόγους. Επίσης, η πρόσβαση σε αυτά θα πρέπει να γίνει στον χώρο του νοσοκομείου όπου βρίσκονται τα αρχεία και να χορηγηθούν μόνο τα απαραίτητα για την ερευνητική εργασία στοιχεία.. Ακόμη, τα στοιχεία ταυτοποίησης των ασθενών δεν είναι απαραίτητα για μία εργασία τέτοιου είδους, επομένως ζητήθηκε να προσεχθεί από τους μελετητές η ανωνυμοποίηση των στοιχείων. Βλέπουμε, λοιπόν, πως η Αρχή εξειδικεύει την αρχή αναλογικότητας, με τη στάθμιση του μέσου προς τον

²⁵³ Βλ. σχετικά την υπ' αριθμ. 2/2006 απόφαση ΑΠΔΠΧ.

²⁵⁴ Βλ. αντίθετα μη χορήγηση άδειας από την Αρχή στην υπ' αριθμ. 89/2009 και 142/2014 ΑΠΔΠΧ.

²⁵⁵ Βλ. επίσης υπ' αριθμ. 59/2010 ΑΠΔΠΧ.

επιδιωκόμενο σκοπό, και επιτάσσει μερική μόνο πρόσβαση στα δεδομένα έτσι ώστε αυτά να μην θίγονται υπέρμετρα.²⁵⁶ Αξιοσημείωτη είναι και η υπ' αριθμ. 401/2010 απόφαση στην οποία η Αρχή έκρινε θεμιτή τη χορήγηση σε τρίτο αποσπάσματος δημοσίου εγγράφου αλλά αφού προηγουμένως αφαιρεθούν τα στοιχεία από τα οποία μπορεί να γίνει ταυτοποίηση του προσώπου. Η απάλειψη στοιχείων (μερική πρόσβαση) αποτελεί ενέργεια εναρμονισμένη με την αναλογικότητα.

Στα πλαίσια της αναλογικότητας κινήθηκε και το ΝΣΚ στην υπ' αριθμ. 589/2005 γνωμοδότησή του, στην οποία επετράπη να χορηγηθούν πρακτικά του Υπηρεσιακού Συμβουλίου του ΙΚΑ στην Πανελλήνια Ομοσπονδία Υγειονομικών Υπαλλήλων σχετικά με τις κρίσεις των προϊσταμένων διεύθυνσης του ΙΚΑ αρκεί, όμως, στα πρακτικά αυτά να μην περιέχονται τα στοιχεία των υπαλλήλων. Ακολουθήθηκε, δηλαδή, και εδώ η μερική μόνο χορήγηση στοιχείων προκειμένου να μην ταυτοποιούνται τα πρόσωπα βάσει της αρχής αναλογικότητας. Ως μεθοδολογικό εργαλείο, συμπερασματικά, η αρχή βοηθάει στην αμοιβαία οριοθέτηση των δικαιωμάτων και εξομαλύνει τη σύγκρουσή τους, παίρνοντας τη μορφή της μερικής πρόσβασης, της ανωνυμοποίησης, της χρονικά περιορισμένης χορήγησης κ.ά. ανάλογα την περίπτωση.

3.2. In concreto στάθμιση ανάλογα την εκάστοτε περίπτωση ή κριτήριο του δημοσίου προσώπου

Για την εναρμόνιση της εφαρμογής του δικαιώματος πληροφόρησης και του δικαιώματος προστασίας δεδομένων σημαντικό βοήθημα είναι τα κριτήρια με βάση τα οποία σταθμίζεται η εξεταζόμενη περίπτωση. Στην πραγματικότητα, η κρίσιμη στάθμιση μπορεί να διενεργηθεί μόνο από την αποφασίζουσα αρχή. Μία ιδιαίτερη πτυχή της πρακτικής αυτής είναι γνωστή ως **κριτήριο του δημοσίου προσώπου** και είναι αποδεκτή από την ελληνική και ευρωπαϊκή νομολογία.²⁵⁷ Τα προσωπικά δεδομένα των δημοσίων προσώπων τυγχάνουν ευρύτερων περιορισμών συγκριτικά με των λοιπών προσώπων, όπως είναι λογικό. Τα πρόσωπα αυτά, ασκώντας δημόσια δράση, επηρεάζουν το κοινωνικό σύνολο και επομένως τα στοιχεία που τα αφορούν έχουν αυξημένη βαρύτητα. Συνιστούν πρόσωπα της επικαιρότητας και στην περίπτωση τους διακυβεύονται έννομα αγαθά με δημόσιο αντίκτυπο γι' αυτό χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης από το δίκαιο των προσωπικών δεδομένων.

---

²⁵⁶ Βλ. επίσης την υπ' αριθμ. 32/2006 απόφαση της Αρχής που έδωσε άδεια σε ερευνήτρια να μελετήσει ληξιαρχικά στοιχεία με σκοπό επιστημονική εργασία αλλά προέβλεψε ότι τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να τηρηθούν για περιορισμένο χρονικό διάστημα εωσότου της απονεμηθεί ο ακαδημαϊκός τίτλος, πλην εκείνων που είναι αποσυνδεδεμένα από τα υποκείμενα στα οποία ανήκουν.

²⁵⁷ Βλ. Υπόθεση Case of Von Hannover v. Germany (No. 2), (Αρ. Προσφυγής 40660/08 και 60641/08)

Ενδεικτική είναι η υπ' αριθμ. 43/2007 απόφαση της Αρχής, η οποία σχετίζεται με το εάν είναι επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, και συνακόλουθα η δημοσιοποίηση, της περιουσιακής κατάστασης του Προέδρου του Αρείου Πάγου. Η περιουσία αποτελεί απλό δεδομένο αλλά ο προβληματισμός έγκειτο στο ότι πρόκειται για δημόσιο πρόσωπο. Η Αρχή υποστήριξε ότι: *«ως δημόσια πρόσωπα κατά το ΕΔΔΑ νοούνται τα πρόσωπα που κατέχουν κάποια δημόσια θέση ή/και χρησιμοποιούν δημόσιο χρήμα ή ακόμα και όλοι όσοι διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη δημόσια ζωή είτε την πολιτική, την οικονομική, την καλλιτεχνική, την κοινωνική, την αθλητική ή οποιοδήποτε άλλου τομέα της δημόσιας ζωής»*. Επίσης, *«η ύπαρξη δημοσίου ενδιαφέροντος, ήτοι το δικαίωμα του κοινού στην πληροφόρηση και το αντίστοιχο δημοσιογραφικό καθήκον προς ενημέρωση δικαιολογεί, κατ' αρχήν αν συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, την δημοσιοποίηση αυτών ιδιαίτερα όταν αφορά την άσκηση δημοσίων καθηκόντων δημοσίων προσώπων»*.²⁵⁸ *«Το δικαιολογημένο ενδιαφέρον, καλύπτει ακόμα και πράξεις μη δημοσίων προσώπων, όπως οι κοντινοί συγγενείς του ελεγχόμενου δημοσίου προσώπου, όταν αυτές ενδιαφέρουν, λόγω της φύσης τους και την άμεση συνάφειά τους με την ελεγχόμενη συμπεριφορά του δημοσίου προσώπου, το κοινωνικό σύνολο. Έτσι ο έλεγχος της περιουσιακής κατάστασης ανώτατου δικαστή, ακόμα και ο έλεγχος της περιουσιακής κατάστασης τέκνου του, στο μέτρο που έχει απόλυτη συνάφεια με τον έλεγχο της περιουσιακής κατάστασης του πρώτου, είναι ζήτημα που ενδιαφέρει την δημόσια γνώμη και μπορεί να συνδέεται με το ευρύτερο πρόβλημα λειτουργίας του θεσμού της δικαιοσύνης, με ότι αυτό συνεπάγεται όσον αφορά την ενδεχόμενη πολιτική ευθύνη των αρμοδίων»*.²⁵⁹

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι τα δημόσια πρόσωπα, λόγω της έκθεσης του δημοσίου βίου τους, χρειάζονται ευρύτερη προστασία προσωπικών δεδομένων προκειμένου να μην καταρρακωθεί η ιδιωτικότητά τους πλήρως. Εντούτοις, όσον αφορά στον ιδιωτικό τους βίο, λόγω διττής φύσης τους, δεν είναι σε θέση να απαιτούν απόλυτη προστασία της ιδιωτικής τους ζωής καθώς δικαιολογείται κάποιο δημόσιο ενδιαφέρον ως προς αυτά. Ωστόσο, παρά την ύπαρξη του αρ.7 παρ.2 περ.ζ' Ν.2472/1997, που παρέχει το δημοσιογραφικό προνόμιο της πρόσβασης και

²⁵⁸ Βλ. σχετικά τις υπ' αριθμ. 24/2005,25/2005,26/2005 αποφάσεις ΑΠΔΠΧ, όπου τα δημόσια πρόσωπα διακρίνονται σε πρόσωπα *απόλυτης επικαιρότητας*, τα οποία ασκούν σημαντική δημόσια λειτουργία, όπως πολιτικοί, συγγραφείς, ηθοποιοί και σε πρόσωπα *σχετικής επικαιρότητας*, τα οποία απέκτησαν δημοσιότητα «αντανακλαστικά» λόγω κάποιου εκτάκτου γεγονότος και για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Για την πρώτη κατηγορία οι απαιτήσεις διαφάνειας είναι ιδιαίτερα διευρυμένες.

²⁵⁹ Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και η υπ' αριθμ. 6/2007, η οποία έκρινε ότι στην περίπτωση των προσώπων που θεωρούνται δημόσια, επειδή είναι πρόσωπα επικαιρότητας, η ύπαρξη της ιδιότητας αυτής κρίνεται *in concreto*, ενόψει της ιδιαίτερης θέσης που κατέχουν στην κοινωνία και της επιρροής που ασκούν στον τομέα των δραστηριοτήτων τους. Έτσι, ένα πρόσωπο θεωρείται δημόσιο επειδή συγκεντρώνει τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά και όχι επειδή θεωρείται απλώς αναγνωρίσιμος ή λόγω συγγένειας με δημόσιο πρόσωπο.

δημοσιοποίησης προσωπικών δεδομένων που είναι απαγορευμένα σε άλλο πρόσωπο, κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις, δεν πρέπει να παραβλέπεται, ειδικά από τα ΜΜΕ, το απαραβίαστο του πυρήνα της οικογενειακής ζωής των προσώπων αυτών. Τα στοιχεία αυτά είναι άμεσα συνδεδεμένα με την αξία του ανθρώπου και οφείλουν να διαφεύγουν του δημοσίου ενδιαφέροντος. Σχετική είναι η υπ' αριθμ. 26/2007 απόφαση της Αρχής που έκρινε παράνομη την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων ενός καθηγητή ΤΕΙ, σχετικά με την δημοσίευση της εις βάρος του ποινικής δίωξης που εκκρεμούσε, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για δημόσιο πρόσωπο.

Αξιοσημείωτη, επίσης, είναι η υπ' αριθμ. 52/2015 απόφαση της Αρχής, που αφορά στη νομιμότητα επεξεργασίας δεδομένων υγείας και ασφαλιστικής κατάστασης του καταγγέλλοντος (γνωστός δημοσιογράφος), ο οποίος παρά τις ψηλές απολαβές του ως Πρόεδρος σε Οργανισμό εισήλθε σε δημόσιο νοσοκομείο με δελτίο απορίας. Η Αρχή επεσήμανε ότι υφίσταται δημόσιο ενδιαφέρον των πολιτών για τον ιδιωτικό βίο δημοσίων προσώπων, ιδίως όταν η συμπεριφορά αυτή είναι προκλητική και μαγνητίζει την κοινωνική κριτική. Συγκεκριμένα: «ο Α., ως Πρόεδρος του εν λόγω Οργανισμού, λάμβανε τον μηνιαίο μισθό των 9.500 Ευρώ και παρά τις ως άνω υψηλές κρατικές αποδοχές του νοσηλεύτηκε ως άπορος σε δημόσιο νοσοκομείο. Συνεπώς, η υπό κρίση επεξεργασία δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση του δικαιώματος του Τύπου να ασκήσει δημόσιο έλεγχο και κριτική (ρόλος “public watchdog”²⁶⁰ κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ) δημοσιεύοντας τις επίμαχες πληροφορίες αναφορικά με την μισθοδοσία του Α και τη νοσηλεία του σε δημόσιο νοσοκομείο ως άπορου.» Άρα, αυτή η δημοσίευση που αφορούσε σε αυτή την πτυχή της ιδιωτικής του ζωής δεν αντίκειται στον ν.2472/97.

4. Θεσμικές εγγυήσεις για την προστασία του διοικουμένου

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα δυνάμει του εθνικού δικαίου να ζητά να ενημερωθεί από οποιονδήποτε υπεύθυνο επεξεργασίας για το κατά πόσον αυτός επεξεργάζεται δεδομένα του και να αιτείται πρόσβαση στα δεδομένα του από κάθε υπεύθυνο επεξεργασίας που τα επεξεργάζεται, διόρθωση αυτών, εάν τα δεδομένα είναι ανακριβή, διαγραφή των δεδομένων τους ή κλείδωμά τους, ανάλογα με την περίπτωση, δικαίωμα αντίρρησης σε αυτοματοποιημένες αποφάσεις. Σύμφωνα με το αρ.5 παρ.6 ΚΔΔ/σίας, κατόπιν αίτησης του διοικουμένου για χορήγηση εγγράφων η Διοίκηση οφείλει να αποδεχθεί ή να απορρίψει αιτιολογημένα εντός είκοσι (20)

---

²⁶⁰ Βλ. σχετικά Υπόθεση Stoll v. Switzerland, (Αρ. Προσφυγής 69698/01), Υπόθεση Couderc and Hachette Filipacci associates v. France (Αρ. Προσφυγής 40454/07), Von Hannover v. Germany (No. 2), (Αρ. Προσφυγής 40660/08 και 60641/08) κ.ά. περί μη παραβίασης του αρ.10 ΕΣΔΑ στο <https://hudoc.echr.coe.int>

ημερών. Σε περίπτωση παρέλευσης άπρακτης προθεσμίας ή αόριστης ή ελλιπούς αιτιολογίας τεκμαίρεται η απόρριψη του αιτήματος. Ο διοικούμενος μπορεί να αμυνθεί: α) με την υποβολή αίτησης στον αρμόδιο Εισαγγελέα, β) με διοικητική προσφυγή, γ) μέσω της δικαστικής οδού, δ) μέσω του Συνηγόρου του Πολίτη.

4.1. Η εισαγγελική παραγγελία

Στις Σκανδιναβικές χώρες έχει θεσμοθετηθεί ένα μονοπρόσωπο όργανο διορισμένο από το Κοινοβούλιο, το οποίο επιλαμβάνεται τις αιτήσεις για πρόσβαση σε έγγραφα που δεν ικανοποιούνται. Το όργανο αυτό αποκαλείται Ombudsman και οι αποφάσεις του δεν είναι δεσμευτικές αλλά θέτει τη Διοίκηση προ των ευθυνών της. Στο καναδικό δίκαιο αντίστοιχη θέση έχει ο Επίτροπος Πληροφόρησης.²⁶¹ Στην ελληνική έννομη τάξη και σύμφωνα με το αρ.25 παρ.4 περ.β' του Ν.1756/1988-Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων/Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών, παρέχεται γενικότερη έννομη προστασία που δίνει στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών το δικαίωμα να παραγγείλει στις Υπηρεσίες και Οργανισμούς του δημοσίου τομέα να παραδώσουν έγγραφα όταν τα αιτούνται πρόσωπα που έχουν δικαίωμα ή έννομο συμφέρον.²⁶²

Το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο και δεν μπορεί να αναιρέσει την υποχρέωση των οργάνων να αρνηθούν τη χορήγηση των εγγράφων που απαγορεύεται, όπως αυτά που έχουν απόρρητο χαρακτήρα. Άλλωστε, έχει κριθεί ότι η μη συμμόρφωση σε εισαγγελική παραγγελία για τη χορήγηση αντιγράφων δεν συνιστά παράβαση καθήκοντος, κατά το αρ.259 ΠΚ.²⁶³ Το ΝΣΚ έχει εκφέρει και τις δύο απόψεις. Αρχικά, στην υπ' αριθμ.94/2001 έκρινε ότι η εισαγγελική παραγγελία έχει το χαρακτήρα επιταγής προς το Δημόσιο και η Διοίκηση οφείλει να χορηγήσει, χωρίς περαιτέρω έρευνα, τα παραγγελθέντα έγγραφα. Έπειτα, στην υπ' αριθμ. 228/2001 γνωμοδότησή του υποστήριξε ότι η εντολή του εισαγγελέα συνιστά ανεπίτρεπτη επέμβαση της δικαστικής εξουσίας στην εκτελεστική και ότι έχει την έννοια της υποχρέωσης της Διοίκησης να ερευνήσει το σχετικό αίτημα και να χορηγήσει αντίγραφα των εγγράφων, εφόσον δεν προκύψει ότι για κάποιον λόγο αυτή απαγορεύεται. Εξάλλου, συνήθως, η παραγγελία αποτελεί απλώς διαβίβαση προς τη Διοίκηση της σχετικής αίτησης του διοικουμένου προς αξιολόγηση του περιεχομένου της και για τις εντεύθεν προσήκουσες νόμιμες ενέργειές της, οπότε από ένα τέτοιο εισαγγελικό έγγραφο δεν γεννάται υποχρέωση προς παροχή των ζητούμενων στοιχείων. Ο *Συνήγορος του Πολίτη* υποστήριξε ότι πρόκειται για ταχεία «δικαστική»

---

²⁶¹ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1389

²⁶² Βλ. σχετικά ΝΣΚ 228/2001, 94/2001

²⁶³ Τάχος Α., Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας: Ν.2690/1999 όπως τροποποιήθηκε, 4η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2009, σελ:261

προστασία του πολίτη για την ικανοποίηση του αιτήματός του.

Προς αποφυγή τέτοιων προβληματισμών, η διασφάλιση της πρόσβασης στα έγγραφα αλλά και της παράλληλης προστασίας των δεδομένων θα πρέπει να ανατίθεται στην ΑΠΔΠΧ, που συστάθηκε με αυτό το σκοπό. Η Αρχή εξέφρασε τη θέση της στην υπ' αριθμ. 3/2009 γνωμοδότησή της αναφέροντας ότι η εισαγγελική παραγγελία είναι δεσμευτική μόνο όταν στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων του ο Εισαγγελέας ζητεί την παροχή στοιχείων λόγω άσκησης ποινικής δίωξης ή όταν ρητά επιτάσσεται από το νόμο. Επίσης, οι εισαγγελείς δεν έχουν εξουσία υποκατάστασης στα έργα της δημόσιας διοίκησης, δεδομένου ότι το Σύνταγμα (άρθρο 94 παρ. 4) επιτρέπει την ανάθεση αρμοδιοτήτων διοικητικής φύσης μόνον σε δικαιοδοτικά όργανα (πολιτικά και διοικητικά δικαστήρια). Επομένως, η Διοίκηση δεσμεύεται μόνο σε σαφή και αιτιολογημένη απάντηση (αρνητική ή θετική). Εάν η διοίκηση παραλείψει να εκδώσει ρητή πράξη, μετά την πάροδο εικοσαημέρου (αρ.5 παρ.6 ΚΔΔ/σίας) από την περιέλευση της εισαγγελικής παραγγελίας, τότε στοιχειοθετείται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, προσβαλλόμενη με αίτηση ακυρώσεως ενώπιων του ΣτΕ.²⁶⁴ Περαιτέρω, αν η Διοίκηση έχει αμφιβολίες ως προς την υποχρέωσή της για χορήγηση των αιτούμενων εγγράφων, τότε απευθύνει ερώτημα προς την Αρχή, η κρίση της οποίας είναι δεσμευτική για το διοικητικό όργανο, υποκείμενη όμως σε δικαστικό έλεγχο κατόπιν ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως από τον ενδιαφερόμενο ή και τη Διοίκηση.

4.2. Η διοικητική προστασία

Ο διοικούμενος, εναντίον της άρνησης της Διοίκησης να γνωστοποιήσει διοικητικά έγγραφα, μπορεί να ασκήσει τις διοικητικές προσφυγές που κατοχυρώνονται στο διοικητικό δίκαιο.²⁶⁵ Ειδικότερα, δύναται να ασκήσει α) αίτηση θεραπείας ενώπιον του οργάνου που εξέδωσε την πράξη, με την οποία αναφερόμενος σε σφάλματα της ήδη διατυπωμένης άρνησης ζητεί την επανάκριση της υπόθεσης, β) ιεραρχική αναφορά ενώπιον της προϊστάμενης διοικητικής αρχής, που προκαλεί επανάκριση της υποθέσεως σε β' βαθμό, γ) εποπτική αναφορά (εφόσον η υπηρεσία που αρνήθηκε την πρόσβαση σε έγγραφα είναι δημόσιο νομικό πρόσωπο) ενώπιον της διοικητικής αρχής που εποπτεύει το αρνούμενο δημόσιο νομικό πρόσωπο.²⁶⁶

²⁶⁴ Βλ. ΣτΕ 2376/96, 205/2000, 1944/2003

²⁶⁵ Ρουμελιώτης Τ., Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ τ.34, 1986, σελ: 31

²⁶⁶ Παπαδόπουλος Ν., Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ό.π., σελ:1389

²⁶⁶ Βλ. σχετικά ΝΣΚ 228/2001, 94/2001

Στα πλαίσια της διοικητικής προστασίας συνεισφέρει και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων η οποία διενεργεί ελέγχους στα διοικητικά όργανα, εξετάζει αιτήσεις των πολιτών που στρέφονται κατά αυτών, γνωμοδοτεί πάνω σε αυτές και επιτελεί γενικά τον σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε, δηλαδή την πληρέστερη προστασία των προσωπικών δεδομένων. Με τον ίδιο σκοπό έχει κατοχυρωθεί και ο θεσμός του «Συνηγόρου του Πολίτη», μία ανεξάρτητη αρχή αρμόδια για υποθέσεις που αφορούν στο δημόσιο, τους ΟΤΑ, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.²⁶⁷

4.3. Η δικαστική προστασία

Ο διοικούμενος κατοχυρώνεται και δικαστικά απέναντι στη Διοίκηση καθώς δύναται να ασκήσει αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ. Η ρητή ή σιωπηρή άρνηση της αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη και παράγει έννομες συνέπειες.²⁶⁸ Η διαφορά που ανακύπτει, κατά το οργανικό κριτήριο, είναι διοικητική διαφορά και ακυρωτική για την εκδίκαση της οποίας αρμόδιο είναι το ΣτΕ βάσει του αρ. 45 παρ.4 ΠΔ 18/1989 περί παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.²⁶⁹ Ωστόσο, εάν πρόκειται για ατομική πράξη του ν.702/1977 αρμόδια είναι τα διοικητικά δικαστήρια.

Αντίθετα, η επίλυση διαφορών από πράξεις νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου θεωρούνται ιδιωτικές και ανήκουν στα πολιτικά δικαστήρια. Έτσι, η άρνηση πρόσβασης σε διοικητικό στοιχείο καταλήγει σε έγερση αγωγής βάσει των διατάξεων για την επίδειξη εγγράφων (αρ.247, 902, 903 ΑΚ, 450επ. ΚΠολΔ). Τέλος, δεν αποκλείεται η αστική ευθύνη του Κράτους και των νομικών προσώπων που ανήκουν στη δικαιοδοσία του και το δικαίωμα του διοικουμένου για αγωγή αποζημίωσης.

4.4. Η προστασία σε ενωσιακό επίπεδο

Το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του αναγνωρίζεται ρητά στο άρθρο 8 της Σύμβασης 108 (Κεφ.2.1.-Μέρος 2^ο). Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, το πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά του δεδομένα τα οποία φυλάσσονται ή χρησιμοποιούνται από άλλους, το δικαίωμα δε αυτό απορρέει από την αναγκαιότητα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Συνακόλουθα και στο δίκαιο της ΕΕ το δικαίωμα πρόσβασης του προσώπου στα δεδομένα του αναγνωρίζεται ρητά στο άρθρο 12 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, ως θεμελιώδες δικαίωμα, στο άρθρο 8 παράγραφος 2 του Χάρτη (Κεφ.2.2.-Μέρος 2^ο). Με τον *Κανονισμό (ΕΚ) 45/2001* κατοχυρώθηκε ο θεσμός του **Ευρωπαϊού**

²⁶⁷ Βλ. <https://www.synigoros.gr/>

²⁶⁸ Βλ. ΣτΕ 1400/1992, 2139/1993, 3943/1995, 841/1997, 2052/2000

²⁶⁹ Βλ. ΣτΕ 3945/1995, 2376/1996, 205/2000

Επόπτη Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ), που αποτελεί ανεξάρτητη αρχή υπό τον κεντρικό έλεγχο της Ένωσης. Παράλληλα με τον κεντρικό έλεγχο, προβλέφθηκε και ο θεσμός του **Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (ΥΠΔ)** ενός αποκεντρωμένου ανεξάρτητου δημόσιου λειτουργού που υπηρετεί στις οργανικές μονάδες της Ένωσης. Υπεύθυνοι υπηρετούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο της Ευρώπης, στην ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο ΔΕΕ, στο Ελεγκτικό Συνέδριο, στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Οι αρμοδιότητές του διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες συνίστανται στην εποπτεία, διαβούλευση και συνεργασία. Ο τομέας της εποπτείας αφορά στις ελεγκτικές, αποφασιστικές και διαδικαστικές αρμοδιότητες της Αρχής, ενώ η διαβούλευση αναφέρεται στην παροχή συμβουλών και κατευθυντήριων οδηγιών προς τους υπεύθυνους επεξεργασίας όσο και σε επίπεδο παροχής γνωμοδοτήσεων πριν από κάθε ρύθμιση που σχετίζεται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η αρμοδιότητα συνεργασίας καθιστά τον ΕΕΠΔ ως επίσημο συνομιλητή των εθνικών αρχών προστασίας, μέλος της ομάδας εργασίας για την προστασία.

Επιπρόσθετα, θεσπίστηκε από τον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή ο *Ευρωπαϊκός Κώδικας Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς*. Παρότι δεν αναπτύσσει τυπικά δεσμευτική ισχύ, συμβιβάζει την πρόσβαση στα έγγραφα με την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε μία προσπάθεια εξίσωσης της υπεροχής του ενός δικαιώματος έναντι του άλλου. Συγκεκριμένα, εξειδικεύει το άρθρο 41 του ΧΘΔΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, και αποτελεί σημαντικό αρωγό για τους δημόσιους λειτουργούς ως κατευθυντήρια γραμμή ορθής διοίκησης.

Σε περίπτωση παραβιάσεων της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προσφύγει και ενώπιον του ΕΔΔΑ, ως έσχατη λύση και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και ενώπιον του ΔΕΕ, αλλά σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις.

Επίλογος

Η ανάλυση που προηγήθηκε είχε σαν στόχο της παρουσίαση της

προβληματικής της συνύπαρξης δύο θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία αντιμετωπίζεται κατά τη διοικητική διαδικασία σε καθημερινή βάση.

Εν συντομία, η αρχή της φανεράς δράσης της Διοίκησης, ως εγγύηση του Κράτους Δικαίου, η οποία επιβοηθείται από το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα (αρ.10 παρ.3 Συντ.), μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, ενδυναμώνεται επιπλέον με την κατοχύρωση του δικαιώματος πληροφόρησης (αρ. 5Α Συντ.) Πρόκειται για ένα ευρύτερο ατομικό, κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα που θεμελιώνει πληρέστερα την ανωτέρω αρχή και δίνει στον διοικούμενο αίσθημα ενεργής συμμετοχικής δράσης, δημιουργώντας μία καινοτόμα μορφή διαλόγου μεταξύ αυτού και της Διοίκησης.

Η παραπάνω ευρύτερη αντιμετώπιση της πληροφόρησης επέφερε, συνακόλουθα, και ευρύτερη πρόσβαση σε στοιχεία των εγγράφων που εμπεριέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όχι μόνο του αιτούντος την πρόσβαση αλλά και τρίτων προσώπων. Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος πρέπει να μπορεί να καθορίζει ποιά προσωπικά δεδομένα του επιθυμεί να θέτει ελεύθερα προς πρόσβαση και δημοσίευση, και σε ποιό βαθμό. Εξάλλου, σε μία καθόλα δημοκρατική κοινωνία δεν είναι λογικό να μην δύναται ο καθένας να διαμορφώνει την πληροφοριακή του υπόσταση. Κατά συνέπεια, στη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, κρίθηκε αναγκαία η κατοχύρωση του δικαιώματος της *πληροφοριακής αυτοδιάθεσης ή πληροφοριακού αυτοκαθορισμού* σε μία αυτοτελή διάταξη, άρθρο 9Α Συντάγματος. Αυτό δεν σημαίνει ότι το δικαίωμα δεν υφίστατο έως τότε, καθώς έβρισκε νομικό έρεισμα στα αρ.2 και 5 Συντ. για το σεβασμό της ανθρώπινης αξίας και την ανάπτυξη της προσωπικότητας.

Συμπερασματικά, τόσο το δικαίωμα πληροφόρησης, όσο και το δικαίωμα στην προστασία προσωπικών δεδομένων αποτελούν δύο ισόνομα θεμελιώδη αγαθά, τα οποία πολλές φορές βρίσκονται σε συμπληρωματική σχέση, ενώ άλλες φορές έρχονται σε σύγκρουση. Βάσει του υπάρχοντος νομικού πλαισίου, η πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα του ιδίου του αιτούντος πρέπει να επιτρέπεται σε κάθε περίπτωση, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, όπως νόμος ορίζει. Από την άλλη, όταν πρόκειται για πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου, διάφορου του αιτούντος, θα πρέπει να γίνεται διάκριση σε *απλά και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα*. Όπως ορίζει το αρ. 2 Ν.2472/97, τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα είναι περιοριστικά απαριθμημένα και όσα δεν εμπίπτουν σε αυτά τεκμαίρονται ως απλά. Εφόσον, λοιπόν, πρόκειται για απλό δεδομένο χρειάζεται η συγκατάθεση του υποκειμένου του δεδομένου, πλην των εξαιρέσεων της παρ. 2 του αρ.5 Ν.2472/97. Σε περίπτωση που πρόκειται για

πρόσβαση σε ευαίσθητο προσωπικό στοιχείο, ο κανόνας είναι ότι καταρχήν απαγορεύεται η επεξεργασία του. Εντούτοις, υπό των προϋποθέσεων της παρ.2 του αρ.7 Ν.2472/97 και κατόπιν άδειας της Αρχής Προστασίας, είναι δυνατή η συλλογή και επεξεργασία και αυτής της κατηγορίας. Παράλληλα, περιορισμούς στην πρόσβαση σε δεδομένα τρίτου θέτει και το αρ.5 ΚΔΔ/σίας.

Όπως διαπιστώθηκε μέσα από τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, δεν είναι σύννομο να τιθέμεθα υπέρ της υπερίσχυσης του ενός ή του άλλου δικαιώματος. Δόκιμο είναι το αρμόδιο διοικητικό όργανο μέσω μεθοδολογικών εργαλείων: α) να *σταθμίζει ad hoc* την εκάστοτε εξεταζόμενη περίπτωση και, β) να επιχειρεί να *εναρμονίσει πρακτικά* τα αντιτιθέμενα συμφέροντα με αναλογική εξισορρόπησή τους, βάσει της αρχής της αναλογικότητας του αρ.25 παρ.1 Σ.

Προς επίρρωση των παραπάνω, προτείνεται η ενεργότερη συμμετοχή της Αρχής Προστασίας, η οποία άλλωστε έχει θεσπιστεί με πλήρη αρμοδιότητα για κάθε ζήτημα που ανακύπτει γύρω από τα προσωπικά δεδομένα και είναι ικανή να διασφαλίζει και τα δύο δικαιώματα εξίσου. Κατ' αυτό τον τρόπο θα μειωθεί η ανασφάλεια δικαίου που έχει εγείρει η προβληματική εφαρμογή του ενός δικαιώματος ή του άλλου, της προτίμησης του ΚΔΔ/σίας ή του Ν.2472/97.

Βιβλιογραφία

- *Αρμαμέντος Π.*, Προσωπικά Δεδομένα: ερμηνεία Ν.2472/1997, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005
- *Βενιζέλος Ευ.*, Συνταγματική αυτοσυνειδησία ή αναθεωρητικός οίστρος σε *Κοντιάδη Ξ.*, Πέντε χρόνια μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001
- *Βλαχόπουλος Σπ.*, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα 2006
- *Γώγος Κ.*, Κανόνες Δεοντολογίας της Δημόσιας Διοίκησης, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000
- *Δετσαρίδης Χρ.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με τις νεότερες νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006
- *Δαγτόγλου Π.*, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, τόμος Α', εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1991
- *Δαγτόγλου Π.*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004
- *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα : η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειες της, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003
- *Καραγεώργου Β.*, Η διοικητική διαδικασία υπό την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005
- *Καραγεώργου Β.*, Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Όψεις μιας αναδυόμενης νομικής αρχής, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013
- *Κοντιάδης Ξ.*, Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002
- *Λαζαράκος Γρ.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία-Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2006
- *Μακρυδημήτρης Α.*, Δημόσια Διοίκηση: στοιχεία διοικητικής οργάνωσης, Δ' έκδοση, εκδόσεις. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ.140 επ
- *Μάνεσης Α.*, Ατομικές Ελευθερίες, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1979

- *Μαρκαντωνάτου –Σκαλτσά Α.*, Η Προστασία του Διοικουμένου - βασική αρχή της Διοικητικής Δράσης , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000
- *Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ.*, Γενικές Αρχές στη νομολογία του ΣΤΕ και του ΔΕΚ, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2007
- *Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Ανδρ.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εισαγωγή-Θεμελιώδεις Έννοιες, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013
- *Παραράς Π.*, Σύνταγμα και ΕΣΔΑ, εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2001
- *Ραΐκος Αθ.*, Συνταγματικό Δίκαιο, τόμος Ι, εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2002, σελ:565-568
- *Ραΐκος Δ.*, Δημόσια Διοίκηση και διαφθορά, από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006
- *Ρηγόπουλος Ν.*, Πρακτική Διοικητικών Υποθέσεων- Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010
- *Σπηλιωτόπουλος Ε.*, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι-14η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2011
- *Σωτηρόπουλος Β.*, Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006
- *Τάχος Α.*, Δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ:69
- *Τάχος Α.*, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2008
- *Τάχος Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας: Ν.2690/1999 όπως τροποποιήθηκε, 4η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2009
- *Χάρακας Χ.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Σπηλιωτόπουλου Ε. Σύμμεικτα, 2000, σελ:796 επ.
- *Χρυσόγονος Κ.*, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 3^η αναθ. έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006

Αρθρογραφία

- *Ανθόπουλος Χ.*, Προστασία προσωπικών δεδομένων και ελευθερία πληροφόρησης- Στο περιθώριο της 3545/2002 του ΣτΕ, ΔτΑ Νο 22/2004, σελ:519
- *Ανθιμου Κ.*, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφανση του δικαιώματος επί της προσωπικότητας, Επιθεώρηση νομικής θεωρίας και πράξης, τεύχος Ι, Ιαν. 1998, σελ: 155 επ.
- *Αντωναρπούλου Χ.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα τη Διοίκησης, ΕΔΔΔ 2, 2006, σελ:261 επ.
- *Βενιζέλος Ευ.*, Συνταγματική αυτοσυνειδησία ή αναθεωρητικός οίστρος σε Κοντιάδη Ξ., Πέντε χρόνια μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 (<https://www.evenizelos.gr/books-studies/studies/revisionconstitution.html>)
- *Γέροντας Α.*, Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, Το Σ 1997, σελ:849 επ.
- *Γέροντας Α.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, ΔτΑ ν.7, 2000, σελ:567 επ.
- *Κουρνούτος Π.*, Η συμμετοχή του πολίτη στη διοικητική διαδικασία, Αρχείο Νομολογίας, τ. ΝΕ' 2004, σελ:50 επ.
- *Λαζαράτος Π.*, Το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία, Δ. 25, 1994, σελ:445 επ.
- *Λασκαρίδης Ε.*, Το κλειδί της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα: Εισαγγελική παραγγελία ή άδεια Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ΔΙΜΕΕ 3/2012-Έτος 9ο, σελ: 314 επ.
- *Μήτρου Λ.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, Τόμος τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας- 75χρόνια, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σελ:343 επ.
- *Παπαδόπουλος Ν.*, Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, ΔιΔικ 1996, σελ:1357 επ.
- *Παυλόπουλος Πρ.*, Η συμμετοχή του πολίτη στη διοικητική διαδικασία, ΔΜρρ 1988, σελ:48 επ.
- *Πρεβεδούρου Ε.*, Πρόσβαση στα έγγραφα και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με αφορμή πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις και

νομοθετικές πρωτοβουλίες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Το Σ. 1/2011, σελ: 61 επ.

- *Ρουμελιώτης Τ.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία, ΝοΒ τ.34, 1986, σελ: 18 επ

- *Σκουρής Π.*, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ΝοΒ 2006, σελ:610 επ.

- *Τάκης Α.*, Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα, ΝοΒ, τόμος 50, 2002, σελ:28 επ.

- *Τάχος Α.*, Η πρόσβαση στα διοικητικά στοιχεία κατά τον Ν.1599/86, ΕΔΔΔ 1986, σελ:289 επ.

- *Β. Τουντόπουλου*, Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997, ΝοΒ (47) 1997, σελ. 1240 επ.

- *Χατζόπουλος Β.*, Η αρχή της διαφάνειας και το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δ. 31, σελ:927 επ.

Ιστολόγια

- [http:// www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int) (<https://hudoc.echr.coe.int>)
- <https://www.evenizelos.gr/books-studies/studies/revisionconstitution.html>
- <http://eur-lex.europa.eu>
- www.constitutionalism.gr
- [http:// www.nsk.gr](http://www.nsk.gr)
- <http://strasbourgobservers.com>
- <https://www.unric.org/el>
- www.prevedourou.gr
- <https://el.wikipedia.org>
- <http://www.ohchr.org>
- <https://curia.europa.eu>
- <http://www.europarl.europa.eu>
- www.synigoros.gr
- <https://rm.coe.int>
- www.et.gr
- www.adae.gr

Κατάλογος αποφάσεων ΣΤΕ

- ΣΤΕ 2217/1963
- ΣΤΕ 2196/1969
- ΣΤΕ 19/1970
- ΣΤΕ 963/1974
- ΣΤΕ 1067/1974
- ΣΤΕ 2506/1985
- ΣΤΕ 794/1986
- ΣΤΕ 644/1990
- ΣΤΕ 527/1991
- ΣΤΕ 2158/1991
- ΣΤΕ 1400/1992
- ΣΤΕ 1443/1993
- ΣΤΕ 1397/1993
- ΣΤΕ 2139/1993
- ΣΤΕ 1607/1995
- ΣΤΕ 3137/1995
- ΣΤΕ 3943/1995
- ΣΤΕ 3945/1995
- ΣΤΕ 2376/1996
- ΣΤΕ 841/1997
- ΣΤΕ 847/1997
- ΣΤΕ 4776/1997
- ΣΤΕ 3102/1999
- ΣΤΕ 205/2000
- ΣΤΕ 1214/2000
- ΣΤΕ 2052/2000
- ΣΤΕ 3130/2000
- ΣΤΕ 2285/2001
- ΣΤΕ 3345/2002
- ΣΤΕ 94/2003
- ΣΤΕ 95/2003
- ΣΤΕ 1944/2003
- ΣΤΕ 2146/2004
- ΣΤΕ 1807/2007
- ΣΤΕ 3308/2007
- ΣΤΕ 2699/2008
- ΣΤΕ 1116/2009
- ΣΤΕ 3855/2010

Κατάλογος γνωμοδοτήσεων ΝΣΚ

Γνωμοδοτήσεις περί πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία:

- ΝΣΚ 969/1954
- ΝΣΚ 752/1989
- ΝΣΚ 24/1991
- ΝΣΚ 86/1991
- ΝΣΚ 9/1992
- ΝΣΚ 50/1993
- ΝΣΚ 261/1993
- ΝΣΚ 92/1994
- ΝΣΚ 524/1994
- ΝΣΚ 11/1995
- ΝΣΚ 49/1995
- ΝΣΚ 119/1997
- ΝΣΚ 371/1998
- ΝΣΚ 106/1999
- ΝΣΚ 620/1999
- ΝΣΚ 243/2000
- ΝΣΚ 49/2001
- ΝΣΚ 121/2002
- ΝΣΚ 76/2002
- ΝΣΚ 503/2002
- ΝΣΚ 259/2003
- ΝΣΚ 462/2005
- ΝΣΚ 107/2007
- ΝΣΚ 166/2007
- ΝΣΚ 63/2008
- ΝΣΚ 134/2008
- ΝΣΚ 284/2008
- ΝΣΚ 307/2008
- ΝΣΚ 309/2008
- ΝΣΚ 538/2008
- ΝΣΚ 29/2009
- ΝΣΚ 49/2009
- ΝΣΚ 273/2009
- ΝΣΚ 278/2009
- ΝΣΚ 309/2009
- ΝΣΚ 363/2009
- ΝΣΚ 372/2009
- ΝΣΚ 265/2010
- ΝΣΚ 275/2012

Γνωμοδοτήσεις περί προσωπικών δεδομένων:

- 332/1988
- 419/1988
- 732/1993
- 92/2004
- 566/2004
- 32/2005

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- 73/1994
- 403/1994
- 385/2000
- 94/2001
- 228/2001
- 693/2001
- 727/2001
- 370/2002
- 193/2003
- 589/2005
- 165/2008
- 318/2008
- 330/2008
- 143/2009
- 224/2009
- 384/2009
- 343/2012

Κατάλογος αποφάσεων ΑΠΔΠΧ

- 53/2000
- 510/2000
- 1319/2000
- 20/2001
- 61/2001
- 81/2001
- 83/2001
- 110/2001
- 124/2001
- 144/2001
- 38/2002
- 82/2002
- 8/2003
- 9/2003
- 10/2003
- 3/2004
- 11/2004
- 39/2004
- 46/2004
- 47/2004
- 62/2004
- 8/2005
- 9/2005
- 13/2005
- 24/2005
- 25/2005
- 26/2005
- 32/2005
- 33/2005
- 67/2005
- 72/2005
- 2/2006
- 3/2006
- 26/2006
- 32/2006
- 40/2006
- 66/2006
- 6/2007
- 19/2007
- 25/2007
- 27/2007
- 43/2007
- 16/2008
- 17/2008
- 18/2008
- 24/2008
- 42/2008
- 50/2008
- 54/2008
- 62/2008
- 68/2008
- 3/2009
- 89/2009
- 1/2010
- 32/2010
- 59/2010
- 73/2010
- 144/2012
- 6/2013
- 155/2013
- 158/2013
- 55/2014
- 142/2014
- 52/2015

Κατάλογος νομολογίας ΕΔΔΑ και ΔΕΕ**ΕΔΔΑ**

- Υπόθεση Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 8691/79),
- Υπόθεση Corland κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 62617/2000),
- Υπόθεση Leander κατά Σουηδίας (Αρ. προσφυγής 9248/81),
- Υπόθεση S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. προσφυγής 30562/04)
- Υπόθεση A, I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03,
- Υπόθεση K.U. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 2872/02,
- Υπόθεση TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT κατά Ουγγαρίας (Αρ. Προσφυγής 37374/2005
- Υπόθεση I. κατά Φινλανδίας (Αρ. προσφυγής 20511/03)
- Υπόθεση K.U. κατά Φινλανδίας (Αρ. προσφυγής 2872/02)
- Υπόθεση Case of Von Hannover v. Germany (No. 2), (Αρ. Προσφυγής 40660/08 και 60641/08)
- Υπόθεση Stoll v. Switzerland, (Αρ. Προσφυγής 69698/01)
- Υπόθεση Couderc and Hachette Filipacci associates v. France (Αρ. Προσφυγής 40454/07)

ΔΕΕ

- Υπόθεση C-58/94, Συλλ. I-2169, ΔΕΚ/30-4-1996 «Βασίλειο των Κάτω Χωρών κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Προσφυγή ακυρώσεως - Ρύθμιση σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου.»
- Υπόθεση C-353/99 P, Συλλ. I-9565, «Απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Δεκ 2001. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως κατά Heidi Hautala. Αίτηση αναιρέσεως - Δικαίωμα προσβάσεως του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου - Απόφαση 93/731/EK του Συμβουλίου - Εξαιρέσεις από την αρχή της προσβάσεως στα έγγραφα - Προστασία του δημοσίου συμφέροντος στις διεθνείς σχέσεις - Μερική πρόσβαση.»
- Υπόθεση C-28/08 P, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά TheBavarian Lager Co. Ltd, 2010
- Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen, 2010
- Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, Asociacion Nacional de Establecimientos Financieros de Credito (ASNEF) και Federacion de Comercio Electronico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administracion del Estado

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα κατηγοριών προσωπικών δεδομένων

Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
Κηφισίας 1-3, Αμπελόκηποι, ΤΚ 115 23 Αθήνα

Internet Site: www.dpa.gr

Τηλ.: 210 6475601, Fax: 210 6475628

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το παρόν έντυπο συνοδεύει το Έντυπο 2.0 της γνωστοποίησης (ένα για κάθε Έντυπο 2.0).

I. Πηγές και αποδέκτες

223. Συμπληρώστε με Χ τις πηγές και τους αποδέκτες των δεδομένων σας τον παρακάτω πίνακα:

Π=Πηγές : Αυτοί από τους οποίους αντλείτε τις πληροφορίες Α=Αποδέκτες : Αυτοί που λαμβάνουν τις πληροφορίες

Κωδικός Περιγραφή	Π	Α	Κωδικός Περιγραφή	Π	Α
P11 Τα ίδια τα υποκείμενα	☐	☐	P44 Υπουργεία	☐	☐
Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα που συνδέονται άμεσα με τα υποκείμενα των δεδομένων			P45 Δικαστήρια	☐	☐
P21 Οικογένεια / Συγγενείς	☐	☐	P46 Δημόσιες Αρχές	☐	☐
P22 Εντολοδόχοι	☐	☐	P47 Υποθηκοφυλακεία	☐	☐
P23 Συνεργάτες	☐	☐	P48 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	☐	☐
P24 Οικονομικοί αντιπρόσωποι	☐	☐	P49 Εθνικό Τυπογραφείο (ΦΕΚ)	☐	☐
P25 Παρέχοντες Υπηρεσίες Υγείας	☐	☐	P50 Άλλοι	☐	☐
P26 Συμβολαιογράφοι	☐	☐	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου		
P27 Άλλοι	☐	☐	P61 Χρηματοπιστωτικοί φορείς	☐	☐
Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα που συνδέονται άμεσα με τον υπεύθυνο επεξεργασίας			P62 Ασφαλιστικοί φορείς	☐	☐
P31 Άλλα φυσικά πρόσωπα της ίδιας επιχείρησης	☐	☐	P63 Ασφαλιστικές εταιρείες	☐	☐
P32 Άλλα νομικά πρόσωπα του ίδιου ομίλου	☐	☐	P64 Ενώσεις προσώπων (Σωματεία, Σύλλογοι)	☐	☐
P33 Άλλα τμήματα του ίδιου οργανισμού / επιχείρησης	☐	☐	P65 Άλλοι	☐	☐
P34 Πελάτες αγαθών / υπηρεσιών	☐	☐	Άλλες πηγές και αποδέκτες		
P35 Άλλοι	☐	☐	P71 Τύπος	☐	☐
Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου			P72 Δημόσια προσιτοί κατάλογοι (π.χ. ΟΤΕ)	☐	☐
P41 Λοιπές Δημόσιες Υπηρεσίες	☐	☐	P73 Οδηγοί / κατάλογοι εκθέσεων, επαγγελματών, εταιρειών, διαφημιστικά φυλλάδια κλπ	☐	☐
P42 Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ, ΟΠΑΔ, ΟΑΕΕ κλπ)	☐	☐	P74 Άλλοι	☐	☐
P43 Φορείς Κοινής Ωφέλειας (ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, κλπ)	☐	☐			

224. Άλλες πηγές, αναφέρατε:

225. Άλλοι αποδέκτες, αναφέρατε:

II. Κατηγορίες Προσωπικών Δεδομένων

226. Σημειώστε με X τα προσωπικά δεδομένα (ευαίσθητα και μη) που υφίστανται επεξεργασία / περιέχονται στο αρχείο σας:

Ομάδα Α: ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΜΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ

A1. Στοιχεία Αναγνώρισης

- A1.0 Προσωπικά στοιχεία
- A1.1 Επίσημα στοιχεία Ληξιαρχείου
- A1.3 Καταγωγή
- A1.4 Στοιχεία Ταυτότητας (πχ Υπηκοότητα)
- A1.5 Λοιπά στοιχεία αναγνώρισης

A2. Προσωπικά χαρακτηριστικά

- A2.0 Φυσικά χαρακτηριστικά
- A2.1 Ενδιαφέροντα, συνήθειες
- A2.2 Μετακινήσεις – ταξίδια
- A2.3 Στοιχεία προσωπικότητας
- A2.4 Λοιπά στοιχεία προσωπικών χαρακτηριστικών

A3. Οικογενειακές συνθήκες

- A3.0 Έγγαμος βίος
- A3.1 Οικογενειακή κατάσταση
- A3.2 Κοινωνικές επαφές
- A3.3 Λοιπά στοιχεία οικογενειακών συνθηκών

A4. Εκπαίδευση

- A4.0 Δεδομένα ακαδημαϊκής δραστηριότητας
- A4.1 Τομείς ειδίκευσης και πιστοποιητικά
- A4.2 Σπουδαστικό / Μαθητικό Αρχείο
- A4.3 Εγγραφή σε επιτροπές
- A4.4 Επαγγελματική ειδίκευση
- A4.5 Λοιπά στοιχεία

A5. Οικονομική κατάσταση

- A5.0 Έσοδα, περιουσιακά στοιχεία, επενδύσεις
- A5.1 Απολογισμός εξόδων
- A5.2 Δάνεια, υποθήκες, πιστώσεις
- A5.3 Επιδόματα, εργασιακά προνόμια, επιχορηγήσεις
- A5.4 Δεδομένα ασφάλισης, σύνταξης γήρατος
- A5.5 Αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρονται στο άτομο
- A5.6 Αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρει το άτομο
- A5.7 Τραπεζικοί λογαριασμοί, πιστωτικές κάρτες
- A5.8 Κληρονομιά
- A5.9 Αποζημίωση
- A5.10 Λοιπά στοιχεία οικονομικής κατάστασης

6. Εργασία

- A6.0 Παρούσα εργασία
- A6.1 Δεδομένα Πρόσληψης
- A6.2 Ιστορικό εργασίας
- A6.3 Εργασιακή συμπεριφορά
- A6.4 Περιγραφή εργασίας
- A6.5 Αξιολόγηση εργασίας
- A6.6 Εκπαιδευτικό αρχείο
- A6.7 Δεδομένα ασφάλειας
- A6.8 Αμοιβές και κρατήσεις
- A6.9 Εργασιακές παροχές
- A6.10 Λοιπά στοιχεία εργασίας

A7. Δεδομένα ηλεκτρονικών επικοινωνιών

- A.7.0 Δεδομένα θέσης
- A.7.1 Δεδομένα κίνησης
- A.7.2 Άλλο

Ομάδα Β: ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

B1. Φυλετική ή Εθνική προέλευση

- B1.0 Εθνική Καταγωγή
- B1.1 Μειονότητες
- B1.2 Φυλετική προέλευση

B2. Πολιτικά Φρονήματα

- B2.0 Δεδομένα πολιτικών πεποιθήσεων

B3. Θρησκευτικές Πεποιθήσεις

- B3.0 Δεδομένα θρησκευτικής πίστης

B4. Φιλοσοφικές Πεποιθήσεις

- B4.0 Δεδομένα φιλοσοφικών πεποιθήσεων

B5. Συνδικαλιστική δράση

- B5.0 Συνδικαλιστική δραστηριότητα

B6. Υγεία

- B6.0 Φυσική κατάσταση
- B6.1 Πνευματική κατάσταση

- B6.2 Ανικανότητες και αναπηρίες
- B6.3 Διαιτητικές ή άλλες σχετικές ανάγκες
- B6.4 Ιατρικό ιστορικό ασθενούς
- B6.5 Χορήγηση φαρμάκων
- B6.6 Λοιπά στοιχεία υγείας

B7. Κοινωνική πρόνοια (για φορείς με συναφή αντικείμενο)

- B7.0 Ασφάλιση
- B7.1 Σύνταξη

B8. Ερωτική ζωή

- B8.0 Σεξουαλική ζωή

B9. Ποινικές διώξεις

- B9.0 Καταγγελίες
- B9.1 Διώξεις
- B9.2 Διοικητικά μέτρα
- B9.3 Διοικητικές ποινές

B10. Καταδίκες

- B10.1 Αποφάσεις δικαστηρίων
- B10.2 Ποινικό Μητρώο